

Joan Platé Vergés

Un maqui compromès amb la lluita per la llibertat

Autor: Aniol Escorihuela Roca
2n de Batxillerat C
Tutor: Joan Boada Masoliver

Algú ha de recordar

PAU CASALS

Podien extenuar-se físicament, però el seu esperit i la seva voluntat no defallia mai

LLUÍS MARTÍ BIELSA

ABSTRACT

Català

Des de l'inici de la Guerra Civil espanyola i durant la Segona Guerra Mundial es va anar organitzant, a França, una guerrilla (maquis) amb l'objectiu d'enderrocar el règim feixista de Franco. Poc després de l'alliberament del *midi* francès, partides de maquis començaren les infiltracions clandestines a través dels Pirineus cap a Espanya.

Dins d'aquest context, el Partit Comunista d'Espanya (PCE), mitjançant la Unió Nacional Espanyola (UNE), organitzà l'Equip de Passos, que, format per excombatents republicans de la Guerra Civil espanyola i de *La Résistance*, obrí, progressivament, diverses rutes a través dels Pirineus. En el cas de Catalunya, les principals vies d'incursió començaven a la Catalunya Nord i arribaven a estacions de ferrocarril com ara les de Torelló, Manlleu o Riudellots de la Selva per connectar amb les agrupacions de maquis de llevant.

Aquest treball és el resultat d'una laboriosa investigació sobre un integrant d'aquest Equip de Passos: Joan Platé Vergés. Nascut a Sant Jaume de Llierca l'any 1919, participà a la Guerra Civil espanyola amb el càrrec de comissari polític. L'any 1940, després de perdre la guerra, fou fet presoner a diversos camps de concentració i de treball, d'on s'escapà per exiliar-se a França.

Començà la seva activitat com a guia de pas l'any 1945. Durant cinc anys, a més de la tasca de guiatge, ajudà a establir una nova ruta que anava dels Banys d'Arles i Palaldà, al Vallespir, fins a Riudellots de la Selva, a la Selva. Aquesta ruta, que hem traçat amb la màxima precisió possible mitjançant l'ús d'informes i de mapes topogràfics, ha estat un dels principals elements d'estudi d'aquest treball.

Malauradament, la seva curta vida tindria un desenllaç tràgic el 7 d'abril de 1950, en una emboscada parada per la Guàrdia Civil a Maçanet de Cabrenys.

English

From the beginning of the Spanish Civil War and throughout the Second World War, a guerrilla known as *maquis* was being organized in France, whose objective was to bring down Franco's fascist regime. Shortly after the liberation of Southern France, *maquis* parties started the clandestine infiltration through the Pyrenees to Spain.

Within this context, the Communist Party of Spain, by means of the Spanish National Union, organized the Steps Team (*Equip de Passos*), which, integrated by former Spanish republicans and *La Résistance* fighters, progressively opened various routes through the Pyrenees. In the case of Catalonia, the primary routes of incursion began in Northern Catalonia and got to railway stations such as Torelló, Manlleu or Riudellots de la Selva to connect with the east maquis associations.

This work is the result of a laborious investigation about a member of this Steps Team: Joan Platé Vergés. Born in Sant Jaume de Llierca in 1919, he took part in the Spanish Civil War as a political commissioner. In 1940, after losing the war, he was taken prisoner in several concentration and labor camps, from where he went into exile in France.

He started his activity as a path guide in 1945. For five years, in addition to the guidance task, he helped establish a new route which went from els Banys d'Arles i Palaldà, in Vallespir, to Riudellots de la Selva, in la Selva. This route, which we have traced as accurately as possible using reports and topographic maps, has been one of the main elements of study of this work.

Unfortunately, his brief life would have a tragic outcome on April 7, 1950, in an ambush laid by the *Guardia Civil* in Maçanet de Cabrenys.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	6
2. METODOLOGIA	9
3. EL MOVIMENT GUERRILLER.....	12
3.1. Inici del moviment guerriller durant la Guerra Civil (1936-39)	12
3.2. El moviment guerriller de 1939 a 1944.....	14
3.3. La importància del Partit Comunista d'Espanya (PCE) en la lluita armada .	17
3.4. La Unión Nacional Española (UNE)	18
3.5. El moviment guerriller a Espanya a partir de 1944.....	20
3.5.1. Operació Reconquesta d'Espanya	20
3.5.2. L'actuació dels maquis a altres zones de Catalunya	23
3.5.3. Un enfrontament al mas la Rovira d'Osor	24
3.6. Una organització paramilitar del PCE: l'Equip de Passos	29
3.6.1. Els guies de pas	30
3.6.2. Les rutes.....	35
4. UN NOM PROPI: JOAN PLATÉ VERGÉS.....	37
4.1. Vida a Catalunya abans d'exiliar-se a França	38
4.2. Vida a l'exili	40
4.3. Activitat com a guia de pas	42
4.3.1. <i>Informe del viaje efectuado el día 14-6-1945.....</i>	42
4.3.2. <i>Informe del viaje del 15 de septiembre de 1945.....</i>	46
4.3.3. <i>Informe del viaje del 7 de noviembre de 1945.....</i>	50
4.3.4. <i>Informe del viaje de Jové, Sierra, Montané, Vaca y Platé .....</i>	52
4.3.5. <i>Informe de la expedición del día 4 de enero de 1946.....</i>	56
4.3.6. <i>Informe del viaje realizado del día 24 de febrero al día 3 de marzo .....</i>	57
4.3.7. <i>Informe del viaje realizado del día 14 al 20 de marzo.....</i>	59
4.3.8. <i>Informe sobre un viaje de regreso a Francia de Jové y Platé.....</i>	61

5. UNA NOVA RUTA: D'ELS BANYS D'ARLES I PALALDÀ A RIUDELLOTS DE LA SELVA	63
5.1.1. <i>Informe viaje P. – B.</i>	70
5.1.2. <i>Informe viaje P.E. 23 de Mayo 7 de Junio</i>	73
5.1.3. <i>Informe de Platé y Blas realizado desde el 1/7/46 al 13/7/46</i>	77
6. EL DARRER VIATGE DE JOAN PLATÉ VERGÉS	82
6.1. Les dues versions de l'emboscada a Maçanet de Cabrenys	82
6.1.1. Versió de la Guàrdia Civil	83
6.1.2. Versió del poble de Maçanet de Cabrenys	87
6.2. Una síntesi de les dues versions: què va passar realment?	88
7. CONCLUSIONS.....	91
8. FONTS DOCUMENTALS, HEMEROGRÀFIQUES, BIBLIOGRÀFIQUES I BIBLIOGRAFIA WEB	93
8.1. Fonts documentals.....	93
Archivo General Militar de Guadalajara (AGMG)	93
Archivo Histórico del Partido Comunista de España (AHPCE)	93
Arxiu Històric de Girona (AHG)	95
Arxiu Municipal de Sant Miquel de Campmajor	95
8.2. Fonts hemerogràfiques	96
8.3. Fonts bibliogràfiques i bibliografia web	96
9. AGRAÏMENTS	99
10. ANNEXOS.....	102
10.1. Informes de l'Archivo Histórico del PCE (AHPCE).....	102
10.1.1. <i>Informe sobre el viaje de Platé y Blas</i>	102
10.1.2. <i>Informe sobre el viaje de Platé y Blas</i>	111
10.1.3. <i>Informe de Platé sobre su viaje a España</i>	114
10.1.4. <i>Informe de Platé y Jové sobre un viaje</i>	121
10.1.5. <i>Informe sobre un viaje de regreso a Francia de Jové y Platé</i>	124

10.1.6.	<i>Carta de Román a Claudín comunicando el envío de informes de Platé y Boada.....</i>	128
10.1.7.	<i>Informe sobre un viaje realizado por Cataluña por Jové, Sierra, Montaner, Vaca y Platé.....</i>	130
10.1.8.	<i>Informe de Platé y Montaner sobre un viaje a Cataluña.....</i>	132
10.1.9.	<i>Informe sobre un viaje a Cataluña de Platé .....</i>	135
10.1.10.	<i>Informe sobre un viaje realizado por Jové y Platé del 24 de Febrero al 3 de Marzo de 1946 .....</i>	144
10.1.11.	<i>Informe firmado por Pradal, Jové, Vaca, Platé y Guerrero sobre un viaje, y la forma de transportar una Minerva (multicopista).....</i>	146
10.1.12.	<i>Características de guías y colaboradores del sector de Román y Masísa de Argeles .....</i>	147
10.1.13.	<i>Informe de Pepe sobre viajes de Plata [Platé] .....</i>	148
10.2.	<i>Informes de l'Arxiu Històric de Girona (AHG) .....</i>	149
10.2.1.	<i>Informe de l'enfrontament a la Rovira .....</i>	149
10.2.2.	<i>Documents de l'expedient del Govern Civil de Girona referits a Joan Platé Vergés .....</i>	150
10.3.	<i>Informe de l'Archivo General Militar de Guadalajara (AGMG) .....</i>	178
10.4.	<i>Registre de defuncions del Registre Civil de Maçanet de Cabrenys.....</i>	181
10.5.	<i>Transcripció de l'entrevista feta a Maria Platé Canet, filla de Joan Platé Vegés, el dia 15 de maig de 2021. ....</i>	183

1. INTRODUCCIÓ

L'interès per la història em ve de petit, especialment per la Segona Guerra Mundial, la Guerra Civil i el franquisme. Molt possiblement, aquesta atracció per la història es vegi influenciada i potenciada pel també interès del meu pare, que me n'ha parlat des de ben petit. Maquis i presó són dues paraules que he sentit molts cops, molts. De fet, recordo la paraula presó des del moment en què el meu pare em digué que, en plena Guerra Civil, els franquistes empresonaren la meva besàvia durant tres anys a la presó de Santander. El motius, segons el procediment sumaríssim, foren: estar afiliada a la CNT, declarar-se comunista llibertària i afavorir la persecució de religiosos; com tantes vegades passava, eren tots falsos. Es deia Vicenta Villalonga Andrés i era de l'Alcora, comarca de l'Alcalatén, Castelló.

Per altra banda, una altra paraula i tema que m'ha cridat molt l'atenció són els maquis. Des de ben petit, el meu pare m'ha parlat del maqui Sabaté i del que va representar: la lluita per la llibertat. De fet, quan jo tenia set o vuit anys vam anar a veure el mas Clarà, a Sant Martí de la Mota, una masia on Quico Sabaté i el seu grup havien tingut un enfrontament amb la Guàrdia Civil. D'alguna manera, el meu pare em va obrir les portes a un món realment interessant, però alhora desconegut.

Així doncs, la primera idea d'aquest Treball de Recerca vingué motivada pel meu interès pels maquis. Inicialment, la meva intenció era estudiar la figura del maqui Sabaté, de qui jo coneixia la identitat, però no la història. No obstant això, el consell per part del meu tutor de Treball de Recerca, Joan Boada, de treballar un àmbit dels maquis pràcticament desconegut em feu canviar d'opinió. De fet, el consell d'en Joan fou l'adient: tenia la possibilitat d'estudiar un vessant completament desconegut i d'obrir les portes a informacions inèdites, en comptes d'investigar la vida del Sabaté, que, de fet, ja es coneixia notablement.

Després que en Joan em presentés la possibilitat d'estudiar la figura dels guies de pas i em facilités el contacte de Josep Serra Frigola, expert en el tema, ja vaig tenir clar que el treball estaria enfocat cap a aquesta direcció.

El punt clau per iniciar-lo va ser el fet que en Josep em digués que podia estudiar la vida de Joan Platé Vergés, una persona de qui només es coneixia el més tràgic episodi de la seva vida: la mort. A més a més, en Josep em va comentar que tenia

contacte amb la família del mateix Platé, concretament amb la filla, Maria Platé Canet, i amb la neta, Joana Plana Platé. Em va dir que elles estaven disposades a explicar-nos tot el que sabessin d'en Joan, a fi de poder documentar la seva vida.

Així mateix, el testimoni de la família Platé es veuria complementat amb tota la informació que podíem treure dels arxius, tant de l'Arxiu Històric de Girona com el de l'Archivo Histórico del Partido Comunista de España. D'aquesta manera s'encetava un extens i laboriós projecte d'investigació, que tindria com a principal objectiu reconstruir, amb la màxima precisió possible, la vida de Joan Platé Vergés.

A més a més, també cal remarcar que en aquest treball he volgut traçar una de les rutes per camins de muntanya seguides pel guia Platé, que més endavant precisarem quin recorregut tenia i per a què s'utilitzava.

A banda de la reconstrucció de la vida de Joan Platé Vergés i de la seva ruta, el que també he pretès amb aquest treball és donar a conèixer un tema molt desconegut entre la societat: qui eren els maquis i quina era la seva missió. El món dels maquis és un tema molt conegut entre la gent d'edat avançada, especialment per aquells qui visqueren la Guerra Civil i el franquisme, però alhora ignorat per la població més jove.

Des del meu punt de vista, penso que és important donar a conèixer i fer difusió d'aquell moment de la història del país per diversos motius. En primer lloc, perquè foren els maquis les úniques persones que lluitaren contra el règim franquista per tal d'aconseguir el restabliment d'un dret bàsic humà: el dret de la llibertat. Foren ells els únics que lluitaren per la defensa de les llibertats individuals i pel dret del lliure pensament.

Seguidament, crec que cal reviure aquesta memòria històrica a fi d'honrar i recordar tots aquells maquis qui ho donaren tot per la llibertat, fins i tot la vida. És imprescindible que aquestes persones no restin en l'oblit i que el seu record no acabi esborrat de la història.

Igualment, considero molt important aquesta recerca i difusió per a tota aquella gent que ha tingut alguna mena d'implicació amb els maquis, ja sigui com a guerriller, com a familiar d'un maqui o com a testimoni d'algun fet relacionat amb aquest tema. És ben evident que hi ha molts testimonis i familiars de maquis que han mort sense explicar mai res sobre les seves històries particulars, la qual cosa és una veritable

pena, perquè s'ha perdut per sempre un testimoniatge infinitament valuós. D'aquesta manera, doncs, faig una crida a tothom qui tingui algun tipus d'informació sobre aquesta etapa històrica a treure-la a la llum. La història del nostre país i les petites històries dels protagonistes i de les seves famílies i amics ho agrairan eternament.

2. METODOLOGIA

El treball de recerca que teniu a continuació és el resultat de les dues metodologies emprades durant la seva realització: recerca documental i bibliogràfica i treball de camp.

Primerament, cal parlar de la recerca documental i bibliogràfica, principalment perquè sense la informació obtinguda gràcies a aquesta recerca, el treball de camp hauria estat impossible de realitzar.

Cronològicament parlant, la primera consulta documental fou a l'Arxiu Històric de Girona (AHG). En aquesta consulta vaig voler veure, *in situ*, els documents de la Guàrdia Civil que explicaven l'emboscada a Maçanet de Cabrenys el 7 d'abril de 1950, que també anaven acompanyats d'unes fotografies. A més a més, vaig aprofitar la consulta per cercar un possible informe de la Guàrdia Civil que narrés l'enfrontament a la Rovira, Osor, que ens havia explicat el testimoni Pere Busquets Puigderrajols i que explicarem en el cos del treball. Per sort, el vaig acabar trobant.

Seguidament, em vaig posar en contacte amb l'Archivo Histórico del Partido Comunista de España (AHPCE), amb seu a Madrid, perquè el company Josep Serra Frigola m'havia comentat que tenien informació sobre el guia del qual tracta aquest treball, Joan Platé Vergés. Després d'explicar a l'arxivera Patricia González-Posada el que estava fent i què estava buscant, em va facilitar alguns dels informes del guia Platé. No obstant això, encara quedaven informes per consultar i ella em va dir que els hauria de consultar *in situ* el mes de setembre, un cop es permetés la consulta de documents en microfilm, restringida fins al moment a causa de la pandèmia.

Davant d'aquesta situació, a principis del mes de setembre vaig viatjar a Madrid expressament per consultar els documents que quedaven. Després de dos intensos matins de consulta i de transcripcions a l'arxiu, tots els documents relatius al guia Platé que estaven guardats a l'Archivo Histórico del Partido Comunista de España havien estat consultats. Pel que nosaltres sabem de moment, ja no podem extreure més informació d'ell de cap altra banda.

He de destacar, també, que vaig contactar amb l'Archivo General Militar de Guadalajara (AGMG) perquè havia descobert, mitjançant el cercador *Buscador de*

represaliados de la Guerra Civil Española, del web *Combatientes.es*,¹ que s'hi guardava un expedient personal de batallons de soldats treballadors a nom de "Juan Plates Verges", nom pràcticament concordant amb el del protagonista del nostre treball. Després d'explicar la meva tasca d'investigació i demanar l'expedient en qüestió, em fou enviat per correu electrònic un document inèdit.

En l'àmbit bibliogràfic, cal dir que he consultat llibres i diferents llocs web relacionats amb els maquis, que m'han ajudat a complementar el que ja sabia de tot el tema guerriller.

En segon lloc, i totalment lligat amb la recerca documental i bibliogràfica, cal parlar del treball de camp. Aquest ha tingut lloc a diverses zones de les comarques del nord-est de Catalunya. A continuació, esmentaré els municipis que he visitat a fi de construir un treball molt més precís.

Començant per la zona més septentrional, Maçanet de Cabrenys ha estat un dels principals focus del treball de camp. En aquesta zona, el Suro dels Lladres i la Font de la Costa han estat els punts més importants que hem visitat *in situ*. Més cap al sud vam visitar el mas Rimaló, ja abandonat. Ja al municipi d'Albanyà, i força allunyat del poble, vam anar a la Cirera, un mas també abandonat. Entre Argelaguer i Besalú vam anar a veure la resclosa del Molí Nou, que travessa el riu Fluvià. Més cap al sud, i ja passada la vall de Sant Miquel de Campmajor, vam visitar la masia de Sant Nicolau de Falgons i, més endavant, Serralta, un petit mas en ruïnes situat més enllà de Rocacorba, en direcció sud. Seguint cap migdia, vam arribar fins Cal Ganso, una taverna de Llorà. A la zona de Bonmatí, vam haver d'anar a veure la Resclosa de Vilanna i la Font del Bac. Finalment, i més cap a l'est, vam visitar l'Hostal vell de Sant Dalmai.

Tots aquests són els punts que hem recorregut per tal de fer fotografies i afegir-les al treball. No obstant això, també hem anat a diferents cases arreu d'aquestes comarques per poder entrevistar persones que, en major o menor mesura, han ajudat en la realització del treball. Sant Jaume de Llierca, Maçanet de Cabrenys, Sant Miquel de Campmajor, Osor, Bonmatí, Sant Gregori, Llorà i Sant Dalmai són les poblacions on hem dut a terme les entrevistes amb els testimonis inèdits.

---

¹ Vegeu <https://buscar.combatientes.es/>

Seguidament, cal destacar l'important ús que hem fet de mapes topogràfics com ara el Vissir 3², de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC) (en línia) o el mapa Alpina (en paper). A més a més, també hem fet ús del GPS i del programa Garmin BaseCamp amb el suport dels mapes Garmin Topo España 6, Garmin Topo France 6, Garmin Topo Pirineos 9.0, Open Street Map (OSM) i Topogràfic de Catalunya, a fi de traçar la ruta del guia Platé amb la màxima precisió possible.

Finalment, hem escollit dos formats de presentació de la ruta: un d'estàtic, amb Google Maps, amb les etapes de la ruta marcades amb color i que també incorpora els punts d'interès explicats; i un de dinàmic, en què es pot veure, de forma animada, el recorregut de cadascuna de les etapes situades en un mapa amb relleu. En aquest cas, l'eina utilitzada ha estat l'app Relive³, en les versions per a Android i per a Windows 10.

Finalment, hem reunit tots els elements que conformen el treball en un web⁴, creat amb l'eina Google Sites.

En definitiva, ha estat el conjunt de mètodes d'investigació i d'aplicacions el que ens ha permès realitzar aquest treball. Tots han estat fonamentals i complementaris entre ells.

---

² Vegeu <http://www.icc.cat/vissir3/>

³ Vegeu <https://www.relive.cc/>

⁴ Vegeu <https://sites.google.com/view/joanplateverges>

3. EL MOVIMENT GUERRILLER

3.1. Inici del moviment guerriller durant la Guerra Civil (1936-39)

17 de juliol de 1936. Comença el que serà un dels punts d'inflexió més importants de la història d'Espanya, comença la Guerra Civil espanyola. Iniciat el conflicte a causa de l'alçament militar a Melilla aquest mateix dia, l'endemà, dia 18 de juliol, s'estengué per tot Espanya. Tot i que en alguns punts de l'Estat l'alçament militar tingué èxit, les principals ciutats i nuclis industrials derrotaren els insurrectes, fet que donaria pas a l'inici de la Guerra Civil.

Després de pràcticament tres anys de guerra i de batalles guanyades i perdudes per part dels dos bàndols, els insurrectes, comandats pel general Franco, s'endugueren la victòria. L'anomenat bàndol *Nacional* es cobrí de glòria i establí l'ordre que ells cregueren adequat. No tanta sort tingué el bàndol vençut, el Republicà, el del govern legalment constituït, que s'enfrontaria a anys d'exili, repressió i mort.

Dins d'aquest context bèl·lic i de progressiu domini de l'exèrcit insurrecte sobre el territori espanyol, sorgiren els anomenats *huidos*, el conjunt de republicans que abandonaren els seus llocs de residència, fugint del bàndol Nacional, per amagar-se a les zones muntanyoses i esperar que la guerra acabés. Aquestes persones, *que se echaron al monte*, només volien sobreviure i resistir, i no tenien cap mena d'intenció de formar part de cap cos organitzat de guerrillers.

Davant d'una proposta fracassada a fi que els *huidos* s'organitzessin en guerrilles per ajudar a desestabilitzar la rereguarda franquista, el 19 de desembre de 1936 el general valencià Vicente Rojo Lluch, Cap de l'Estat Major de l'Exèrcit Popular de la República, ordenà la creació de la primera unitat de guerrillers de l'Exèrcit Popular. Aquest cos de guerrillers derivà de la XII Brigada Internacional,⁵ una unitat militar constituïda per combatents estrangers a fi de donar suport a la República, i pel Cinquè Regiment de Milícies Populars, similar a l'anterior però format per voluntaris espanyols

---

⁵ Impulsades per la Internacional Comunista a París, les Brigades Internacionals foren unitats militars integrades per voluntaris d'arreu del món, d'un total de cinquanta-quatre països, que lluitaren al costat del bàndol republicà durant la Guerra Civil espanyola. Participaren en moltes de les batalles, com ara la de Madrid, la de Guadalajara, la de Belchite o la de l'Ebre, entre d'altres. El setembre de 1938 el Comitè de No Intervenció, creat el juliol de 1936 per evitar la internacionalització de la Guerra Civil espanyola, n'ordenà la retirada, i es va posar així punt final a la intervenció de forces estrangeres al conflicte bèl·lic.

fidels a la Segona República. Aquest cos de guerrillers no era gaire gran, estava integrat per tan sols dos grups de cinquanta homes.

L'1 de novembre de 1937, i per iniciativa del President de la República Juan Negrín, es creà el famós XIV Cos d'Exèrcit Guerriller, que cal relacionar-lo amb el XIV Cos de Guerrillers Espanyols, del qual parlarem més endavant, atesa la importància d'aquest fet en la posterior lluita guerrillera. Aquesta formació guerrillera, composta per voluntaris de la XII Brigada Internacional i pel Cinquè Regiment va anar aplegant guerrillers al llarg d'un any, fins a arribar a formar tres divisions guerrilleres: la 48^a, la 49^a i la 50^a. Cada divisió tenia quatre brigades, i cada una d'aquestes incloïa uns cent quaranta o cent cinquanta guerrillers. Més endavant, a principis de 1939, el XIV Cos d'Exèrcit Guerriller s'havia ampliat a sis divisions, seguint la mateixa organització anterior, quatre brigades per divisió. Així doncs, un total d'uns tres mil sis-cents guerrillers formaven part d'aquesta branca de l'Exèrcit Popular de la República.

La funció d'aquesta organització militar era, fonamentalment, realitzar accions de sabotatge, especialment en l'àmbit de les comunicacions, però també en el subministrament d'aliments i munició de l'exèrcit insurrecte. Van tenir, també, un paper decisiu a l'hora d'ajudar als dirigents del PCE a exiliar-se, així com a guiar els *huidos* a les muntanyes.

No obstant això, el nom del XIV Cos d'Exèrcit Guerriller no ha tingut gaire ressò, potser perquè no va fructificar, ja que no va tenir el resultat que s'esperava. Tot i que algunes de les operacions que va dur a terme van tenir èxit (com ara l'*Operación Carchuna*, l'alliberament d'uns tres-cents presos republicans a prop de la ciutat de Granada, l'any 1938), l'impacte de l'organització militar a la Guerra Civil va ser mínim.

L'1 d'abril de 1939, el futur dictador espanyol, Francisco Franco Bahamonde, donà per acabada la Guerra Civil, i així es va posar el punt final a un dels capítols més sagnants i bàrbars de la història espanyola. A partir de llavors, va començar un llarg període de trenta-sis anys, que són els que hi ha entre el 1939 (final de la Guerra Civil espanyola) i el 1975 (mort del *Generalísimo*), de pura repressió i càstig sobre els vençuts, sobre els republicans, sobre aquells que havien perdut la guerra. Els franquistes no en tenien prou d'haver guanyat al camp de batalla i d'haver imposat la seva ideologia, sinó que volien enfonsar i fer la vida impossible a aquells qui l'havien

perduda, aquells que es trobaven ja en situacions precàries i, fins i tot, podríem dir, deplorables.

El XIV Cos d'Exèrcit Guerriller es dissolgué conjuntament amb l'Exèrcit Popular de la República, el 29 de març de 1939. Amb aquesta dissolució semblava imminent la desaparició de les guerrilles, però l'esclat de la Segona Guerra Mundial ho canvià tot.

3.2. El moviment guerriller de 1939 a 1944

L'1 de setembre de 1939, l'Alemanya nazi de Hitler inicià la invasió de Polònia; el conflicte més sagnant de la història i la gran vergonya de la humanitat havia esclatat. A partir de llavors, començarien els dos anys, pràcticament tres, d'hegemonia nazi al territori europeu. El potencial destructiu de la *Wehrmacht*⁶ i la *Luftwaffe*, conjuntament amb la tàctica militar *Blitzkrieg*⁷ deixarien totalment arrasat bona part del continent. Un escenari que, per cert, no seria gens fàcil reconstruir un cop acabada la guerra, fins al punt de necessitar la titànica subvenció dels Estats Units: el Pla Marshall.

En tot cas, Dinamarca, Noruega, Bèlgica, els Països Baixos, Luxemburg i, finalment, França van caure sota domini alemany en qüestió de només tres mesos. Hitler i els seus dominaven pràcticament tota Europa, però la màxima extensió del Tercer Reich no arribaria fins a la tardor del 1942, en plena Operació Barba-roja. Tanmateix, pocs mesos després, l'arribada de l'hivern marcaria l'inici de la decadència del gran imperi que havia bastit Hitler.

Alemanya i França signaren l'armistici del 22 de juny de 1940, en el qual s'acordà que el nord de França i el futur Mur de l'Atlàntic quedarien sota control i gestió del Tercer Reich, mentre que la part sud quedaria sota domini d'un govern col·laboracionista, el Règim de Vichy. L'heroi de Verdun, el Mariscal Pétain, seria el dirigent d'aquest nou

---

⁶ Nom amb què es van designar les forces armades unificades de l'Alemanya nazi entre 1935 i 1945. Estaven formades per el *Heer* (exèrcit de terra), la *Kriegsmarine* (marina de guerra) i la *Luftwaffe* (força aèria).

⁷ La traducció seria guerra llampec, una tàctica militar ofensiva que busca una victòria definitiva a base d'atacs localitzats, ràpids i de temps limitat amb l'ús de forces mecanitzades terrestres i aèries. La finalitat és anul·lar la capacitat bèl·lica, política i econòmica de l'enemic. Va ser usada per la *Wehrmacht* durant els primers anys de la Segona Guerra Mundial, especialment en les invasions de Polònia i França.

estat titella del règim nazi, fet que va convertir aquest heroi de la Primera Guerra Mundial en un dels traïdors més odiats a França.

La Resistència Francesa (o *La Résistance*) havia aparegut simultàniament amb la consolidació del Règim de Vichy, i pretenia fer front al feixisme i la repressió que s'havia establert amb l'ocupació nazi de França. Foren moltes les mesures que van provocar el sorgiment de *La Résistance*; algunes d'elles serien: la implantació de l'STO o *Service du travail obligatoire* (Servei de treball obligatori);⁸ mitjançant el qual es traslladaven milers de presoners francesos a la indústria alemanya; la contribució a la creació del Mur de l'Atlàntic⁹ (*Atlantikwall*), davant la previsió d'una possible invasió aliada; i la col·laboració en les deportacions de jueus, discapacitats, homosexuals, opositors polítics...

En l'òrbita espanyola, molts dels vençuts, els republicans, els rojos, s'exiliaren a França un cop acabada la Guerra Civil. Tan bon punt passaren la frontera, molts d'ells serien capturats i duts a camps de concentració, com ara Argelers (*Argelès-sur-Mer*) o Sant Cebrià (*Saint Cyprien*). Aquesta era una de les amenaces i perills als quals havien de fer front els republicans que volguessin exiliar-se. Possiblement, més sort tingueren els que mai van arribar a estar reclosos en aquells inferns o els que van tenir l'oportunitat i prou coratge d'escapar-ne.

Molts dels espanyols que s'infiltraren clandestinament i que per sort no foren detinguts, sigui pel motiu que sigui, s'uniren a les files de la Resistència Francesa. De fet, no només a *La Résistance*, sinó també al maquis¹⁰ francès, potser d'un caràcter més rural i llibertari i no tan organitzat (tot i que ho estava) com la Resistència francesa exterior dirigida pel general Charles de Gaulle des de Londres. No obstant això, tots dos moviments de resistència tenien uns enemics comuns: el règim nazi i el govern col·laboracionista de Pétain.

---

⁸ Impulsat pel Règim de Vichy el 1942, el *Service du Travail Obligatoire* fou la resposta a les exigències alemanyes de mà d'obra. Milers de treballadors francesos i exiliats espanyols foren traslladats a Alemanya a treballar a fàbriques, vies de ferrocarril i camps, entre d'altres.

⁹ Fou una gran cadena de punts de reforç militar ininterromput construïda durant la Segona Guerra Mundial per l'Alemanya nazi amb la finalitat d'impedir una invasió de les forces aliades des de Gran Bretanya.

¹⁰ El mot *maquis* és originari del cors *macchia*, que vol dir paisatge de matolls, d'arbustos. Durant l'ocupació alemanya de França es començaren a anomenar *maquis* a aquells qui s'amagaven en zones muntanyoses i boscoses. Per extensió, el mot *maquis* acabaria denominant els guerrillers antifranquistes. En català, també s'ha adoptat la paraula màquia, que designa un bosc mediterrani baix però dens.

El paper dels maquis i la Resistència no fou en va. Des de l'ajut per fer escapar jueus dels territoris sota domini nazi, passant per rescatar aviadors aliats que havien estat abatuts en territori francès, fins a l'important paper que van tenir durant l'Operació *Overlord*, la invasió aliada al front occidental europeu, el paper d'ambdós moviments fou importantíssim. Durant aquesta operació dels exèrcits aliats, foren essencials les operacions de sabotatge, com ara el bloqueig de carreteres i vies de ferrocarril, i també el proveïment d'informació sobre la disposició tàctica i militar de l'exèrcit alemany. Cal no oblidar, tampoc, que maquis i guerrillers lluitaren al costat dels aliats durant la reconquesta de França, poble per poble i casa per casa.

Tot i que la majoria d'exiliats republicans que van lluitar com a guerrillers ho feren a França durant l'ocupació nazi, no podem oblidar que n'hi hagué que lluitaren al bàndol soviètic, a l'Exèrcit Roig de l'URSS. Un dels exemples més coneguts és Josep Gros,¹¹ exguerriller espanyol durant la Guerra Civil, que acabà detingut, de camí a l'exili un cop acabada la guerra, i internat al camp de concentració de Saint Cebrià. Aconseguí escapar-ne, s'uní a les files soviètiques i lluità contra els alemanys durant l'Operació Barba-roja. Feu de guerriller, amb actuacions a la rereguarda de l'exèrcit alemany i amb operacions de sabotatge destacables, conjuntament amb un grup on també hi havia altres espanyols. Un cop acabada la Segona Guerra Mundial, retornà a Espanya, on actuà com a guerriller antifranquista, especialment en el paper de guia (ho explicarem més endavant). Quan la lluita armada contra el franquisme acabà, fou un dels principals dirigents del PCE en la clandestinitat. Morí l'any 2009, després d'haver esdevingut un dels més famosos guerrillers espanyols.

Tot això, però, per què ho diem? Doncs perquè aquesta resistència que tingué lloc especialment a França, però també a l'URSS, no només fou protagonitzada per francesos i russos, sinó també, i en gran manera, per republicans espanyols exiliats. Les dimensions i la importància d'aquestes operacions de resistència i sabotatge contra el règim nazi eren enormes, fins al punt que altament reconeguts i condecorats generals, com ara Dwight D. Eisenhower, Gueorgui Júkov o el mateix George Marshall, quedaren fascinats i reconegueren que sense l'ajut del moviment de resistència la lluita contra els nazis no hauria estat tan fàcil.

---

¹¹ Per a més informació sobre Josep Gros, vegeu JOSEP GROS, *Abriendo camino: relatos de un guerrillero comunista español*, 1977.

Cal tenir present i no oblidar que les primeres forces aliades a entrar a la ciutat de París després d'haver-la alliberat foren els membres de la Divisió *Leclerc*,¹² de la qual formaven part molts republicans espanyols exiliats. Molts d'aquests anaven en blindats que portaven noms com ara: *Guadalajara*, *l'Avi*, *Ebro*, *Don Quijote*, *Madrid* o *Guernica*. De fet, tota l'experiència i coneixements obtinguts durant el moviment de resistència a França serien el preludi de pràcticament dues dècades de lluita armada contra el franquisme, una lluita que fracassà i que, malauradament, restaria en l'oblit durant molts anys.

3.3. La importància del Partit Comunista d'Espanya (PCE) en la lluita armada

Feixisme i comunisme són dos sistemes totalment oposats. La victòria del franquisme a Espanya feia totalment inviable als contraris al règim la possibilitat de continuar vivint en territori espanyol. No cal pas dir que el règim franquista sotmetia molts dels desafectes al règim als anomenats judicis sumaríssims, procediments judicials on la garantia de ser jutjat equitativament i de forma justa era pràcticament nul·la.

El PCE havia anat prenent protagonisme durant la Segona República Espanyola i pel paper que desenvolupà durant la Guerra Civil. S'havia consolidat com un dels partits més potents a Espanya, i aquest era un dels motius, entre molts d'altres, pel qual Franco el volia, literalment, extingir. Davant d'aquesta situació, els dirigents i responsables del PCE no tingueren més opció que intentar mantenir l'organització del partit en la clandestinitat.

Immediatament després del final de la Guerra Civil, els principals dirigents del PCE s'exiliaren a França, l'URSS i Mèxic. Aleshores, el secretari general del PCE era José Díaz Ramos, que se suïcidaria el març del 1942, fet que provocà una petita lluita interna per veure qui el succeïa en el càrrec. Seria Dolores Ibárruri Gómez, coneguda com *La Pasionaria*, qui acabaria convertint-se en secretària general del PCE. També durant aquests anys es començarien a conèixer més noms de personatges importants

---

¹² També coneguda com *La Nueve*, la Divisió Leclerc fou una unitat d'infanteria mecanitzada part de la 9a Companyia de la 2a Divisió Blindada de la França Lliure.

del partit, com ara Jesús Monzón, Vicente López Tovar o Santiago Carrillo, personatges transcendents en la història del PCE.

A França, la ciutat occitana de Tolosa (Toulouse, en francès) seria el centre d'un rellevant nucli del PCE. Al barri de *la Fourquette*, al número 18 de la Rue Lalanne, hi vivien el general Luis Fernández, fundador de l'empresa forestal *Fernández-Valledor*, que ajudava econòmicament les escoles de guerrillers espanyols; el director de l'hospital Varsòvia de Toulouse, Francesc Bosch Fajarnés; el responsable de l'equip de passos del PCE, conegut com a "Santi", i la seva dona, Merche, amiga íntima de *La Pasionaria*.

Una altra *maison des rouges* estava situada al número 15 de la Rue des Salenques, al costat de la basílica de Saint-Sernin. Era una casa de dues plantes; a la planta baixa, hi vivien Antonio Font i Carme Mompeat, pares de Josep Font Mompeat, destacat guerriller i militant comunista que a finals de segle fundaria *l'Asociación de Antiguos Guerrilleros Españoles* (AAGE) de Catalunya, mentre que al pis superior vivien Dolores Ibárruri i Santiago Carrillo, que seria el secretari general del PCE des de l'any 1960 fins a l'any 1982. Evidentment, no cal dir que el pis on vivien *La Pasionaria* i Carrillo era un punt de trobada habitual entre els principals dirigents del partit.

Així doncs, veiem que el PCE encara operava des de l'exili. Les reunions i planificacions entre els màxims dirigents del partit s'intensificaren un cop es percebia la imminència de la victòria dels aliats sobre el règim nazi, aquell que havia sembrat el caos i el terror durant els últims cinc anys a Europa. I doncs, quin és el perquè d'aquesta intensificació de les trobades entre els màxims dirigents del PCE? L'operació *Reconquista de España* en seria la resposta.

3.4. La Unión Nacional Española (UNE)

L'Operació Barba-roja¹³ trencaria tots els esquemes dels comunistes. Hitler ometia per complet el pacte de no-agressió entre l'URSS i Alemanya, el pacte *Mólotov-*

---

¹³ Operació militar amb què començava el 22 de juny de 1941, durant la Segona Guerra Mundial, la invasió de la Unió Soviètica per part de l'Alemanya nazi.

Ribbentrop,¹⁴ firmat poc abans que esclatés la Segona Guerra Mundial. Davant d'aquesta situació, el PCE es veu moralment obligat a crear una organització política i de lleuger caràcter militar que serviria per lluitar, primer, contra el feixisme nazi, per després alliberar Espanya del règim franquista. El novembre de 1942 es crea, a prop de la localitat occitana de Montalban (en francès Montauban), la *Unión Nacional Española* (UNE).¹⁵

Aquesta organització, promoguda pel PCE, volia agrupar totes les forces possibles per fer front al règim franquista. En aquest cas, les diferències ideològiques i socials no eren un obstacle per formar-ne part. De fet, es va instar a tothom qui fos antifranquista a unir-se a l'organització, des de llibertaris i gent d'esquerrres fins a conservadors i eclesiàstics, totalment de dretes. La posició era clara: antifranquisme. La branca militar de l'UNE s'anomenaria *Agrupación de Guerrilleros Españoles*, i estaria formada per aquells guerrillers espanyols que, recordem, havien estat combatent contra el règim nazi a França.

Tot i que el principal objectiu era fer caure el règim dictatorial de Franco, abans havien de fer-ho la resta de feixismes a Europa, principalment el règim nazi. De fet, un dels objectius de l'UNE era ajudar els exèrcits aliats a derrotar el règim nazi, cosa que van fer. Va ser diferent, però, el paper que van tenir a l'hora d'alliberar Espanya. Just abans de l'operació *Reconquista de España*, l'UNE comptava amb 21 grups de guerrillers: deu del PCE, sis del PSUC, dos de la CNT, dos del partit espanyol *Izquierda Republicana* i un del PSOE. En conclusió, un potent cos de guerrillers, però que no seria suficient per fer front a l'exèrcit franquista.

---

¹⁴ Pacte de no-agressió signat a Moscou el 23 d'agost de 1939 entre els ministres d'affers estrangers alemany i soviètic, Joachim Von Ribbentrop i Viatxeslav Mólotov, respectivament.

¹⁵ L'artífex de la *Unión Nacional Española* i de la posterior invasió a la Vall d'Aran seria el polític i activista comunista Jesús Monzón Repáraz. Exiliat a França un cop acabada la Guerra Civil, s'encarregà de reorganitzar el PCE i crear l'*Agrupación de Guerrilleros Españoles*. Potser, però, és recordat, malgrat l'oblit en què s'ha vist sumit, per ser el cervell de l'operació *Reconquista de España*.

3.5. El moviment guerriller a Espanya a partir de 1944

3.5.1. Operació Reconquesta d'Espanya

La victòria dels aliats a la Segona Guerra Mundial era imminent. El mes de setembre de 1944, tropes aliades i grups de guerrillers acabaven d'alliberar França totalment. Semblava que, amb la caiguda dels feixismes, les forces aliades i les democràcies posarien el punt de mira en l'Espanya franquista; tothom esperava l'ajut de les grans potències. En aquesta situació, es devia fer difícil d'imaginar una Espanya franquista que perduraria durant molts anys. Però amb el sorgiment de la Guerra Freda i el rebuig de vessar més sang, el somni republicà es veuria immers en un pou de foscor, un pou del qual seria molt difícil, si no impossible, sortir-ne, almenys fins al cap de molts anys.

La invasió de la Vall d'Aran s'havia estat gestant, sobretot, durant el 1944. L'augment de les reunions entre els principals dirigents del PCE, l'experiència acumulada pels guerrillers durant la guerra a França i el potent cos que n'havia derivat, l'*Agrupación de Guerrilleros Españoles*, feien evident que s'estava preparant una operació de gran importància. L'objectiu de l'UNE era establir un govern republicà provisional a la Vall d'Aran, el qual permetria poder iniciar les negociacions amb els aliats, un cop acabada la Segona Guerra Mundial, i pactar un possible atac per fer caure el règim franquista.

Tal com hem dit, el cervell de l'operació era Jesús Monzón, un dels líders del PCE. Segons l'historiador alemany Hartmut Heine,¹⁶ Monzón es pensava que Espanya havia entrat en una etapa prerevolucionària, i que la mínima intervenció militar des de l'exterior provocaria la revolta popular. Si realment Monzón pensava això, sí que es pot justificar l'ordre de començar l'operació *Reconquista de España*. Tot apuntava a un èxit rotund: una intervenció guerrillera potenciada per un poble insurrecte es convertiria en l'arma mortífera per enfonsar el règim. I més si hi acabaven intervenint a favor de l'UNE les potències aliades.

No obstant això, el desenllaç de l'operació d'invasió no resultà ser el planificat i desitjat. La superioritat militar de l'exèrcit franquista i el no compliment del supòsit que el poble es revoltaria contra el règim en el moment d'una intervenció militar des de

---

¹⁶ HARMUT HEINE, *La oposición política al franquismo. De 1939 a 1952*, 1983, p. 207.

l'exterior acabaren derivant en una gran tragèdia i fracàs per als guerrillers, per a l'UNE i per al PCE. En definitiva, una contundent derrota de l'antifranquisme.

La invasió

L'operació tindria lloc el mes d'octubre de 1944, concretament des del dia 19 fins al 24. El coronel en cap de la 204ª divisió de guerrillers, Vicente López Tovar, encapçalà la principal operació militar de la invasió. La 204ª divisió de guerrillers estava formada per dotze brigades, amb un total d'uns tres mil combatents. Aquests guerrillers disposaven de bon armament, no pas precari, precisament. Tenien molts fusells francesos i alemanys que havien obtingut d'alguna manera durant la Segona Guerra Mundial (recordem que van lluitar contra l'ocupació nazi), a més dels famosos subfusells britànics *Sten*, metralladores lleugeres *Bren* i morters del calibre 81; en definitiva, un armament no pas pobre. El problema fou el nombre d'efectius guerrillers davant d'una quantitat superior de tropes de l'exèrcit franquista.

Durant la matinada del 19 d'octubre, la 204ª divisió, inicià la invasió. Penetraren pel nord, el sud i el nord-est de la comarca de l'Aran, tot obrint diversos fronts amb diferents objectius tàctics. Per una banda, es pretenia prendre la capital, Vielha, acció que resultà un autèntic fracàs. Dos dels punts més importants que es volien prendre, a banda de la capital de la comarca, eren el port de la Bonaigua i el Pont de Rei. En el primer cas, prendre el port de la Bonaigua suposaria la impossibilitat d'arribada de reforços de l'exèrcit franquista, mentre que la presa del Pont de Rei establiria una via de comunicació entre la Vall d'Aran i França, una via d'arribada de reforços guerrillers o, en cas que l'operació fracassés, una via de retirada. D'aquests objectius tàctics només s'aconseguí l'últim, la presa del Pont de Rei, que fou per on es retiraren tots els guerrillers que participaren en la invasió, una vegada aquesta va fracassar.

Durant els dies següents, els principals combats amb l'exèrcit franquista tingueren lloc a les localitats de Bossòst, Es Bòrdes i Salardú. Les dues primeres caigueren sota domini guerriller, juntament amb altres pobles com ara Vilamòs, Betlan o Montcorbau, entre molts d'altres. L'exèrcit franquista, però, aconseguí resistir a Salardú. Un cop presos molts d'aquests pobles, es decidí establir l'estat major dels guerrillers a la localitat de Bossòst. Seria des d'aquest punt on Santiago Carrillo ordenaria la retirada i el final de l'operació, una vegada es va veure abocada al fracàs. Aquest centre de comandament restaria actiu fins a la retirada total dels guerrillers, el 24 d'octubre.

El fracàs per la presa de Vielha

Si Vielha no es prenia, la comarca no es prenia, i si aquesta no es prenia, l'operació fracassava. L'intent d'establir un govern republicà provisional no era factible sense el domini de la capital de l'Aran. Això, l'exèrcit franquista ho sabia, i per aquest motiu el capità general de Catalunya, José Moscardó, decidí fortificar de la millor manera possible la capital aranesa. Desenes de milers de tropes, unes quaranta mil, tant de l'exèrcit com de la Guàrdia Civil, tancs i artilleria serien totes les forces franquistes que se situarien a Vielha per tal de repel·lir la invasió guerrillera.

El 23 d'octubre s'aturaria l'ofensiva, davant la possibilitat d'una autèntica tragèdia militar si es decidia atacar la capital aranesa. De fet, Santiago Carrillo es presentà a l'estat major dels guerrillers, juntament amb el general Luis Fernández, per ordenar la retirada de tots els combatents. El fracàs de l'operació ja era una realitat.

El futur secretari general del PCE explicà, en el seu llibre titulat *Memorias*, publicat l'any 1993, el següent: “*A la salida del túnel de Viella estaba esperándonos el general Moscardó con varias decenas de miles de soldados, tanques y artillería; en conjunto una fuerza contra la que no teníamos ninguna posibilidad. Permanecer en el Valle de Arán no hubiera tenido ningún sentido; nos desalojarían fácilmente y avanzar por el túnel de Viella, como pensaban algunos, era meterse de cabeza en una trampa*”.¹⁷

Aquesta cita reflecteix molt bé la decisió de Carrillo de fer retirar les tropes i donar per acabada la invasió a la Vall d'Aran. Una decisió que suposaria un fracàs rotund en l'intent d'establir un govern republicà provisional a Vielha, però que salvaria una multitud de vides inimaginable, i que permetria i donaria pas al desenvolupament de la lluita armada durant els següents anys.

Conseqüències

Tot i que no fou un conflicte gaire sanguinari, per no dir pràcticament gens, hi hagué alguns morts en ambdós bàndols. En el cas del bàndol nacional, moriren un total de trenta-sis homes, entre soldats de l'exèrcit i Guàrdies Civils, “*en acto de servicio*” o “*en acción de guerra por la Patria*”. El bàndol guerriller, però, fou el que patí més baixes: un total de cent vint-i-nou homes perderen la vida, mentre que dos-cents divuit

---

¹⁷ Vegeu SANTIAGO CARRILLO, *Memorias*, 1993.

foren capturats per les forces franquistes. Evidentment, no cal dir que molts d'aquests presoners acabarien executats després de ser sotmesos a judicis sumaríssims.

Sí que és cert que els guerrillers foren els grans derrotats d'aquesta operació, que se saldà amb baixes més abundants que les del bàndol franquista, a més de fracassar en la missió que tenien encarregada. Cal recordar, però, que aquest fracàs donaria peu a la creació d'agrupacions guerrilleres que actuarien durant els següents anys en territori espanyol, com ara l'Agrupació Guerrillera de Llevant i Aragó (AGLA) o l'Agrupació Guerrillera de Catalunya (AGC), que mantindrien viu l'esperit de resistència contra el franquisme i l'esperança d'eliminar la dictadura que sotmetia el poble espanyol.

3.5.2. L'actuació dels maquis a altres zones de Catalunya

Paral·lelament a l'Operació Reconquesta d'Espanya, diferents grups de maquis s'infiltraren al llarg dels Pirineus,¹⁸ en tota l'extensió que aquests abasten. Aquestes incursions pretenien ser moviments de distracció per a les forces franquistes, és a dir, l'objectiu era desviar efectius de la Guàrdia Civil o l'exèrcit per tal de fer front a aquests grups de guerrillers i que hi hagués menys efectius a la Vall d'Aran.

Els informes de la Guàrdia Civil d'albirament de maquis o, fins i tot, d'enfrontament amb ells eren molt abundants, especialment durant les darreries de l'any 1944 i durant els tres anys següents. Aquests maquis estaven dividits en grups, que tant podien ser partides d'entre cinc i deu, com d'entre vint i cinquanta, s'infiltraven a Catalunya per les comarques de la Cerdanya, l'Alt Empordà (especialment a la zona fronterera amb la Garrotxa) i, en gran manera, pel Ripollès. Però quins eren els motius pels quals s'infiltraven en terres catalanes, a banda del que acabem de comentar?

Els sabotatges, atemptats i robatoris foren abundants durant aquests anys de lluita armada. Per exemple, l'agost del 1944 tingué lloc un assalt a la fàbrica de cerveses Moritz, amb l'objectiu de robar els màxims diners possibles. Podem destacar altres accions realitzades per maquis, com ara la col·locació d'artefactes explosius al

---

¹⁸ És incert el nombre de maquis que s'infiltraren pels Pirineus durant i després de la invasió a la Vall d'Aran. La falta de documentació sobre aquest tema ens impossibilita establir-ne una quantitat aproximada.

monument de la Victòria del bàndol insurrecte, situat a l'Avinguda Diagonal de Barcelona, el 1946, i que no provocà víctimes, o l'atemptat amb explosius perpetrat el 29 de novembre del mateix any a la seu dels diaris falangistes *La Prensa* i *Solidaridad Nacional*, també a Barcelona, que provocaren tres morts: dos treballadors i una vianant. Altres accions que es realitzaven més habitualment eren la voladura de ponts o de vies de ferrocarril.

Tot i que els aliats no decidiren iniciar un conflicte bèl·lic contra l'Espanya franquista, ni tan sols durant l'Operació Reconquesta d'Espanya, els maquis i grups guerrillers encara tenien l'esperança que les potències democràtiques els ajudarien a fer fora Franco del poder, i més després de la capitulació dels alemanys el 8 de maig de 1945, que posava punt final a la Segona Guerra Mundial. Per això continuaven lluitant.

Un feixisme envoltat de tantes democràcies no era viable, però els interessos anticomunistes passaren per sobre del sistema polític d'un país, passaren per davant de la democràcia. És en part per aquest motiu que a partir de 1948, quan fou encara més evident que les potències occidentals no intervindrien en l'afer espanyol, el PCE decidí renunciar a la lluita guerrillera. A conseqüència d'aquesta decisió, la lluita armada contra el franquisme es veié notablement reduïda. Lluita armada que, per cert, es veié protagonitzada per maquis que esdevingueren populars entre la població.¹⁹

3.5.3. Un enfrontament al mas la Rovira d'Osor

A continuació, com a exemple d'aquestes infiltracions de guerrillers que hem explicat anteriorment, presentem un enfrontament que tingué lloc el dia 1 de novembre de 1944 al mas la Rovira, Osor, i que se saldà amb la mort d'un maqui. Hem pogut reconstruir els fets a partir del testimoni oral de Pere Busquets Puigderrajols i a partir,

---

¹⁹ Els maquis llibertaris i anarquistes foren els que protagonitzaren la lluita armada contra el règim franquista fins a principis de la dècada dels seixanta. Tot i que no actuaren sota les ordres de cap superior, els actes de sabotatge i atracaments eren habituals. Podem destacar noms com ara el de Francesc Sabaté Llopart, conegut com a Quico Sabaté (1915-1960), Ramon Vila Capdevila, conegut per la Guàrdia Civil com a Caracremada (1908-1963), Josep Lluís Facerias (1920-1957) o Marcel·lí Massana Bancells (1918-1981). Els tres primers moriren a mans de les forces de seguretat a Sant Celoni, Castellnou de Bages i Barcelona, respectivament.

també, dels informes que feu la Guàrdia Civil, i que, actualment, es poden consultar a l'Arxiu Històric de Girona.

Il·lustració 1: Estat actual de la Rovira. Font: autoria pròpia.

Cap a mitjans octubre de 1944, un grup de maquis havia passat per la Rovira, el mas de la família Busquets-Puigderrajols, situat a Osor, en plenes Guilleries. En aquell moment, la família no sabia que els maquis existissin, no en tenien cap coneixement. És per això que no en van denunciar l'albirament a la Guàrdia Civil. De fet, l'endemà del pas dels maquis per la Rovira, la Guàrdia Civil va detenir el pare d'en Pere, Josep Busquets Sancho, perquè no havia denunciat la presència dels guerrillers. Això li comportà unes tres setmanes de presó. A partir d'aquest moment ja sabien què havien de fer en cas de veure algun maqui, si és que no volien patir represàlies per part de la Guàrdia Civil.

Vet aquí el fet que presencià Pere Busquets Puigderrajols. Era l'1 de novembre de 1944 i en Pere estava al Coll, on es troba el Santuari de la Mare de Déu del Coll, a una mitja hora caminant de casa seva. En aquell indret s'hi havia establert un petit campament de guàrdies civils. Segons ens ha explicat en Pere, va pujar la seva germana Marina, des de la Rovira, per dir que, en aquell moment, hi havia quatre maquis al mas. Evidentment, en Pere ho va comunicar a la Guàrdia Civil, i un caporal va respondre: *“Lo que hay es una mierda”*. Segurament, això ho digué perquè estaven farts de perseguir-los per aquells indrets boscosos i no atrapar-ne cap.

A continuació, un guàrdia civil preguntà: “¿Dónde está esto?” - amb to despectiu – i, acompanyats per en Pere, baixaren fins a la Rovira. Quan hi arribaren, cap a les 13 hores, la mare, Maria Puigderrajols Hortal, els digué que els maquis s’havien dirigit cap al Boscà, un mas veí. Mentre els guàrdies civils registraven el mas, “que els semblava que els havien de trobar per allà dins (als maquis)”, en Pere sortí a la porta i veié dos maquis pujant en direcció a la Rovira. Tan bon punt ho veié, en Pere volgué recular, però en el temps de recular, “un maqui, el que anava a davant, pum!, posa el peu a un escaló i es troben, a uns tres metres, amb els guàrdies civils, que anaven amb els fusells a les mans”.

Il·lustració 2: Pere Busquets Puigderrajols donant el testimoni de l'enfrontament que va presenciar. Font: autoria pròpia.

El maqui duia un *naranjero*²⁰ carregat de bales i una bomba. “Van quedar estacionats, no sabien què fer”. “Llavors, el maqui volia fugir, es va veure fotut, i el guàrdia civil, pam!, li clava el tir i el maqui cau”. “Va sortir un altre guàrdia civil i li varen fotre set o vuit bales a l’esquena, allà estirat, allà mort, i així es va acabar aquella funció”. El company del maqui mort va escapar, afavorit per la boira que hi havia aquell dia.

---

²⁰ Subfusell MP28/II, variant de l’MP-18 alemany de la dècada dels anys vint del segle passat; es va fabricar a Espanya (a la zona del País Valencià, d’aquí el nom) per equipar el bàndol republicà durant la Guerra Civil.

Segons explica en Pere, “El caporal, content pels galons que obtindria (per haver mort el maqui), ens va dir a mi i a un meu company d’anar a baix al poble a presentar l’informe a la caserna de la Guàrdia Civil. Teníem por, vam baixar els missatges sense dir ni piu”.

Un cop mort, el cos del maqui va quedar a la Rovira durant un o dos dies, fins que van venir més guàrdies civils i se’l van endur cap al cementiri del Santuari de la Mare de Déu del Coll, on va ser enterrat en una fossa que es troba entrant al recinte a mà dreta. Després d’aquest enfrontament, algú, de tant en tant, deixava flors a prop de la Rovira i al mateix cementiri; segurament devien saber que l’havien matat allà.

Aquesta és la versió que ens ha explicat en Pere, testimoni que aleshores tenia disset anys i que actualment en té noranta-tres. De fet, la bona memòria d’en Pere queda justificada pels informes de la Guàrdia Civil que hem pogut trobar a l’Arxiu Històric de Girona,²¹ que encaixen quasi a la perfecció amb la versió que ens ha explicat ell.

En l’informe de la Guàrdia Civil s’explica que el dia 1 de novembre de 1944, un grup d’individus armats es presentà a la casa de camp Rovira, i va demanar que els fessin menjar. Un dels fills, en “Pedro Bosquet Puigrajol”, de disset anys, informà sobre el fet al punt de Guàrdia Civil més pròxim, al Santuari del Coll. El cap del destacament, acompanyat de set efectius més, es dirigí cap a la Rovira. Quan hi arribaren, la mestressa de la casa, “María Puigrajol Hortal”, mare d’en Pere, els digué que feia un moment que els individus havien marxat, però que havien dit que tornarien.

Davant d’aquesta situació, el «*Cabo Jefe de la fuerza montó el servicio en el interior, y cuando iba a colocar un puesto en la ventana, oyó un individuo que preguntaba “si venian los guardias”*». És en aquest moment que el maqui feu un salt enrere per intentar escapar, però fou abatut per una ràfega de subfusell d’un guàrdia civil, “*entablándose tiroteo con el resto del grupo, que se hallaban apostados en las inmediaciones de la casa; dándose a la fuga favorecidos por la niebla y el espesor del bosque*”.

Un cop acabat l’enfrontament, els guàrdies civils registraren el cos del maqui mort. Hi trobaren una cartera que portava tres fotografies de carnet del *interjecto*, (hauria de dir *interfecto*), una altra d’una dona, un bitllet de cinc francs, una circular per als

---

²¹ AHG. Govern Civil de Girona, 197.

guerrillers escrita a màquina i un diari de propaganda. Se suposa que el maqui es deia Francisco Muñoz García, perquè en una de les fotos hi sortia aquest nom. A banda de tot això, van recollir un fusell americà amb vint-i-tres cartutxos i tres bombes de mà, una de pinya i dues d'un sistema desconegut.

Al cementiri del Coll, on resta el maqui, hi ha una creu just a sobre de la seva tomba. En aquesta creu hi ha inscrites les inicials del maqui, però, si ho comparem amb l'informe de la Guàrdia Civil, podem veure que els cognoms estan invertits a una de les dues bandes. A la creu, les inicials són FGM (Francisco García Muñoz), mentre que segons l'informe de la Guàrdia Civil, la documentació deia Francisco Muñoz García. També hi ha inscrit 1944, l'any que fou mort.

Il·lustració 3: Tomba de Francisco García Muñoz al cementiri del Coll. Font: autoria pròpia.

En tot cas, el que està clar és que es parla de la mateixa persona, i que el valuós testimoni de Pere Busquets Puigderrajols ens ha ajudat a completar aquest petit trencaclosques sobre el fet.

Abans d'encetar la part principal del treball cal dir que el que explicarem a continuació parla d'una de les organitzacions més importants del PCE durant la lluita armada en la dècada dels quaranta. A més a més, ens centrarem en una figura destacable d'aquesta organització: Joan Platé Vergés.

3.6. Una organització paramilitar del PCE: l'Equip de Passos

Com bé hem anat explicant, el PCE fou el principal impulsor de la lluita armada contra el franquisme. A Catalunya, l'Agrupació Guerrillera de Catalunya (AGC) fou constituïda pel Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) i la Joventut Socialista Unificada de Catalunya (JSUC), dos partits de clara ideologia comunista. A la resta d'Espanya, el PCE impulsà agrupacions de guerrillers com ara la famosa Agrupación Guerrillera de Levante y Aragón (AGLA).

No obstant això, aquests òrgans impulsats pels comunistes no serien els únics que combatrien contra el règim franquista. De fet, es crearien seccions que ajudarien i complementarien aquestes agrupacions guerrilleres. L'exemple més important, però alhora desconegut, és l'*Equipo de Pasos*.

L'Equip de Passos del PCE es va crear l'any 1941, com a resultat dels acords a què arribaren durant diverses reunions els màxims dirigents del partit. Aquest nou òrgan quedaria sota la direcció del buró polític²² del PCE, que aleshores estava establert a França, i en seria el coordinador Fernando Claudín, el qual fou substituït a partir de 1947 per Julián Grimau. Però quina seria la finalitat d'aquesta nova branca armada del partit?

L'objectiu de l'Equip de Passos era organitzar i coordinar, de la millor manera possible, els viatges que es feien cap a l'interior, és a dir, cap a Espanya. Però quin era el motiu d'aquests viatges cap a l'interior? La infiltració de grups de guerrillers a Espanya per tal de fer front al règim; la infiltració de figures polítiques amb l'objectiu de gestionar el PCE des de dins d'Espanya i intentar crear petits nuclis comunistes; el transport de materials i armament perquè es pogués abastir i proporcionar allò que fos necessari perquè els guerrillers poguessin continuar amb la lluita armada i, sobretot, la infiltració de propaganda antifeixista i antifranquista.

Actualment, el que queda de l'Equip de Passos, a banda del record, són tots els documents que escrigueren en aquella època els que en formaren part. La multitud d'informació documental de l'Equip de Passos que alberga l'Arxiu del PCE, situat a

---

²² També anomenat politburó, el buró polític és l'òrgan màxim executiu propi dels partits comunistes.

Madrid, ens ajuda a entendre la complexitat d'una organització que tenia un objectiu diferent del de les agrupacions guerrilleres.

Aquesta informació documental està dividida i classificada en quatre sèries documentals:

1. *Informes sobre camaradas*. Aquests informes són, fonamentalment, biografies i autobiografies de militants del PCE. Es van escriure entre els anys 1945 i 1950, i hi ha un total de mil cent trenta-quatre microfitxes que poden ser consultades mitjançant microfilm. La complexitat i abundància de totes aquestes microfitxes ens ajuden a entendre millor l'organització del partit, així com a diferenciar-ne les diferents personalitats que en formaven part.
2. *Informes del "interior"*. En aquest cas hi ha un total de dos-cents noranta-un documents redactats per evadits de l'Espanya franquista. Es van escriure entre els anys 1944 i 1959, a petició de la direcció del PCE.
3. *Informes sobre viajes*. Aquesta és la unitat documental més extensa, i conté un total de sis-cents noranta referències. Aquests informes tractaven de les incidències del viatge i, també, de l'estat en què es trobaven els camins i passos fronterers. Els escrivien els mateixos guies i les figures polítiques que havien fet el viatge un cop tornaven a França, després de la infiltració en territori espanyol. Actualment, aquests documents es poden consultar en microfilm.
4. *Cables de la policía y partes de la Guardia Civil* – Aquests informes són el resultat del servei de ràdio escolta que tenia el PCE a França, que es dedicava a interceptar els màxims informes codificats possibles, emesos diàriament per les forces de seguretat dels franquistes, majoritàriament per la Guàrdia Civil. Hi ha un total de set-cents vuitanta-tres documents.

Nosaltres ens hem centrat a estudiar diversos *Informes sobre viajes*, que analitzarem amb la màxima profunditat i precisió possibles.

3.6.1. Els guies de pas

Els protagonistes d'aquest Equip de Passos eren els guies, els guies de pas. Generalment, aquests guies havien combatut amb el bàndol republicà durant la Guerra Civil i la Segona Guerra Mundial. Tot i que no rebien el nom de guerrillers com

a tals, podem considerar que ambdós es complementaven: no havien acceptat la instauració del règim franquista i li volien plantar cara. Precisament, a aquests guies, d'experiència amb les armes no els en faltava pas. En tot cas, hi havia la possibilitat que els faltés el coneixement suficient per poder-se infiltrar en territori espanyol sense que les autoritats en tinguessin notícia, sense que fossin descoberts.

És per això que el PCE considerava de gran importància una formació adequada i en condicions, amb l'objectiu de crear un cos de guies de pas molt ben entrenat, que complís amb les funcions encomanades. Les directrius per a aquests guies eren clares: infiltrar-se clandestinament a Espanya i dur a terme les missions que se'ls encarregaven, que podien ser de molts tipus diferents.

Tot i que la formació era molt important, també es tenia en compte l'actuació dels guies i els coneixements que tenien. Amb això volem dir que, a vegades, l'excés de coneixement d'un guia aixecava les sospites entre els dirigents; aquest excés de zel podia acabar produint que es parlés d'hipotètics casos d'espionatge franquista, que acabaven comportant l'expulsió d'aquell membre del partit.

Un cas molt clar d'aquest criteri és el que expliquem a continuació. Un guia de pas que es deia Benito Paz Giménez fou expulsat del partit pels motius següents: dubtosa actuació al principi del moviment, disposar de coneixements de topografia sense saber d'on els havia obtingut, indiscreció, incompliment d'indicacions i autoatribució de poders que no posseïa.

Com es pot veure, aquest seguit d'observacions aixecava sospites entre els responsables de l'Equip de Passos, i la solució òptima, segons ells creien, era fer fora el sospitós. És el que anomenaven *Depuración del aparato*.

Podem concloure, doncs, que la feina del guia no era gens fàcil. De fet, era de les més complicades, potser la que més, i alhora la menys valorada. La disciplina i el compromís eren dos valors essencials, i petits errors eren durament castigats per part dels responsables de l'Equip de Passos.

Formació

La formació i coneixement del guia era vital perquè la missió encomanada tingués èxit. Eren molts els aspectes que s'havien de tenir en compte a l'hora de fer una ruta

cap a Espanya. En cas que un d'aquests fallés, la missió es podia veure greument perjudicada, potser des d'un punt de vista temporal o bé des del punt de vista tàctic.

En primer lloc, cal parlar del coneixement dels camins i els llocs per on s'havia de passar. Creuar i fer quilòmetres per les carreteres era una pèssima idea, ja que solien estar controlades i això suposava un risc molt gran. És per aquest motiu que per arribar a les destinacions s'havien de buscar alternatives, que serien els camins de muntanya. Corriols i camins emboscats i poc o gens transitats serien els traçats que seguirien els guies per dur a terme les seves rutes, sempre amb la màxima discreció possible. En aquest aspecte, els coneixements de topografia tenien un gran valor. Cal afegir, tot i que en parlarem amb més detall més endavant, que aquestes llargues caminades tenien una dificultat afegida: es feien de nit.

Generalment, aquestes rutes es realitzaven en un període d'entre una i dues setmanes. Evidentment, la temporització podia variar en funció de les adversitats que trobessin. Així doncs, on descansaven durant tants dies de ruta? La resposta és en masies, en cases de pagès, o prop d'elles. El grup no es podia quedar a qualsevol masia a menjar i dormir, havien de buscar masos de famílies republicanes, de famílies disposades a ajudar i de confiança. A més a més, com més aïllat estigues de nuclis de població o d'altres masies, millor, perquè això suposava que la Guàrdia Civil no hi anava sovint, per no dir gairebé mai. Com que les forces de seguretat sabien que els masos eren punts de suport per als guies, ho intentaven tenir tan controlat com podien, però era molt difícil a causa de la multitud de masos escampats arreu del territori.²³

Així doncs, el tema dels masos com a punt de suport era de vital importància, i la formació dels guies en aquest sentit era saber identificar quins eren els adequats per estar-s'hi i quins no. Hi havia vegades que les famílies eren servicials i estaven disposades a ajudar els guies en tot allò que fos possible, cosa que facilitava les relacions i l'estada als masos. Però a vegades no era tan fàcil. Algunes famílies es limitaven a ajudar-los perquè tenien por que els guies els fessin alguna mala passada, és a dir, les relacions eren més tenses. No anar a espetegar a una casa de gent afí al

---

²³ Cal remarcar que, generalment, descansaven al bosc, però prop de la masia en qüestió. Potser la família que hi vivia els facilitava menjar o queviures, però era perillós quedar-se a descansar dins el mas; en cas d'emboscada per part de la Guàrdia Civil, el fet de descansar dins la casa podia suposar que els envoltessin ràpidament i no tinguessin escapadòria, mentre que descansar al bosc suposava una via d'escapada més ràpida i segura.

règim també era crucial perquè, si ho feien, les possibilitats que la família els delatés eren molt altes.

Uns altres punts de suport rellevants eren les barraques dels carboners. Els guies feien servir aquestes barraques, que es trobaven als boscos de les muntanyes, per descansar i abastir-se. Generalment, l'amo era un carboner que es coneixia molt bé la zona i camins en qüestió, motiu pel qual eren de gran ajuda per als guies.

Podem concloure, doncs, que el coneixement dels masos i dels punts de suport era un tema molt delicat. Havien d'escollir molt bé en quins masos podien confiar i en quins no, perquè un error en aquest sentit podria suposar l'anul·lació de la ruta o, fins i tot, una detenció o emboscada per part de les forces de l'ordre.

Un altre aspecte a tenir en compte era la forma física dels guies de pas. Estar-se hores caminant, de nit, ben carregats (cal tenir en compte que duïen motxilles amb més de trenta quilos de pes amb tot el necessari, tant per al dia a dia com per a les missions que tenien encarregades), per muntanya i amb grans desnivells suposava un esforç físic molt important. Les tirades de quilòmetres que feien en una sola nit eren desmesurades. Tot i que descansaven durant el dia, al cap d'unes hores, a la nit següent, hi tornaven. Començava una nova etapa, generalment d'una distància similar a les anteriors i amb les mateixes condicions geogràfiques, a més dels imponderables de la meteorologia o de l'època de l'any.

Adversitats

Com bé hem dit, la feina dels guies de pas era una de les menys preuades i valorades i, alhora, una de les més difícils, cansades i exigents. La multitud d'adversitats a què havien de fer front no eren pas poques, ans al contrari. A continuació n'esmentarem i explicarem unes quantes, que més endavant complementarem i exemplificarem amb l'anàlisi de diversos informes de guies de pas que van actuar a Catalunya, focalitzant l'estudi en Joan Platé Vergés.

La discreció era fonamental per a l'èxit del viatge. Les poblacions i carreteres s'havien d'evitar en la mesura del possible. El que sí que era imprescindible era caminar de nit, principalment perquè si caminaven de dia era molt més fàcil i probable que fossin vistos, delatats i enxampats per la Guàrdia Civil. Les condicions per caminar de nit no són gens fàcils, i aquestes empitjoren si s'ha de fer per camins muntanyosos i

emboscats, i encara més amb climatologia adversa. Evidentment, la visibilitat, que és essencial per poder seguir un camí, és pràcticament nul·la en la foscor, cosa que pot comportar entrebancs i caigudes inesperades, perilloses o, fins i tot, fatals. En definitiva, una dificultat que calia superar per a l'èxit de la missió.

Entrar per la frontera, al nord, i anar baixant cap al sud de Catalunya suposa, inevitablement, haver de travessar diversos rius. Generalment, sempre que podien, travessaven els rius per rescloses o ponts que no estaven vigilats per les forces de seguretat. Això no suposava cap problema, no s'havien de mullar. Les dificultats sorgien quan no hi havia cap punt per passar el riu en qüestió o hi havia crescudes del cabal.

En cas que el riu tingués poca fondària, mullant-se les botes o una part dels pantalons n'hi havia prou per passar. El problema apareixia quan havien de nedar per poder travessar el riu. Amb la quantitat de quilos de materials diversos que portaven a sobre era impossible travessar-lo, s'haurien enfonsat. Davant d'aquesta situació, els guies podien arribar a desviar-se alguns quilòmetres de la ruta per a trobar un punt de pas en condicions.

Tampoc no es poden menystenir les condicions meteorològiques, especialment durant l'hivern. El cas de la temperatura, a l'estiu, no solia suposar un problema. A l'hivern, però, haver de caminar de nit sota temperatures baixíssimes no era gens agradable, i més per zones muntanyoses. Com bé veurem més endavant, les referències dels guies de pas a la temperatura i el vent, entre d'altres, abunden, i ens ajuden a entendre com vivia l'hivern un guia.

Documentació falsificada

Els controls fronterers eren habituals, així com els controls de la Guàrdia Civil a les estacions de ferrocarril, ponts, encreuaments, entre d'altres. Era fonamental, doncs, anar documentat, per així poder justificar el desplaçament que un mateix estava fent. En el cas dels guies, però, la documentació que portaven era falsa.

L'Equipo técnico de falsificación, dirigit per Domingo Malagón, seria l'organisme encarregat de falsificar tota aquesta documentació. Amb una primera seu a Perpinyà i després a Tolosa, s'encarregaria de falsificar carnets d'identitat, passaports, cartilles

de racionament, carnets polítics, salconduits i permisos de treball a partir del juliol de 1945.

La professionalitat i destresa dels falsificadors era evident, tot i treballar sota condicions precàries i dures. El mateix Malagón falsificà milers de documents d'identitat i passaports, sense ser mai enxampat. De fet, aquest equip de falsificació aconseguí falsejar un DNI implementat pel règim de Franco que era considerat infalsificable.

Il·lustració 4: DNI de Santiago Carrillo i passaport de Dolores Ibárruri falsificats per Domingo Malagón. Font: *El 'secreto' de Domingo Malagón, el falsificador del PCE que puso en jaque al franquismo y salvó cientos de vidas. La Sexta* <<https://bit.ly/3Bb2pyf>>.

3.6.2. Les rutes

El terme de ruta s'utilitza per fer referència al camí que segueixen els guies de pas durant els viatges que feien. Aquests *Informes sobre viajes* que hem comentat de manera breu anteriorment són, doncs, l'explicació del viatge que es duia a terme seguint la ruta marcada.

El conjunt de la ruta eren els camins que s'havien de seguir, els punts de suport i/o confiança amb què comptaven els guies, els amagatalls per a les armes i les rescloses i passos per on es travessaven els rius. La ruta englobava tot aquest conjunt d'aspectes. Cada un era fonamental perquè la missió tingués èxit. Un error en l'orientació i la consegüent presa del camí equivocat o l'arribada a la casa equivocada podia posar en perill l'èxit de la missió. De fet, no tan sols l'èxit de la missió sinó, fins i tot, la vida.

Tot i que les rutes solien ser les mateixes sempre, es podien introduir variacions per motius de seguretat. El fet que els cossos de seguretat descobrissin un camí o una casa de suport per on passaven els guies obligava a una petita variació en la ruta. És per això que abans de consolidar-la com a bona i segura, els guies havien de garantir que comportés els mínims riscos possibles.

Cal destacar que aquests viatges estaven dividits en etapes. Cada etapa consistia en una llarga caminada durant la nit, amb l'objectiu d'arribar al punt de suport previst. Així doncs, podem dir que una etapa equivalia a un dia. Generalment, els viatges eren d'entre sis o vuit etapes d'infiltració a Catalunya (anada) i lleugerament menys de tornada. Aquesta diferència entre l'anada i la tornada s'explica pel fet que en el viatge d'anada el ritme s'adaptava al dels camarades del PCE, sempre més lent que el dels guies. Per això els viatges de tornada solien ser més curts, perquè només el feien els guies, que estaven en més bona forma física, estaven acostumats a caminar i coneixien el terreny.

En aquest treball analitzarem, amb la màxima profunditat possible, una de les rutes que realitzava el guia de pas Joan Platé Vergés, conjuntament amb altres companys seus. De fet, a part d'analitzar i estructurar aquesta ruta, veurem tots els detalls que s'expressaven en els informes que realitzaven un cop acabaven el viatge, els ja anomenats *Informes sobre viajes*

4. UN NOM PROPI: JOAN PLATÉ VERGÉS

Ara que ja hem explicat què era l'Equip de Passos del PCE i a què es dedicaven els guies de pas d'aquest equip, cal explicar la vida d'un d'aquests guies de pas. El que teniu a continuació és el resultat d'una investigació que pretén documentar i estructurar, amb la màxima precisió i fidelitat possible, la vida d'un activista compromès amb la lluita contra l'enemic comú, el feixisme.

El valuós i imprescindible testimoni de la Maria Platé Canet, filla del protagonista d'aquest treball, ha ajudat molt a estructurar la vida del seu pare i a proporcionar detalls inèdits. Dit això, aquesta és la història de Joan Platé Vergés.

Il·lustració 5: Joan Platé Vergés. A la part posterior, hi ha escrit: "Con el tierno sentimiento que por ti tengo, querida hija, Maria Magdalena – Tu padre". Font: Maria Platé Canet.

4.1. Vida a Catalunya abans d'exiliar-se a França

Joan Platé Vergés nasqué a Sant Jaume de Llierca, municipi de la Garrotxa, el dia 17 de maig de l'any 1919. Era fill de Maria Vergés Corominas i Tomàs Platé. Es crià a la mateixa localitat i vivia a la casa número 6 del carrer General Sanjurjo, residència dels pares. No obstant això, el pare morí molt jove, a l'edat de vint-i-cinc anys, i fou la mare sola qui s'hagué d'ocupar d'ell.

Era lampista de professió i treballava al seu poble natal, a l'empresa Duran, que fabricava autoclaus, uns dispositius utilitzats per esterilitzar material mèdic. En algun moment de l'any 1936 ingressà al Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), amb tan sols 16 o 17 anys. A banda d'això, no sabem res més d'aquesta etapa de joventut.

Comencem a tenir més informació a partir de la Guerra Civil espanyola. Sabem que va participar en la batalla de l'Ebre (1938), a la 27a Divisió de l'Exèrcit Popular de la República, coneguda com "la Bruixa". Aquesta divisió estava formada per milicians comunistes, militants del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) i de la Unió General de Treballadors (UGT). Durant la batalla de l'Ebre va exercir com a comissari polític,²⁴ és a dir, fou l'home a qui el partit li encarregà de controlar el manteniment de la fidelitat als principis ideològics de les tropes militars durant el conflicte bèl·lic.

En algun moment després de la batalla de l'Ebre s'exilià a França, però tornà a Espanya el 7 de març de 1939, poc abans del final de la Guerra Civil. Un cop acabada i perduda la guerra, fou detingut i fet presoner al camp de concentració d'Horta, a Barcelona, possiblement cap a la segona meitat de 1939. Després d'un breu temps a Horta fou traslladat al camp de treball de Sant Joan de les Abadesses, on romangué fins a principis de maig de 1940. Un cop allà, es dedicà a refer els ponts de la carretera de Vallfogona que havien quedat totalment destruïts pels bombardejos durant la Guerra Civil.

Tenim més detalls, però, d'aquesta etapa a Sant Joan de les Abadesses. Segons ens ha explicat la família, al camp de treball hi havia un tinent que s'enduia alguns

---

²⁴ A Joan Platé li fou encarregada la tasca d'exercir com a comissari polític amb tan sols dinou anys. Això demostra que ja de ben jove tenia clara la seva orientació ideològica i els ideals polítics. A més a més, el partit no cedia un càrrec com el de comissari polític a qualsevol militant, cosa que demostra que era un home vàlid i amb les idees clares.

presoners a un lloc que es desconeix. Aquest tinent sempre tornava sol, sense els presoners, segurament perquè els havia matat a tots. D'alguna manera, en Joan s'adonà del que estava fent aquest oficial, que de fet col·laborava amb un germà. Així doncs, un dia que el germà estava al camp, hi hagué una forta discussió entre ell i en Joan, que s'acabà saldant amb la mort del germà del tinent a causa d'un tret de bala per part d'en Joan.

Poc després d'aquest succés, el tinent buscava en Joan perquè havia matat el seu germà. En Joan ho va saber perquè hi va haver dos homes del camp de treball que li digueren: "Platé, fot el camp que hi ha aquell tinent que et busca". Segurament, fou en aquest moment en què en Joan s'escapà del camp de treball de Sant Joan de les Abadesses. D'aquesta fugida sí que n'hi ha constància escrita, que encara avui es conserva.

Efectivament, hem trobat, a l'Arxiu Militar de Guadalajara, un expedient personal de batallons de soldats treballadors a nom de "Juan Plates Verges".²⁵ En aquest expedient s'explica que el treballador "Juan Plates Verges", pertanyent a la 2a Companyia del Batalló núm. 12, ha comès el delicte d'evasió. També es diu: "*que el trabajador JUAN PLATES VERGES ha dejado de asistir a las listas de retreta de ayer y a las de diana y retreta de hoy, consumando el delito de evasión*". Aquest expedient s'escrigué el 10 de maig de 1940, per tant, pel que es diu, es pot deduir que s'escapà del camp de Sant Joan de les Abadesses el dia 9 de maig de 1940.

En definitiva, fugí del camp un cop va saber que estava essent perseguit pel tinent a qui havia matat el germà. No se sap de quina manera va escapolir-se de Sant Joan de les Abadesses, però el que està clar és que va ser el dia 9 de maig de 1940, després de no assistir a la retreta d'aquell dia.

D'aquesta manera s'acabava, temporalment, la seva vida a Catalunya. A partir de llavors, s'establiria a França i començaria la seva activitat com a guia de pas.

---

²⁵ Tot i els errors d'escriptura, és fàcil arribar a la conclusió que és ell, tant per la precisió dels cognoms, com per l'espai (Sant Joan de les Abadesses), com pel moment històric (1940). A més a més, s'esmenta que es va escapar, fet que concorda amb el que ens va dir la família.

4.2. Vida a l'exili

Després de fugir del camp de treball de Sant Joan de les Abadesses posà rumb a França. En Joan tenia una cosina que treballava per a una família francesa. Així doncs, motivat per la possibilitat de treballar per a aquesta família i per escapar d'Espanya, es dirigí a França. Possiblement fou detingut a la frontera pels gendarmes francesos, que el portaren i internaren al malauradament famós camp de concentració d'Argelers. Desconeixem en quin moment fou internat al camp de concentració, com i quan en va sortir, però el que està clar és que hi va estar internat, segons hem pogut saber a través de les entrevistes amb la família.

Com va marxar del camp d'Argelers és incert. Tant es podria haver escapat del camp de concentració, com podria haver fugit després de ser destinat a treballar a Alemanya com a part del *Service du travail obligatoire* (STO). Això són teories, no ho sabem del cert. El que està clar, però, és que després d'Argelers entrà en el moviment guerriller.

Molt possiblement, durant la Segona Guerra Mundial va formar part de la Resistència Francesa. Es dedicava a auxiliar jueus i militars aliats, majoritàriament aviadors britànics que havien estat abatuts en terres franceses. Durant aquesta etapa començà a conèixer els guies de pas amb qui compartiria rutes durant els anys següents; comencen a aparèixer noms com ara Josep Jové, Miquel Montané i Josep Boada, entre d'altres.

A França, tenia la residència a Tolosa. Se sap que habitava a la Rue Fourcade, un carrer al sud-oest de la ciutat. No sabem, però, a quin número de casa vivia. Podem deduir, però, que la casa anava a nom d'un tal *Mr. Guarez*, perquè Magdalena Canet Alegri, la seva dona, hi enviava correspondència a aquest nom.

Il·lustració 6: Magdalena Canet Alegri, dona de Joan Platé Vergés. Font: Família Plana - Platé

Il·lustració 7: Família Plana – Platé. D'esquerra a dreta i de dalt a baix, Climent Picart Agustí, Joana Plana Platé, neta de Joan Platé Vergés, Anna Picart Plana, besneta de Joan Platé Vergés, Josep Maria Ferrussola Calzada, Joan Plana Batallé i Maria Platé Canet, filla de Joan Platé Vergés. Font: Família Plana – Platé.

4.3. Activitat com a guia de pas

Com bé hem dit abans, durant la Segona Guerra Mundial, en Joan es dedicà a auxiliar jueus i militars aliats. Possiblement, després de l'alliberament de França i de la invasió de la Vall d'Aran fou quan començà la seva activitat com a guia de pas de l'Equip de Passos. Entre altres motius, ell fou escollit, juntament amb altres companys, per formar part de l'Equip de Passos a la zona de Catalunya, tant pels seus coneixements del territori com per l'experiència en la resistència i en el combat.

El primer viatge d'infiltració a Catalunya que realitzà (segons els informes que hem trobat) començà el dia 14 de juny de l'any 1945.

4.3.1. Informe del viaje efectuado el dia 14-6-1945

Etapas d'anada

La primera etapa començà el dia 14. Els guies del grup, Miquel Montané, Blas i el mateix Platé, acompanyats dels camarades del partit, sortiren de Serrallonga, al Vallespir, França, just a l'altra banda de frontera. Sortiren a les 18 hores d'una casa de camp allunyada del poble (possiblement per això sortiren tan aviat) i baixaren a Talaixà, a l'Alta Garrotxa. En aquestes proximitats hi havia l'anomenada casa Vila, que el dia 15 estava vigilada per 8 soldats.

Començaren la segona etapa a les 22 hores del dia 15, passant pel congost d'Oix, tot prenent les precaucions necessàries (els guies Platé i Blas vigilaren que el pas pel congost estigués en condicions i, posteriorment, en Platé anà a buscar la resta del grup). Continuaren el camí fins que el guia Blas, "*engañado por la obscuridad*", caigué en una tartera, i es contusionà la cama, però pogueren continuar el viatge. Més endavant, els acompanyants i militants del PCE "camarada N y camarada S" caigueren al mateix lloc. Seguidament, qui caigué fou Joan Platé quan s'entrebançà amb els cordons de les sabates, que estaven en mal estat. Seguiren el camí, travessant la carretera de Castellfolit de la Roca i el riu Fluvià sense cap incident.

Descansaren a prop de Sant Julià del Mont i s'aprovisionaren de pa, vi, ous i porc en una casa propera.²⁶

Iniciaren la tercera etapa a les 21 hores del dia 16, per bon camí i arribaren a l'ermita de Sant Joan de les Medes, a prop de Sant Aniol de Finestres. Durant alguns moments del trajecte hagueren d'utilitzar la làmpada elèctrica perquè plovia i, fins i tot, s'hagueren de refugiar en unes barraques de carboners deshabitades. Un cop arribaren a l'ermita s'aprovisionaren de pa, ous, porc i vi a la casa de confiança que es trobava a prop d'aquella zona.

La quarta etapa començà a les 22 hores del dia 17. Sortiren de l'ermita de Sant Joan de les Medes i travessaren la carretera Olot-Girona per sobre de les Planes d'Hostoles. Seguiren fins a arribar al Far, a les 5 de la matinada del dia 18. Allà vivia el guia Blas, que s'hi quedà, mentre que els guies Platé i Montané continuaren el viatge.

Començaren la cinquena etapa a les 21 hores del dia 18. Empengueren la marxa al Far i travessaren les vessants i la plana de Tavertet fins a arribar a la casa de Montdois (Casa Nova de Montdois) a les 2 de la matinada del dia 19. Allà van menjar i descansar, concretament en un bosc d'alzines.

La sisena etapa començà a les 22 hores del dia 19. La sortida fou des de Montdois i s'informaren de la situació que trobarien a continuació a la casa Vila. Els digueren que hi havia quatre guàrdies civils controlant el pont de Querós,²⁷ però que realment es dedicaven a emborratxar-se. Travessaren pel pont sense problemes, amb la inspecció prèvia dels guies. Arribaren a prop de Sant Andreu de Bancells, on descansaren al bosc.

La setena i penúltima etapa començà a les 20 hores. Iniciaren el recorregut a Sant Andreu de Bancells, on s'aprovisionaren de pa, vi i porc. Després de passar per diversos camins de carretes, recorregueren durant uns cinc quilòmetres la carretera

---

²⁶ Com podem veure en tot aquest paràgraf, les entrebancades eren habituals, i s'accentuaven en caminades de nit i per camins de muntanya. A més, quan a l'informe es diu "*El camarada N cayó y, así mismo, el camarada S por allí mismo, por no hacer atención mientras sermonaba a los guías*", podem interpretar clarament les crítiques que rebien els guies per part d'alguns militants del PCE; feia la impressió que la figura del guia s'havia de sacrificar pel partit.

²⁷ Actualment, el pont de Querós es troba submergit sota les aigües del pantà de Susqueda. Antigament, abans que es construís l'embassament, travessava el riu Ter. És una construcció del segle XVI.

de Sant Hilari Sacalm a Vic. Aquest recorregut per carretera provocà el següent incident: el camarada S insultà al guia Montané perquè considerava que era un suïcidi portar-los per aquella carretera.²⁸ Els guies es defensaren dient que no hi havia més remei que passar per la carretera, perquè aquella regió no disposava d'altres camins viables per a poder continuar el viatge; també afegiren que el trajecte per carretera era segur perquè no hi havia forces de seguretat per aquella zona. A més a més, es ressaltava que la discussió fou exaltada i en un lloc inapropiat. Els guies intentaren fer entrar en raó als camarades, però aquests no volgueren.

En aquesta mateixa etapa, el camarada S perdé dues bombes. La primera va ser trobada, però la segona va caure a un camp de blat, i es va perdre definitivament. Després de tots aquests fets arribaren a prop de Seva, on descansaren, curts de provisions.

La vuitena i última etapa començà a les 23 hores del dia 21. Prengueren la carretera que anava fins a Seva, on arribaren a les 24 hores. A partir d'allà seguiren camp a través fins a arribar al punt de suport, a prop de Centelles, a les 3 de la matinada del dia 22.

Etapas de tornada

El mateix dia 22, després d'haver-se assegurat que els camarades N i S havien pujat al tren per dirigir-se, possiblement, cap a Barcelona, començà la primera etapa de tornada. Els guies Platé i Montané sortiren de Centelles a les 22 hores; arribaren, a marxa forçada, a prop de Sant Andreu, on descansaren i menjaren en una casa.

L'endemà, dia 23, començaven la segona etapa de tornada a les 22 hores. Creuaren el pont de Querós i pujaren directament per la muntanya, sense passar pel camí, perquè volien evitar una rectoria on feien focs de Sant Joan. Arribaren a Montdois a les 2 de la matinada del dia 24. Després d'haver passat el pla de Taverdet cap a les 3 de la matinada, descansaren un moment, però acabaren dormint durant unes dues hores. Quan es despertaren ja clarejava, i seguiren caminant fins més enllà de Rupit, on descansaren. Al migdia travessaren el Far i finalment arribaren a les Planes d'Hostoles a les 22 hores. Allà descansaren durant la nit del dia 24 i durant tot el dia

---

²⁸ Aquí podem percebre una altra mostra de desconfiança vers els guies.

25. També es trobaren de nou amb el guia Blas, que havia portat provisions, botes, espadenyes...

Després d'un llarg i merescut descans, el dia 25 a les 22 hores començaven la tercera etapa de tornada. Sortiren de les Planes d'Hostoles i arribaren fins a Santa Pau, on descansaren.

La quarta etapa de tornada començava a les 22 hores del dia 26. Iniciaren la marxa a Santa Pau i travessant el riu Fluvià i la carretera de Castellfollit de la Roca – Sant Jaume de Llierca. Arribaren a darrere del Cós, una petita localitat prop de Castellfollit de la Roca, on descansaren i es refugiaren en un penyalar a causa de la pluja.

La cinquena i última etapa de tornada començà a les 23 hores del dia 27, Anaren del Cós fins a prop del congost d'Oix per la part sud. Allà sentiren una pedra caure a l'altra part del riu, però no hi feren cas perquè sabien que al mas Maranyó deixaven cabres soltes, que possiblement feien caure aquestes pedres al riu. Després de travessar el riu, el guia Blas sentí olor de fum i veieren que a uns vint metres d'on eren hi havia una foguera. Molt possiblement, els guàrdies havien estat allà no feia gaire estona, i els guies associaren la caiguda de les pedres al riu amb els guàrdies pujant al mas Maranyó. El guia Blas s'avançà per inspeccionar la zona i prosseguiren l'etapa sense incidents. Arribaren a França, a la frontera, a les 10 hores del dia 28.

Abans de continuar amb l'anàlisi de l'informe cal remarcar la diferència en les etapes d'anada i les de tornada. En el cas de les d'anada, veiem que es necessitaren un total de vuit etapes per a poder arribar a la destinació. No obstant això, en el cas de les de tornada veiem que els guies completaven el viatge amb tan sols cinc etapes. Això demostra la gran forma física que tenien els guies i el coneixement del territori per on passaven.

Observacions

Abans d'iniciar el viatge, els integrants del grup es posaren d'acord a deixar les pistoles i la multicopista al punt de suport de Centelles, on les anirien a buscar des de Barcelona mitjançant la germana del guia Montané. Quan arribaren a Centelles, un pagès de confiança els digué que havien detingut l'home i el cunyat de la germana del guia Montané perquè dues dones sense papers els havien delatat, però que la germana havia aconseguit escapar de la Guàrdia Civil.

Davant d'aquesta situació, els resultà impossible acabar la missió tal com s'havia planificat. Amagaren la multicopista en uns arbustos a uns tres-cents metres del punt de suport de Centelles.

Els companys del viatge foren “*poco amantes del sacrificio*”, a més que tenien por sempre que sentien un soroll, i deien que seria la Guàrdia Civil.

*“Habiendo llegado con 2 horas de anticipación a Centellas, necesitaron todo el tiempo para afeitarse, lavarse y comer un plato de alubias, mientras que el guía tuvo que plancharles los trajes, camisas y corbatas. De lo contrario hubieran perdido el tren, y en cuanto les quiso dar prisa, se enfadaron, parecía que como cuadros y en nombre del Partido todo les era permitido, y que los guías tenían la obligación de sacrificarse. En todo el viaje solamente llevaron el traje y zapatos”.*²⁹

Firmat: Platé y Muntaner

4.3.2. Informe del viaje del 15 de septiembre de 1945

A continuació tenim un informe que narra un viatge dels guies Platé, Montané, Pradal i Vaca, acompanyats del camarada Vicente, del mes de setembre de 1945. Seguiren la mateixa ruta que en el viatge que hem vist anteriorment.

Començaren el viatge des de la casa del guia Boada a Serrallonga. Agafaren les armes i arribaren en una cabana prop de la frontera, on descansaren. No avançaren més perquè era molt fosc i perquè tampoc haurien arribat al següent punt.

Durant l'estada a la cabana, uns carabiners francesos que estaven patrullant per la zona obriren la porta de la cabana. El guia Platé sortí a veure qui era i, tot i no declarar que eren carabiners, en reconegué un. Els preguntaren que portaven a les bandoleres i, quan veieren que eren diaris, els volgueren veure. També els preguntaren d'on venien, a la qual cosa el guia Platé va respondre: “Ginclar” (un municipi francès). Els carabiners volgueren saber si vivien a França, però els guies confessaren que

---

²⁹ Cita textual de l'informe, que mostra clarament com actuaven els militants del Partit, i el que representava per als guies haver de tractar amb aquesta gent. *Informes sobre viajes*. Jacq. 132. AHPCE.

treballaven per alliberar Espanya. Després d'aquesta confessió, els carabiners declararen que preferien una Espanya republicana.

Els carabiners volgueren quedar-se un dels diaris que portaven els guies i asseguraren que no dirien res. Sota el poc desig d'entregar-los-en un, els guies no tingueren més remei que fer-ho. Els francesos els recomanaren extremar la precaució a travessar la frontera i, tot seguit, s'acomiadaren. Després de marxar i no veure'ls més, els guies pujaren a un bosc prop de la frontera, on restaren fins a la nit del diumenge per començar la infiltració a Espanya. Passaren per sobre de Talaixà i travessaren el congost d'Oix fins a arribar darrere el Cós, al costat del Castell de Montagut, on descansaren. Cal destacar que portaven un pes excessiu.

Seguiren amb una segona etapa curta a causa del cansament de la llarga primera etapa. Arribaren fins a Begudà, a prop de la casa Anglada, on s'aprovisionaren de pa, vi i ous. Durant l'etapa, el guia Platé anà a veure una casa de camp on treballava un cosí seu, al qual li demanà vi; aquest familiar li digué que ja no hi havia control al pont on es creuaven les carreteres d'Olot i de Montagut.

Començaren la tercera etapa des de Begudà al vespre i travessaren la carretera Olot – Banyoles, per sobre de Santa Pau, i la carretera Olot – Girona per sobre de Les Planes d'Hostoles. A les cinc de la matinada arribaren al punt de suport d'aquella zona, on s'alimentaren. Posteriorment, descansaren al bosc.

La quarta etapa duraria del dimecres 19 al dijous 20. El recorregut era de Les Planes d'Hostoles fins a Montdois, al punt de suport de costum (Casa Nova de Montdois). Hi arribaren a les dues de la matinada i hi passaren el que quedava de nit. L'endemà compraren quatre parells d'espardenyes, tabac i menjar. Durant la seva estada a la Casa Nova de Montdois, un mestre d'escola ja conegut pels guies Montané i Pradal passà de visita a la casa.

La cinquena etapa transcorria entre Montdois i Castanyadell, un veïnat del terme municipal de Vilanova de Sau. Per arribar-hi, havien de travessar el pont de Querós, d'on havien tret els quatre guàrdies civils que, suposadament, feien vigilància. Després de travessar el pont, els guies tingueren una discussió seriosa amb el camarada Montané, que criticà el camí pel qual passaren, ja que ell no hi havia passat mai. Tot i la negativa del camarada Montané, els guies Platé, Pradal i Vaca l'hi ensenyaren més endavant i, finalment, el camarada Montané entrà en raó i reconegué

que sí que hi havia passat, però que no ho recordava. A l'informe, el guia Platé indica que aquesta discussió no era adequada en aquell lloc.

Després de reconciliar-se, continuaren el camí fins a arribar a Castanyadell, sense incidents. Descansaren allà tot el divendres 21, fins que a la nit anaren a sopar al punt de suport pròxim. Seguidament, començaren la sisena etapa.

La sisena etapa transcorregué sense novetats. Pel camí es trobaren un home que només veié al guia Pradal, perquè els altres guies s'havien amagat. Travessaren la carretera de Sant Hilari Sacalm i arribaren davant la població de Seva, on descansaren en una muntanya durant el dissabte 22.

Començaren la setena i última etapa, amb l'objectiu d'arribar a Centelles. Fou una etapa curta, però perillosa a causa de les corredisses que hagueren de fer per evitar que els cotxes els veiessin mentre travessaven la carretera. Arribaren a Centelles, a la casa del punt de suport, on soparen. Descansaren allà tot el diumenge 23, i començaren les etapes de retorn la nit de diumenge a dilluns, amb el camarada Vicente.

En tan sols la primera etapa de tornada feren les dues últimes d'anada, fins a arribar a Castanyadell, on se'ls avisà que algunes forces de seguretat havien anat cap al Bellot, un mas situat al camí pel qual passaven. El mateix home que els avisà d'això els portà menjar al bosc i els indicà un camí per evitar les tropes, que estaven formades per uns seixanta homes amb un alferes.³⁰ Aquests homes, que pertanyien al regiment d'Olot, havien vingut de Torelló, i els havien dividit entre Vilanova de Sau, el Bellot, Tavertet i una casa de Sant Andreu de Bancells. Seguiren el recorregut sense trobar-se amb ningú, i preguntaren en una casa si els militars havien pres posició al pont de Querós. Els digueren que no, continuaren el camí i travessaren el pont de nit.

A la segona etapa, anaren a sopar a la coneguda com a casa Vila i a dormir a Casa Nova de Montdois, on passaren tot el dimarts 25.

Durant la tercera etapa, de Montdois a Les Planes d'Hostoles, es trobaren amb un home a qui acompanyaren fins a casa seva. Els guies estaven inquiets perquè veien

---

³⁰ L'alferes és el primer grau d'oficialitat militar en les forces armades espanyoles. Està per sota del grau de tinent. Històricament, la figura d'alferes corresponia al portaestendard del regne.

grups de gent pels cingles de Tavertet. Arribaren a Les Planes d'Hostoles el dimecres 26. Descansaren en una cova durant el dia i a la nit a la casa del germà del guia Boada. Aquest els digué que el pròxim 1 d'octubre posarien una guarnició de vuit guàrdies civils, un caporal i un tinent (segurament a Les Planes d'Hostoles).

Començaren la quarta etapa en direcció Begudà des de Les Planes d'Hostoles. Travessaren la carretera Olot – Girona i Olot – Banyoles, per Santa Pau, fins a arribar a la casa Anglada, a Begudà. Passaren allà el dijous 27, i s'aprovisionaren per a l'última i feixuga etapa.

La cinquena i última etapa transcorregué sense incident. Travessaren la carretera Olot – Figueres, fins a arribar a França a l'alba. Després d'entrar en territori francès, gairebé toparen amb els carabiners del principi del viatge, però els guies es pogueren amagar a temps. Hagueren de voltar la muntanya del Montnegre corrent, moment en què el guia Platé perdé una ampolla de vi.

Arribaren a casa el guia Boada, a Serrallonga, però no tenien claus per entrar-hi. S'hagueren de vestir i anar a l'hotel de Serrallonga, l'amo del qual era un camarada del Partit Comunista Francès.

Informe polític

En una fàbrica de Centelles feien servir noies sense experiència, de tal sols catorze anys, com a mà d'obra, perquè no protestaven. En aquesta mateixa fàbrica el patró volgué començar el torn de treball a les dues de la matinada, però les obreres es negaren a anar a treballar. D'aquesta manera guanyaren reivindicació i no anaren a treballar fins a les cinc de la matinada, com es feia de costum. Aquesta vaga es feu sense l'ajut de cap sindicat.

Encara en aquesta fàbrica, uns aprenents que havien començat a treballar la primera setmana de mes cobraven salaris totalment desiguals, que anaven de les vint-i-una pessetes fins a tan sols una. Això se sabé entre la gent, i s'assenyalà com a culpable un falangista “*notorio y malo*” que es deia Francisco Planas.

Uns quants mesos enrere es repartiren fullets contra Franco i la *Falange*, a Centelles. Arrestaren vint republicans, però les forces d'ordre no pogueren esbrinar res. Un dia, una dona veié un nen considerat “dèbil mental” que repartia aquests fullets pel carrer,

i ho denuncià a la Guàrdia Civil. Les forces de seguretat arrestaren el nen i l'apallissaren, però aquest no digué res. El deixaren en llibertat quatre mesos després.

Un altre cas d'injustícia per part dels falangistes passà el dilluns 3 de setembre a Montdois. Un falangista assassinà un carboner,³¹ a qui devia prop de mil duros (cinc mil pessetes), d'un tret d'escopeta. A més a més, la Guàrdia Civil i el jutge feren constatar que s'havia suïcidat i decidiren que la municipalitat es faria càrrec de les despeses de l'enterrament. Mentrestant, la gent maleïa al falangista qui, a part de matar el pobre carboner, s'havia quedat amb els diners que li devia.³²

El mestre d'escola esmentat a la quarta etapa del viatge d'anada parlà de política amb els guies. Els digué que havia estat a la presó i en batallons de treballadors a les Illes Canàries. En aquells moments no tenia plaça a l'ensenyament perquè no pertanyia a la *Falange*, i es dedicava a fer de mestre per masies de les Guílleries. El guia Pradal li donà una bandera comunista, el guia Platé un exemplar de *Mundo Obrero* i el guia Montané una història del partit. Habitava a Osor des del 1942 i era de caràcter passiu. Els guies cregueren que podria informar-los en cas de comprovar que era de fiar.

Firmat: Platé

4.3.3. Informe del viatge del 7 de noviembre de 1945

L'informe que tenim a continuació és el d'un viatge realitzat pels guies Joan Platé i Josep Boada. A diferència dels viatges que hem vist anteriorment i els que veurem més endavant, sembla que aquest serví per establir nous camins de ruta i evitar els que ja havien estat descoberts per la Guàrdia Civil. Hi apareixen moltes observacions sobre la població, com ara la falta de menjar i d'electricitat, o comentaris sobre les eleccions.

Començaren la primera etapa sortint de Serrallonga després de sopar. Seguiren avançant sense cap incident per un camí que havia descobert el guia Boada a prop de Talaixà, aïllat de cases i patrulles. Passaren el congost d'Oix sense res per

---

³¹ Aquest carboner era republicà i un dia ensenyà als guies un camí, perquè aquests s'havien equivocat. Així doncs, els guies ja el coneixien.

³² Com hem vist al llarg d'aquest extens i detallat informe polític, les injustícies i corrupció en aquella època eren molt freqüents. Tot el que se'ns explica a l'informe és un perfecte exemple de la repressió franquista.

destacar. Veieren que els habitants de la casa “Sanso”, que havia estat cremada pels soldats feia unes tres setmanes, vivien en una altra casa a prop del congost d'Oix, a uns dos-cents metres al nord del camí per on passaven.

Iniciaren la segona etapa a la nit, sortint del Cós, al costat del Castell de Montagut. Travessaren la carretera Olot-Figueres i arribaren a Sant Julià del Mont, amb un fred molt intens.

Durant la tercera etapa havien d'investigar i trobar un altre camí, extremant la precaució a la zona on passà el cas “Montaner - Boada”; s'esmenta a l'informe, però desconeixem què succeí realment. Veieren que la Guàrdia Civil controlava la casa de prop de la font per on passaven normalment i decidiren passar entre dues cases situades al nord-oest de la font.

Continuaren fins a Les Planes d'Hostoles, i arribaren a la casa de l'oncle del guia Boada, el qual els comunicà que hi havia molta vigilància i que es feia guàrdia de nit en dos dels punts per on passaven; un total d'onze guàrdies civils eren els que feien aquestes guàrdies. També els comentà que havien capturat dos guerrillers cap a la zona de Tavertet i que havien descobert la casa on menjaven i que se n'havien emportat l'amo cap a Vic. A l'informe, Platé expressa preocupació perquè no sigui l'amo de la Casa Nova de Montdois, un punt de confiança i de suport de la ruta.

Entre els guàrdies civils de Les Planes d'Hostoles i els de Sant Feliu de Pallerols controlaven el Coll de Condreu, per on transcorre la carretera Olot-Vic. Cobrien aquest lloc amb tants efectius perquè creien que els guies passaven per allà, però realment passaven molt més cap a l'est.

A Sant Esteve de Llémena hi posaren set guàrdies civils més després que un pagès denunciés l'albirament de dos guerrillers. S'emportaren el camperol perquè els ensenyés a on els havia vist i toparen amb tres individus a la carretera. La Guàrdia Civil en matà un, que havia servit per a Franco a la guerra, i en ferí greument un altre. Les forces de seguretat hagueren d'explicar que en mataren un dels seus i que no foren maquis o guerrillers qui ho feren, cosa que provocà enrenou entre la població. En tot cas, és possible que els dos guerrillers que veié el pagès fossin els guies Montané i Guerrero.

A l'informe, Platé recomana posar molta més atenció i extremar la precaució al tram passat Les Planes d'Hostoles, a causa dels guàrdies civils que s'havien instal·lat en aquella zona.

A l'etapa de tornada descobriren un nou camí a prop de Santa Pau. A l'informe, Platé diu: “*será muy interesante explotarlo*”, en el sentit que se n'hauria de fer ús. Per tornar, feren el camí habitual i arribaren al *chantier*,³³ a França, a dos quarts de cinc de la matinada del dimecres 14 de novembre. Cal destacar que feu molt de fred i que caigué una nevada que deixà un gruix de neu de cinc o sis centímetres. Platé anava ferit d'un genoll per una caiguda que havia patit durant el trajecte.

A la zona d'Oix, les guàrdies durant la nit no són habituals. Segons el *Cabo de Carabineros Riera*: “*Donde las dan deben tomarlas*”.

Era temps d'eleccions i, als pobles, els pagesos estaven indignats amb la preparació d'aquestes. Deien que per votar només una persona preferien abstenir-se, però reberen amenaces que si no ho feien, se'ls trauria la feina.

L'electricitat fallava durant la nit, s'havien d'estar des de les nou del vespre fins a les quatre de la matinada sense llum.

El menjar també era una preocupació. Eren temps difícils i la gent temia no tenir farina suficient per passar l'hivern. Per això l'havien de racionar o, fins i tot, comprar-la al mercat negre de l'estraperlo.

Els pagesos estaven contents que els comunistes haguessin guanyat les eleccions a França, i esperaven amb ànsia notícies sobre l'evolució de la situació a Espanya.³⁴

Firmat: Platé, Boada

4.3.4. Informe del viaje de Jové, Sierra, Montané, Vaca y Platé

El següent informe que analitzem tracta sobre un viatge encapçalat pels guies Jové, Sierra, Montané, Vaca i Platé, realitzat el desembre de 1945. Si el comparem amb els

---

³³ Eren explotacions forestals de llenya o d'obtenció de carbó en les quals els treballadors donaven cobertura i proporcionaven una base econòmica a les escoles de formació de guerrillers. Per a més informació, vegeu DANIEL ARASA, *Años 40: Los maquis y el PCE*. Barcelona: Argos Vergara, 1984.

³⁴ Són interessants les observacions que fan dels sentiments i de la percepció de la realitat que tocava viure a la gent amb qui entraven en contacte.

dos que hem vist anteriorment, la ruta que seguiren en aquest viatge és diferent de la dels dos anteriors. El perquè d'això? Doncs bé, tant pot ser que l'altra ruta fos descoberta per la Guàrdia Civil i que ja no fos segur tornar-la a fer o, simplement, que el lloc on s'havia d'arribar era diferent, cosa que implicava transitar per una altra ruta.

Etapas d'anada

Començaren la primera etapa el dia 13 de desembre. Sortirem del *chantier* Plana (mas la Plana, a prop de Prats de Molló) a les 16:30 hores. Van travessar la frontera ja quan era fosc i seguiren la marxa fins a arribar a una barraca a les 23:30 hores, després de travessar la carretera Camprodon - Molló. Van descansar a la barraca fins a les 2 de la matinada del dia 14; llavors continuaren fent camí fins que es feu de dia, moment en què es van aturar a descansar en una altra barraca al sud-oest de Camprodon.

La segona etapa començà quan ja era fosc, el dia 14 de desembre. Sortiren en direcció sud, travessaren la carretera Sant Pau de Segúries - Olot i, més endavant, les carreteres Olot – Sant Joan de les Abadesses i Olot – Ripoll. Després de travessar les carreteres arribaren a una casa de família pobra, a les 3 de la matinada del dia 15. Els prepararen un pot de llet i hi descansaren.³⁵ Reprangueren el viatge una hora després, fins a arribar en una barraca d'un carboner, on reposaren durant el dia. "*Etapas muy larga y pesada*".

Iniciaren la tercera etapa a les 16:30 hores del dia 15 de desembre. Sortiren de la barraca on havien descansat i continuaren el viatge fins a arribar a una casa vella abandonada, on descansaren durant dues hores. Seguiren en direcció Vidrà i pujaren la Serra de Bellmunt, fins que van arribar a la barraca d'un carboner, la identitat del qual desconexem, a les 4 de la matinada del dia 16. A les 10 del matí hi anaren les filles del camarada responsable de la missió i els guies feren les seves comandes. Les filles tornaren cap a casa amb els encàrrecs i el seu pare pujà a les 15 hores amb menjar. Dinaren junts.

Mentre menjaven, passà per allà un home que havia calat foc al bosc mentre feia carbonissa. Els guies decidiren marxar a causa del perill del foc i perquè hi enviarien

---

³⁵ "Nos hicieron leche en la casa a causa de un gran catarro que llevábamos todos ya desde antes de emprender el viaje". Ja venien constipats des de l'inici del viatge, situació que s'agreujava havent de caminar de nit, per muntanya i en ple hivern. *Informes sobre viajes*. Jacq. 130. AHPCE.

gent a apagar-lo, cosa que podria revelar la seva posició. Van anar a una casa del poble més proper, on menjaren i dormiren. Van continuar la matinada del dia 17, i varen arribar a les 4 de la matinada al bosc de la barraca on havien menjat el dia anterior. Cap a les 10 del matí veieren baixar els soldats que havien apagat el foc, cosa que confirmà la correcta decisió de marxar d'allà el dia anterior. El foc no arribà a la barraca. Portaren el material de la missió a la casa, on l'amagaren a l'espera de ser recollit per la gent que correspongués.

Etapas de tornada

Començaren la primera etapa de tornada el mateix 17 de desembre al vespre. Després de passar la Serra de Bellmunt, començà a ploure i a emboirar-se, però arribaren fins a la casa vella abandonada que usaven. Allà feren foc, s'eixugaren i descansaren unes hores. Continuaren el camí amb boira molt densa fins a arribar a la barraca del carboner, on restaren fins a la tarda. Caminaren una hora més sota pluja i molt de fred; finalment arribaren a la casa de la família pobra ben molls, *"incluso con los bolsillos del impermeable llenos de agua y granizo que cala, con un gran viento"*. En aquesta casa menjaren, s'eixugaren i dormiren amb mantes al paller.

Començaren la segona etapa de tornada el 18 de desembre a les 5 de la matinada, després de sopar i dormir. Feia bon temps i la llum de la lluna els proporcionava bona visibilitat. Travessaren les carreteres de Ripoll-Olot i Sant Joan de les Abadesses-Olot i continuaren el camí. Es trobaren amb 3 carboners i, per precaució, abans de descansar, decidiren avançar una mica més fins a arribar a una barraca on feren foc i reposaren.

La tercera i última etapa de tornada començà a les 18:30 hores del dia 19, després que deixés de ploure. Seguiren el camí, que estava ben enfangat. Durant el trajecte menjaren llonganissa, pernil, torró i xocolata, però molt poc pa. Segons expliquen, els debilità el fet que només mengessin un petit tros de pa d'uns 100 grams (creien que en tenien més). Van arribar al *chantier* Plana després de transitar unes hores sobre la neu.

Cal destacar un incident que tingué lloc durant la tercera etapa. El camarada “Sisera” patí un atac de cor i hagueren de descarregar part del pes que portava per poder-lo dur.³⁶

Observacions

Per fer el camí s’havia d’anar ben calçat, a causa de la dificultat del terreny, accentuada moltes vegades per les inclemències meteorològiques. Eren imprescindibles les venes per a les cames, segurament per protegir-se del fred i evitar que l’aigua entrés per la part de dalt de les botes.

Les caçadores que portaven no eren prou llargues. Com que quedaven descoberts de ronyons cap avall, passaven molt de fred. Demanaven més diners per a poder comprar millor equipament.

Informe polític

1. Per viatjar per dins de territori espanyol, una cartilla de racionament era suficient per poder verificar la identitat. En canvi, a la zona fronterera es necessitava un salconduit.
2. La setmana anterior a la del viatge augmentaren els preus de les tarifes del tramvia de Barcelona. Els mateixos treballadors del tramvia sabotejaren aquestes tarifes de la següent manera: el revisor deixava pujar gratuïtament els usuaris (no els donava els bitllets) a canvi de rebre ell una compensació econòmica. A l’informe diu: «*Un cobrador de tranvías, al ir a cobrar a tres patriotas, les dijo: “compañeros, sabéis que han subido las tarifas; pues entre los tres darne una peseta y no os entregaré los billetes, y de esa vosotros ganaréis”. Esos casos son muy frecuentes*». Aquest augment de les tarifes també provocà manifestacions entre els estudiants de Barcelona.
3. Els soldats de Sant Quirze de Besora i de Vidrà foren retirats. També hi havia rumors que havien retirat els soldats de Molló.
4. A casa del cunyat “Freixas” es trobaren amb un amic d’Esquerra Republicana de Catalunya que havia estat detingut durant tres anys, però que ara estava en

---

³⁶ Entre la multitud d’adversitats que es trobaven habitualment, també s’hi afegien imprevistos i fets totalment inesperats. Aquest n’és un exemple, un atac de cor a un dels integrants del grup. Tot i que no ho podem saber, podria ser que aquesta aturada cardíaca vingués propiciada per l’esforç que s’havia de realitzar, així com per les condicions meteorològiques i climàtiques adverses.

llibertat vigilada. Era tornar i un home culte, estava molt al corrent de la situació d'Espanya. S'oferí a treballar per a ells donant allotjament a la gent que fes falta, però tenia por que la policia anés a casa seva i trobés i detingués els allotjats. A més, també s'oferí per aconseguir tota la informació possible.

4.3.5. Informe de la expedición del día 4 de enero de 1946³⁷

L'informe que tenim a continuació no és tan extens com els que hem vist fins ara, principalment perquè no explica tot el viatge d'anada i tornada. L'objectiu d'aquest viatge era transportar una impremta, la Minerva,³⁸ que coneixien com la *Tomasa*.³⁹ Aquest viatge està narrat a *Uno entre tantos. Memorias de un hombre con suerte*, de Lluís Martí Bielsa.

Cal destacar que els integrants d'aquest viatge eren els guies Platé, Jové, Pradal, Vaca, Guerrero i Montané. Els cinc primers firmaren l'informe (hi ha les signatures de cadascú) però en Montané no, perquè ajudà a transportar la Minerva fins a Barcelona i no el pogué signar. Així doncs, deduïm que els guies Platé, Jové, Pradal, Vaca i Guerrero tornaren cap a França un cop acabada la missió.

Sortiren de Perpinyà a la 1 de la matinada del dia 4 de gener de 1946. Durant el viatge foren aturats pels gendarmes tres cops. Els dos primers sense res per destacar, però el tercer sí. Els portaren a la duana de Prats de Molló, on se'ls preguntà per què infiltraven una Minerva; després de saber-ne els motius, se'ls deixà passar.

Es demanà que, a partir de llavors, es designés un responsable polític a cada expedició, al qual tothom hauria d'obeir. Això es faria amb l'objectiu d'evitar converses inútils i evitar la creació de petits conflictes interns.

---

³⁷ LLUÍS MARTÍ BIELSA, *Uno entre tantos. Memorias de un hombre con suerte*. En aquest llibre s'explica amb molta més profunditat i detall el viatge al qual fa referència aquest informe.

³⁸ La Minerva era una màquina tipogràfica utilitzada per imprimir paperetes de propaganda, informes, factures... Fou un instrument habitual en els bàndols antifeixistes, que la utilitzaven per imprimir propaganda i, posteriorment, divulgar-la. En el cas d'aquest viatge, parlem d'una Minerva Boston accionada per una palanca.

³⁹ DOMÈNEC RIBES, *Rue Traversière, una història de la resistència antifranquista a França*. Aquest llibre és el relat biogràfic de Josep Jové Blavi, guia de pas molt experimentat i company, entre d'altres, de Joan Platé Vergés. A llibre, de fet, li dedica un capítol.

Un dels camarades del grup, Gonzalo Barcelona, que també transportava peces de la Minerva, arribà esgotat. En l'informe, els guies demanaren que els viatges en què participaven camarades que no estiguessin acostumats a caminar es fessin en quatre dies, allargant en un dia el que es feia ordinàriament.

Al final del viatge veieren com s'havia de transportar la Minerva fins a Barcelona, sota les condicions de seguretat òptimes. En parlaren amb un tal Tejeiro, que creia que les peces s'havien de baixar en sarrons de carbó carregats en un camió. Això no suposava perill perquè el carbó era una mercaderia molt habitual. Després de portar les peces fins al poble de Torelló, un cotxe les recolliria i les portaria cap a Barcelona.

Durant el viatge de tornada no hi hagué cap incident, només una discussió sobre les despeses que hagueren d'assumir. Arribaren a Perpinyà el dia 12 de gener de 1946.

4.3.6. Informe del viaje realizado del día 24 de febrero al día 3 de marzo

El següent informe tracta sobre un viatge realitzat pels guies Joan Platé i Josep Jové, acompanyats de Francisco Pradal, el camarada Torres i una altra persona anònima. En aquest cas, el redactor de l'informe no dividí el viatge en les etapes corresponents. Com veurem, el viatge de tornada és molt menys detallat i només s'expliquen les difícils condicions meteorològiques.

Informe d'anada

Sortiren del *chantier* (possiblement el mas La Plana) el dia 24 a les 4 de la tarda. Arribaren a la frontera a les 18:30 hores, i entraren en territori espanyol a les 19 hores. Van sopar i descansar en una casa abandonada a l'est de Molló, i tot seguit reprengueren el viatge a les 22 hores. Arribaren al sud de Sant Pau de Segúries, on descansaren quan es feu de dia. A les 14 hores un pastor de per aquella zona veié al grup, estava a uns cent metres. Els guies Platé i Jové hi parlaren i li digueren que anaven cap a França perquè els volien detenir tot i tenir la llibertat provisional. Li demanaren el camí per anar cap a França, que el pagès els indicà correctament. També li preguntaren si hi havia soldats a Sant Pau de Segúries; l'home els digué que no, que se'ls havien endut tots cap a Sant Joan de les Abadesses (cinc efectius i un caporal). Se n'acomiadaren i s'esperaren que fos fosc per continuar el viatge.

Seguiren la ruta, travessaren la carretera de Sant Joan de les Abadesses-Olot a les 19:15 hores i arribaren a la “*casa de los pobres*”. Allà menjaren un plat de mongetes acompanyat d'aliments que tenien del viatge anterior (cansalada i botifarra) i begueren dos pots de llet; es pogueren atipar, doncs. Descansaren entre les 0:30 hores i les 4 de la matinada del dia 26 al pallar de la casa, i reprengueren el viatge fins que arribaren al punt de suport del carboner⁴⁰ a les 7 del matí. Com que havien descansat i menjat bé, hi arribaren en bon estat físic. Tornaren a dormir fins a les dues de la tarda i també menjaren, en aquest cas ous i botifarra.

Continuaren el viatge a les quatre de la tarda (perquè el terreny permetia caminar de dia). A les vuit del vespre arribaren a una casa abandonada, on feren un foc, soparen i descansaren fins a les onze de la nit, moment en què tornaren a caminar, fins que arribaren a la barraca del camarada Tejeiro, prop de Torelló. El camarada “Torres” arribà una mica cansat a causa del fort pendent. Els guies feren tot el que estava en les seves mans per ajudar-lo. Mitja hora després d'haver arribat a la barraca arribà el mateix Tejeiro amb menjar.⁴¹

Aleshores van comprovar que els vestits d'home estiguessin en condicions; només calia planxar el d'en Pradal. El camarada Tejeiro se l'endugué a planxar i, de pas, portà tabac i més menjar (ous, botifarra, taronges i vi). Quedaren tots a la sortida del poble de Torelló a les cinc de la matinada del dia 28. Els guies Platé, Jové i el camarada Torres i el seu company marxaren de la barraca a dos quarts de tres de la matinada i arribaren al punt de trobada, una font, a dos quarts de cinc. Allà, el camarada Torres i el company es canviaren. Seguidament, Pradal i Tejeiro arribaren i anaren a agafar el tren, mentre que la resta del grup començà el viatge de tornada.

Després d'acomiar-se, el camarada Torres digué a Platé i Jové que es cuidessin, que els guies de pas tenien molt de valor. També els comentà que li diguessin al camarada Santi que s'havien de cuidar molt bé els punts de suport, que eren molt importants.

---

⁴⁰ Aquest carboner els digué que tenia la intenció de quedar-se al bosc, per ajudar-los, durant tot l'estiu.

⁴¹ El camarada Tejeiro els digué que hi havia rumors que forces del “Tercio” pujarien a la frontera. No obstant això, al viatge de tornada comprovaren que no hi havia més forces armades de les habituals.

Les condicions meteorològiques durant el viatge d'anada foren molt favorables. El camarada Torres patí vertigen, especialment durant les baixades, però anaren amb compte i no passà res.

Informe de tornada

Arribaren al *chantier* a les nou del matí del dia 3 de març. A continuació, una cita textual que mostra la crueltat meteorològica que hagueren d'afrontar: “*Teníamos que ir a cuatro patas porque cuando nos levantábamos, el viento se nos llevaba y nos levantaba en vilo; si hubiera sido uno solo quizá no hubiera podido llegar. Además, el viento levantaba granizos de nieve que nos batían el rostro, haciendo terriblemente mal. A remarcar que llevamos dos huevos y, cuando llegamos al chantier, la clara estaba helada, el vino de dentro de la bota también estaba helado y los zapatos eran de una sola pieza de helados que estaban. El amigo Jové tiene una uña helada*”.⁴²

Només amb aquesta cita textual de l'informe es pot veure la severitat de les condicions meteorològiques amb què hagueren de fer la ruta.

4.3.7. Informe del viaje realizado del día 14 al 20 de marzo

A continuació tenim un informe que narra un viatge dut a terme pels guies Platé i Jové, conjuntament amb altres camarades del partit. Cal remarcar que enllaçarem aquest informe amb el següent, titulat: “*Informe sobre un viaje de regreso a Francia de Jové y Platé*”.

Sortiren del *chantier* a dos quarts de sis de la tarda, i arribaren a la frontera dues hores més tard. Després de passar per Molló, trobaren un gruix de deu centímetres de neu. Continuaren el camí fins a arribar al sud de Sant Pau de Segúries i travessaren la carretera de Sant Pau de Segúries – Olot a les dues de la matinada.

Començaren la segona etapa aviat, a les cinc de la tarda del dia 15, perquè caminaren per un bosc molt espès i gens transitat. Travessaren les carreteres Olot – Sant Joan de les Abadesses i Vallfogona – Olot a dos quarts de vuit i dos quarts de nou del vespre, respectivament. Arribaren al punt de suport de la “casa dels pobres” a les nou

---

⁴² Cita textual d'*Informes sobre viajes*. Jacq. 145. AHPCE.

del vespre, on descansaren fins a les quatre de la matinada del dia 16 i soparen un plat de fesols, botifarra i ous.⁴³ Continuaren el camí fins a arribar al punt de suport del carboner a les sis del matí. Descansaren allà fins a dos quarts de sis de la tarda i continuaren el viatge. Travessaren la carretera de Vic – Santa Maria de Besora a les onze de la nit i arribaren al punt de suport del carboner Josep Tejeiro, el cunyat d'en Freixas, un militant del partit.

Era diumenge 17 i a les nou del matí sortiren dos joves de la barraca per anar a comprar menjar. Els guies els donaren una nota que havien de lliurar a un amic d'Esquerra Republicana de Catalunya, on demanaven informació dels trens i de la Guàrdia Civil que hi havia als pobles del voltant. A la una del migdia, Josep Tejeiro pujà a la barraca amb el menjar i a dos quarts de vuit del vespre, els guies Platé i Jové baixaren a recollir la informació. L'endemà, a les cinc de la matinada, el guia Platé acompanyà els camarades al poble perquè en Josep Tejeiro els recollís i els portés a l'estació de tren. Després d'això, tornaren al bosc, descansaren fins a les 19:30 i començaren el retorn cap a França.

Observacions

Un camarada es cansà molt durant el trajecte perquè les sabates no portaven claus, fet que propiciava les relliscades. Creien convenient posar algun clau a les sabates.

Creien que en Freixas era un perill per al partit. L'enfrontament que els guies Platé i Jové tingueren amb la Guàrdia Civil (que explicarem a continuació), fou a causa d'imprudències del mateix Freixas. Demanaren autorització per exterminar-lo i, en cas que no se'ls concedís aquesta autorització, ho farien igualment en cas de trobar una bona ocasió.⁴⁴

---

⁴³ “*A dos amigos les hacían daño las rodillas*”. Cita textual d'*Informes sobre Viajes*. Jacq. 96. AHPCE, on es mostra clarament que els camarades del partit no estaven acostumats a fer aquestes llargues caminades.

⁴⁴ Quan es parla d'exterminar-lo, no podem precisar a què es referien exactament. El que està clar és que l'informe és redactat després de la topada dels guies Platé i Jové amb la Guàrdia Civil. Segurament, devien estar furiosos per les imprudències de Freixas, així com espantats per la topada amb les forces de seguretat.

4.3.8. Informe sobre un viaje de regreso a Francia de Jové y Platé

Seguidament, tenim l'informe de tornada del viatge que hem explicat anteriorment. En aquest viatge de retorn, veurem que els guies Platé i Jové toparen amb la Guàrdia Civil prop de la casa Puigvassall, prop de Valfogona de Ripollès.⁴⁵

Començaren el viatge de tornada sortint del punt de suport a dos quarts de vuit del vespre del dia 18 de març (tal com s'indica a l'informe explicat anteriorment). Arribaren a la barraca del carboner Josep a dos quarts de set del matí del dia 19, qui els explicà que havia passat en Freixas amb un grup de nou homes que es dirigien cap a la casa Puigvassall.

Aquest grup d'homes acamparen just al camí per on havien de passar els guies Platé i Jové. Deixaren tots els residus del que havien menjat al camí mateix, sense netejar res; ho hagué de netejar el carboner Josep. Això passava el dia 18.

Després d'aquestes imprudències d'en Freixas i del seu grup, el guia Jové anà a la casa Puigvassall a parlar amb la família. La família li comentà que en Freixas els havia dit que tots treballaven per a la mateixa organització. També els vengueren 12 litres de vi.

Després de marxar de la casa i acomiadar-se del carboner Josep, el guia Platé veié quatre guàrdies civils que sortien del camí de la casa Puigvassall, a uns cent metres d'on eren els guies. Eren tres quarts de set de la tarda del dia 19. El guia Jové estava una mica més avançat i no s'havia adonat de la presència de la Guàrdia Civil. Davant d'això, el guia Platé cridà tres o quatre cops perquè el guia Jové se n'adonés, però els guàrdies civils cridaren l'alto. Tres d'ells s'amagaren darrere un marge, mentre que un començà a disparar a en Jové, que havia retrocedit muntanya amunt. El guia Platé veié com les bales del guàrdia civil passaven molt a prop del seu propi cap i cridà al guia Jové perquè no es mogués d'on era. El guia Platé s'amagà darrere una roca.

Seguidament, dos dels guàrdies civils que s'havien amagat darrere el marge sortiren al descobert, i un cridà: "*Vamos a cogerles*". El guia Jové descarregà una ràfega de la seva metralladora, fet que obligà els guàrdies a tornar al marge. Mentrestant, el guia Platé ho aprofità i puja uns cinc metres més fins a arribar a un promontori. Els

---

⁴⁵ DOMÈNEC RIBES, *Rue Traversière, una història de la resistència antifranquista a França*, p. 111-113.

guàrdies civils continuaren disparant, però quan veieren la posició estratègica que tenia el guia Platé, que els dominava per complet, s'amagaren i s'acovardiren. Els guàrdies civils tornaren pel camí on havien vingut.

Després d'aquest intens tiroteig, els guies Platé i Jové continuaren el camí. Passaren per l'ermita de Santa Magdalena de Cambrils i per la carretera Olot – Ripoll. Tenien previst passar per la “casa dels pobres” perquè tenien un regal per a les noies de la casa: un vestit. No obstant això, hagueren de prosseguir el camí ràpidament per evitar ser atrapats per la Guàrdia Civil, impossibilitant així la visita a la “casa dels pobres”.

Prosseguiren el camí sense cap incident, a banda d'un moment que sentiren passos a la neu, sense més importància. Vistes les perilloses circumstàncies del fet que la Guàrdia Civil els estava buscant, es proposaren arribar a França en tan sols una nit. Hagueren de descarregar la roba dels companys, l'embolicaren amb l'impermeable del guia Jové i l'amagaren.

Travessaren la carretera de Sant Pau de Segúries a la una de la matinada del dia 20, i arribaren a Molló quatre hores després. Passada la frontera, a les set del matí, els dispararen quatre bales, que ja resultaven bales mortes. Una d'aquestes anà a parar just a sota el peu del guia Platé.

Observacions

Decidiren prendre la decisió d'arribar a França en tan sols una nit perquè el terra era humit i les petjades quedaven marcades a terra. A més a més, la *Policía Armada* tenia gossos rastrejadors, i no volgueren córrer el risc d'un altre enfrontament.

Creien que la Guàrdia Civil amb qui tingueren l'enfrontament era la de Vallfogona de Ripollès.

5. UNA NOVA RUTA: D'ELS BANYS D'ARLES I PALALDÀ A RIUDELLOTS DE LA SELVA

Després d'haver analitzat aquests vuit informes cal fer un petit punt i a part. Fins ara hem estat veient viatges que començaven a Serrallonga o al *chantier* (mas la Plana, prop de Prats de Molló) i que passaven per les comarques del Ripollès, la Garrotxa, Osona i una molt petita part de la Selva. En canvi, a partir d'ara analitzarem uns viatges que es feren més cap a l'est; es va establir així una nova ruta que tindria el punt de pas de frontera per l'Alt Empordà, seguiria fent una petita entrada a l'est de la Garrotxa, per després poder passar cap a l'actual Pla de l'Estany, el Gironès i acabar, finalment, a la Selva.

Aquesta ruta fou més utilitzada per Joan Platé, Miquel Montané i el guia Blas. A diferència de les que hem vist anteriorment, que les va crear el guia Josep Jové, aquesta que estudiarem a continuació la crearen els tres guies que hem comentat anteriorment, malgrat que el protagonisme més gran fou de Joan Platé.

Hi ha constància d'aquesta ruta a partir de l'abril de 1946. L'informe titulat "*Informe viatge P. – B.*", que data de l'any 1946, narra el viatge que seguiren els guia Platé i, possiblement, el guia Blas. Tot i que no es pot saber amb certesa, segurament aquest viatge va ser dels primers que es van fer per aquesta ruta, principalment perquè la missió que tenien era establir un punt per travessar el riu Ter.

Abans de continuar amb l'anàlisi dels informes corresponents, caldria esmentar els motius pels quals hem prioritzat la investigació d'aquesta ruta i li hem donat una finalitat didàctica, divulgativa i de recuperació de la memòria històrica.

En primer lloc, la decisió ve condicionada per les raons següents: perquè la ruta seguida durant els vuit informes explicats anteriorment quedà desfasada en haver estat descoberta per la Guàrdia Civil, fet que propicià l'obertura d'un nou pas; perquè fou a Maçanet de Cabrenys, punt de pas de la ruta, on assassinaren Platé i el seu company Montané; i pel protagonisme que pren el nostre guia en tots els informes que comentarem a continuació.

Seguidament, pensem que és important refer aquesta ruta no simplement pel fet de buscar el màxim rigor històric possible, sinó també per donar-li una finalitat didàctica

i divulgativa; la figura dels maquis ja és prou desconeguda per deixar-la perdre definitivament.

Quan ens referim a finalitat didàctica o pedagògica i divulgativa, el que pretenem és donar a conèixer els llargs viatges que duïen a terme els guies i els maquis, perquè així es pugui prendre consciència de per què ho feien i sota quines condicions. D'aquesta manera, doncs, aquest traçat ens permet recuperar una ruta de muntanya que ha restat en la desconexió absoluta durant tants anys. No obstant això, cal destacar que hi ha la possibilitat que, en l'actualitat, alguns dels camins que hem utilitzat per traçar la ruta siguin molt emboscats i de difícil accés.

A més a més, proposem a tots els aficionats a l'excursionisme de muntanya i a tots aquells que tinguin interès per aquest tema a realitzar aquesta ruta durant l'hivern (segurament a la nit seria perillós), perquè es puguin fer una idea sobre les dures condicions en les quals els guies duïen a terme els seus viatges.

Quant al conjunt de la ruta que hem acabat traçant, cal destacar que resulta molt difícil, per no dir impossible, traçar-la de manera idèntica a com la feien els guies. La infinitat de camins i corriols que hi ha, amb el munt de possibilitats que aquests suposen, fan gairebé impossible saber per on passaven exactament. Lògicament, als informes s'intentava detallar tot el que es podia (masos de suport, punts de travessa dels rius, punts de descans...). No obstant això, hi havia cops que no es precisava amb exactitud el lloc per on passaven, per on travessaven els rius, on menjaven o descansaven.

A continuació, presentem en ordre els punts més importants que cal destacar de la ruta (punt de sortida, punts de trobada amb els companys, masos de suport, punts de travessa dels rius, punts de descans, punts de pas i estació de ferrocarril):

- Punt de sortida – Els Banys d'Arles i Palaldà (*Amélie-les-Bains-Palalda*) o Perpinyà.
- Punt de trobada amb els companys – Gorgues del Terme (*Gorges du Terme inférieur*). 42° 26.646'N 2° 40.385'E
- Punt de descans – *Chantier* (se'n desconeix la ubicació).

- Mas de suport – Mas Rimaló (Maçanet de Cabrenys, Alt Empordà). 42° 21.052'N 2° 44.253'E

Il·lustració 8: Mas Rimaló. Font: autoria pròpia.

- Mas de suport – La Cirera (Albanyà, Alt Empordà). 42° 17.541'N 2° 43.401'E

Il·lustració 9: La Cirera. Font: autoria pròpia.

- Punt de pas – Santuari de la Mare de Déu del Mont (Albanyà, Alt Empordà). 42° 15.496'N 2° 42.442'E

- Punt de creuament del riu Fluvià - Resclosa del Molí Nou (Argelaguer, La Garrotxa). 42° 12.697'N 2° 39.403'E

Il·lustració 10: Resclosa del Molí Nou. Font: autoria pròpia.

- Mas de suport – Se'n desconeix al ubicació, tot i que hauria de ser a la zona de Sant Ferriol.
- Mas de suport – Masia de Sant Nicolau de Falgons (Falgons, Pla de l'Estany). 42° 5.204'N 2° 41.001'E

Il·lustració 11: Masia de Sant Nicolau de Falgons. Font: autoria pròpia.

- Punt de descans – Serralta (Canet d'Adri, Gironès). 42° 3.677'N 2° 41.213'E

Il·lustració 12: Serralta. Font: autoria pròpia.

- Punt de creuament del riu Ter – Resclosa de Vilanna (Bescanó, Gironès). 41° 58.421'N 2° 40.452'E

Il·lustració 13: Resclosa de Vilanna. Font: autoria pròpia.

- Punt de descans – Font del Bac (Bescanó, Gironès). 41° 57.603'N 2° 40.365'E

Il·lustració 14: Font del Bac. Font: autoria pròpia.

- Mas de suport – L'Hostal Vell (Sant Dalmai, la Selva). 41° 54.798'N 2° 44.015'E

*Il·lustració 15: L'Hostal Vell de Sant Dalmai. Font: 'L'Hostal Vell de Sant Dalmai', per Ricard Teixidor.
<<https://bit.ly/3B7ngm9>>*

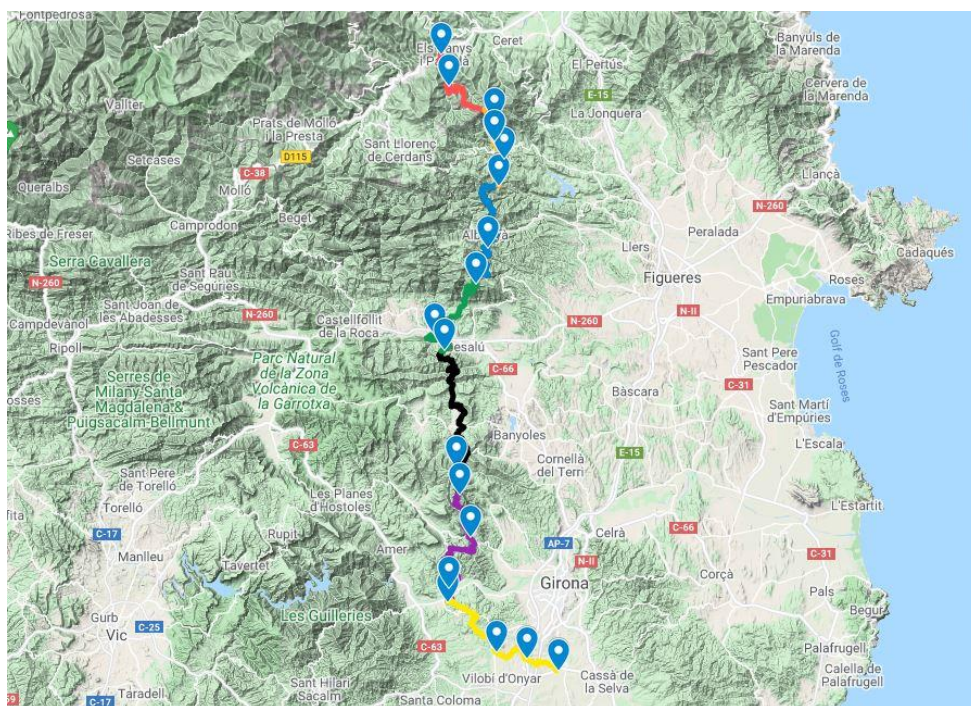

- Mas de suport – Can General (Aiguaviva, Gironès). 41° 54.460'N 2° 46.313'E
- Estació de ferrocarril - (Riudellots de la Selva, la Selva) - 41° 53.772'N 2° 48.695'E

Tot seguit, mostrem la ruta un cop traçada amb Google Maps.⁴⁶

Il·lustració 16: Ruta de Joan Platé dividida per etapes (colors). Font: autoria pròpia.

Il·lustració 17: Ruta de Joan Platé amb els punts de pas esmentats anteriorment. Font: autoria pròpia.

⁴⁶ Vegeu la ruta amb més detall i explicacions a <https://bit.ly/2ZSE6aG>

I aquí un exemple d'una de les etapes en format dinàmic, creada amb Relive.⁴⁷

Il·lustració 18: Exemple de la ruta d'una etapa creada amb Relive. Font: autoria pròpia.

5.1.1. Informe viatge P. – B.

Començaren la primera etapa des del *chantier* d'Els Banys i Palaldà, a les dotze de la nit del dilluns 8 d'abril. Arribaren a casa del contrabandista de Maçanet de Cabrenys a les cinc de la matinada del dia 9, i descansaren en un bosc a prop de la casa. De camí es trobaren “*Juan el contrabandista*” amb un grup de contrabandistes, a qui els guies Platé, Blas i Guerrero digueren que ells també feien contraban. A la tarda arribà

⁴⁷ Vegeu totes les rutes a <https://sites.google.com/view/joanplateverges/les-rutes?authuser=0>

“*Juan el contrabandista*” i els comentà que la policia havia arrestat contrabandistes a Albanyà, la Vajol i Masarac.

Sortiren a les deu de la nit del dia 9 de la casa del contrabandista, començant així la segona etapa. Després de sortir es posà a ploure. A les dues de la matinada del dia 10 arribaren al mas Rimaló, que ja era conegut pel guia Platé.

Començaren la tercera etapa sota un petit plugim, que es convertí en pluja abans d'arribar a Albanyà. Travessaren sense incidents la carretera Albanyà – Figueres i es refugiaren en una cabana d'una casa desconeguda a les dues de la matinada del dia 11 a causa de la pluja. Continuaren el trajecte, la quarta etapa, per una pineda, ja de dia. A les onze del matí deixà de ploure i descansaren en un camí. Travessaren la carretera Olot – Figueres sense problema i llavors el riu Fluvià descalços perquè anava molt ple. A les quatre de la matinada arribaren en una casa abandonada i dinaren a la casa coneguda com a “*casa del viejo*”, per sobre de Sant Ferriol.

En aquesta quarta etapa es trobaren un amic del guia Platé, que els donà vi. Els digué que anessin amb compte perquè hi havia la *Policía Armada*, i els oferí casa seva en cas de necessitat, sota la Mare de Déu del Mont.

Sortiren al vespre de la casa abandonada i començaren la cinquena etapa. Travessaren el riu Ser i anaren a la Brugada, una casa de camp d'un cosí del guia Platé. Soparen, els donaren vi i menjar, i a la una del migdia continuaren el camí sota pluja fins a arribar al peu de Rocacorba.

Començaren la sisena etapa en direcció a Rocacorba, després que deixés de ploure. Tornà a ploure abans d'arribar a l'altra part de Rocacorba, segurament a Serralta, on pararen i feren foc. Continuà plovent amb més intensitat i veieren impossible seguir amb la missió, que era travessar el riu Ter. En conseqüència, decidiren retrocedir abans que es feu de nit, però no pogueren travessar un torrent perquè havia crescut considerablement. Hagueren d'anar a una casa a preguntar on hi havia una passarel·la per travessar-lo.

L'home de la casa els digué que no podrien passar per enlloc, i els preguntà qui eren i cap a on anaven. El guia Platé digué que anaven cap a Sant Miquel de Campmajor i que eren contrabandistes. L'home els oferí quedar-se a la cabana del paller aquella

nit. Els donà roba per canviar-se, perquè estaven “*congelados de pies a cabeza*” i també els eixugà la roba.

Els guies portaven dues pistoles i l'home les guardà, perquè els seus fills, que n'eren quinze, no les veiessin. Tot seguit, l'home els confessà que havia estat alcalde i que era cap de la *Falange*. Els guies, sense dir res, quedaren perplexos i, després que l'home marxés de l'habitació, s'amagaren una bomba a les butxaques.

Més endavant, el guia Platé, en acte astut, li comentà que tenia un cosí de dretes. Això ho feu perquè, en cas que l'home els denunciés, el cosí del guia Platé ho sabia. L'home els digué que ja el coneixia i, després d'això, els volgué fer dormir a l'habitació amb el fill de divuit anys. Els guies hi renunciaren. Després de sopar, l'home els digué que tenien el costum de dir el rosari cada dia, cosa que no suposava cap problema per als guies, perquè tot i no ser creients, ho respectaven profundament. Finalitzat l'acte religiós, parlaren una estona i els guies se n'anaren a dormir. Passaren la nit molt a l'aguait amb les metralladores dins les bandoleres.

L'endemà diumenge, la família anà a missa, i els guies vigilaren tots els moviments perquè creien que l'home els havia descobert. Tornà de missa amb el tabac que havien demanat. Llavors, jugaren a cartes amb els fills, i dues filles tragueren el gramòfon per tocar alguna cançó, però el pare no volgué perquè era Quaresma.

Abans de marxar, l'home rebutjà els diners que els guies oferiren pels serveis prestats, però els digué que si volien els podien donar una o dues pessetes als fills. Així doncs, els guies donaren un duro a cadascú.

Després de marxar de la casa, l'home els acompanyà fins que travessaren els dos torrents. L'home els posà una escala perquè poguessin creuar el primer. Arribaren a la casa del cosí del guia Platé i li ho explicaren tot. Es quedaren allà la nit de diumenge a dilluns i el mateix dilluns. Reprengueren la marxa a les quatre de la matinada del dimarts, i anaren a una altra casa d'uns parents del guia Platé. Els reberen esquerpament, amb la justificació que els tenien vigilats. Els donaren menjar i, després de passar el matí a la muntanya, a la tarda hagueren de reprendre el camí perquè es posà a ploure.

Passaren per la “*casa del viejo*” a recollir menjar que havien encarregat i travessaren el Fluvià. A l'alba arribaren a la Mare de Déu del Mont, on descansaren el dimecres

17. Reprangueren l'etapa el mateix dia i, després de passar per una casa i comprar algun ou i una llauna de sardines, arribaren al mas Rimaló sense incidents. Descansaren allà i sortiren de nit per començar l'última etapa de retorn a França. Passaren per casa del contrabandista i arribaren a França a les quatre de la matinada del dia 19.

5.1.2. Informe viatge P.E. 23 de Mayo 7 de Junio

En aquest informe s'expliquen tots els punts de suport i les situacions familiars de cada casa, és a dir, se'n fa una explicació més exhaustiva.

Etapas d'anada

Primera etapa: Sortida dels Banys i Palaldà el dia 23 de maig i arribada a la frontera, possiblement la matinada del 24. Tot i que a l'informe no s'especifica, el més possible és que descansessin a l'anomenada "barraca dels alemanys", una barraca d'ubicació desconeguda prop de la frontera. Això ho podem intuir perquè en altres informes es parla d'aquesta barraca.

Segona etapa: Sortiren a la nit, possiblement de la barraca dels alemanys, i arribaren al Mas Rimaló a les quatre de la matinada del dia 25. Geogràficament parlant, aquesta casa es troba als Erms de Rimaló, un accident geogràfic situat a unes dues hores al sud de Maçanet de Cabrenys i unes tres hores al nord d'Albanyà i de Sant Llorenç de la Muga. Totalment aïllada de les altres cases i envoltada per vegetació espessa, aquestes condicions en facilitaven l'escapada pels boscos en cas d'emergència; per les mateixes característiques, tampoc no era freqüentada per la Guàrdia Civil.

La situació familiar del Mas Rimaló era la següent: un matrimoni amb tres fills i un nebot orfe, tant de pare com de mare. Dels tres fills, el gran morí a la Guerra Civil "*con nosotros*" (amb el bàndol republicà), a la Batalla de l'Ebre, quan tenia vint-i-set anys. Pertanyia a la 2ª Divisió de l'Exèrcit Popular de la República. El mitjà, de vint-i-un anys, havia estat destinat a fer la mili a Palma de Mallorca, en el cos d'infanteria de marina. El fill petit, de divuit anys, era el que estava a casa i feia les comissions i

encàrrecs dels guies. Finalment, el nebot, de tan sols sis anys, era el que cuidava les vaques.⁴⁸

Segons s'explica a l'informe, era una família de bones qualitats i disposada a ajudar els guies. "*Cuando llegamos a la casa tenemos casa a disposición*". Aquesta cita mostra el compromís de la família amb l'activitat guerrillera. També podien comprar coses necessàries per als guies; se n'encarregava el fill petit. Quant a la ideologia, eren gent d'esquerres i amb bona mentalitat.

Tercera etapa: Després de descansar durant el dia al Mas Rimaló, arribaren a la Mare de Déu del Mont a les cinc de la matinada del dia 26. A mitja etapa hi havia una casa que els amagava menjar al bosc perquè la família no volia revelar la ubicació de la casa per por. Segons s'explica a l'informe, els deixaven el menjar (conserves) i dues ampolles de vi i tabac a dins d'una caixa de munició de metralladora.

Abans d'arribar a aquesta casa, travessaven la carretera d'Albanyà (actual GI-511) i el riu Muga, a un quilòmetre i mig d'Albanyà. El camí que seguien era entre bosc, dolent i pedregós.⁴⁹

Quarta etapa: Sortiren a la nit des de la Mare de Déu del Mont en direcció Besalú. Travessaren la carretera Olot-Figueres i travessaren el riu Fluvià per una presa⁵⁰ situada uns tres quilòmetres més amunt de Besalú, a prop d'Argelaguer. Després de creuar el Fluvià, s'enfilaren cap a la zona de Sant Ferriol. S'explica que en aquesta zona tenien una casa vella deshabitada com a punt de suport; just a davant, n'hi havia una d'habitada que els subministrava el que els calgués. La casa més a prop es trobava a uns tres quarts d'hora.⁵¹

---

⁴⁸ El fet que un nen de tan sols sis anys hagués de cuidar el bestiar de la casa feia evident la situació familiar: un fill mort, un altre destinat a fer la mili i l'altre que es dedicava a fer els encàrrecs. Qui quedava per cuidar el bestiar? Els pares tenien altres feines i no es podien ocupar de cuidar el bestiar, és per això que ho havia de fer el petit de la família, el nebot, que era orfe de pare i mare.

⁴⁹ Tot i que es desconeix la ubicació de la casa que els subministrava, com a fruit de la investigació realitzada in situ hem pogut suposar que aquesta casa és La Cirera (42° 17.541'N 2° 43.401'E). Això només és una suposició, però podem fonamentar-la amb alguns elements. La situació geogràfica de la casa: emboscada, amb camins pedregosos al voltant i, sobretot, amb un camí (pràcticament d'accés directe) que ve des de baix de la carretera GI-511, aproximadament a un quilòmetre i mig d'Albanyà, tal com s'explica en l'informe.

⁵⁰ La presa que s'esmenta a l'informe és, segurament, la Resclosa del Molí Nou, pràcticament a Argelaguer. Es diu que es troba uns tres quilòmetres més amunt de Besalú, distància que concorda amb la distància real entre Besalú i la Resclosa del Molí Nou.

⁵¹ La incertesa i falta de precisió en aquesta etapa ens fa impossible establir quina era la casa usada com a punt de suport.

La família que els proveïa estava formada per dos matrimonis: el gran, d'una seixantena d'anys cada un, i el jove, d'uns trenta-cinc. Eren camperols i carboners, d'ideologia d'esquerres. L'home jove lluità a la Guerra Civil amb el bàndol republicà, a la 30ª Brigada.

Cinquena etapa: El recorregut era d'unes vuit hores, i fins i tot es podia fer de dia a causa de l'immens camuflatge que ofería el terreny. Creuaren la vall de Sant Miquel de Campmajor i la carretera Olot-Banyoles. Aquest recorregut es feia en una hora i mitja. En aquesta vall hi vivia un cosí del guia Platé, conjuntament amb l'àvia, la tieta, dues cosines i un noi que treballava a la casa, de disset anys. El cosí de Platé estava casat i tenia dos fills, d'un i de dos anys. Desertà de la Guerra Civil i retornà a casa d'amagat. Els oferí comprar-los el que fos sense cobrar-los res. Els abastiren de pa, vi i altres aliments. Les cosines es cuidaven dels encàrrecs que els feien els guies.⁵²

La base de descans solia ser més enllà de Rocacorba, a Serralta, una casa abandonada i en ruïnes. Des d'aquest lloc sortia el camí per anar cap a Llorà, tot entre bosc, a gran altitud i sense trànsit.

Sisena etapa: Sortint de Serralta, pogueren caminar de dia fins a arribar a Llorà. Després de creuar Llorà anaren fins a les Serres, on agafaren la carretera "*de tercer orden*" (l'actual GI-532) que recorregueren durant uns cinc quilòmetres, fins que arribaren a prop de Bonmatí, a la vora del riu Ter. Un cop allà, creuaren per un passant d'uns dos-cents metres. Després de travessar el riu Ter i la carretera i el ferrocarril Olot-Girona, entraren en un camí de carros fins a arribar a la Font del Bac. Aquesta base (la Font del Bac), estava envoltada per un bosc de castanyers.

Setena etapa: Sortiren de la Font del Bac fins a arribar a l'estació de ferrocarril de Riudellots de la Selva. Era una etapa de sis hores caminant, amb bons camins, boscos i camps,⁵³ sense perill perquè la Guàrdia Civil estava a Vilobí d'Onyar. A mitja etapa tenien un punt de suport, l'Hostal Vell, a la població de Sant Dalmai.

---

⁵² Aquesta casa (la Brugada) podia ser necessària per abastir-se de pa i vi. No obstant això, no era imprescindible i procuraven evitar-la, com veurem més endavant.

⁵³ Quan caminaven per muntanya anaven calçats amb botes. Per mesures de precaució, però, quan passaven per camps es calçaven amb espardenyes perquè aquestes, a diferència de les botes, no deixaven cap petjada.

Característiques de la casa

Es trobava a la població de Sant Dalmai. Aquesta casa tenia una taverna al costat, i s'hi entrava per una porta amagada al costat de la porta principal. Hi vivia un matrimoni de setanta anys i un de trenta-cinc anys. Segons s'explica, rebien bona acollida per part de la família, que es deia "Palay" (Palahí), especialment de l'home gran, disposats a ajudar-los en tot el que poguessin. El matrimoni vell va estar quatre anys a la presó, i tenien un fill a França, militant del PSUC i guerriller a Espanya amb un grup de guerrillers. En aquell moment vivia a Valcebollera, Pirineus Orientals. El gendre d'aquesta família era maquinista d'una màquina de premsar grava. Treballava a la carretera de Figueres.

També els digueren que hi havia una bòbila a prop de Riudellots de la Selva, on vivia una família amiga. Aquesta bòbila era Can General.

Notes de la conversa amb Ramón, Platé y Blas

- Era convenient no agafar el menjar del punt de suport de la tercera etapa. Si s'havia d'agafar el menjar, que fos de tornada cap a França, i només en cas molt necessari, perquè sinó es feia evident que els guies havien passat.
- S'havia de prescindir del punt de suport de la família de Platé, a Sant Miquel de Campmajor.
- A la sisena etapa, s'havia d'evitar caminar els cinc quilòmetres de carretera. Aquesta suposava una hora de camí i, encara que no hi hagués Guàrdia Civil ni estigués transitada, era perillosa.
- La roba dels camarades es podia planxar a la casa de Sant Dalmai. Havia de ser un guia, però, qui portés la roba a la casa. La resta del grup s'esperaria en un bosc a un quilòmetre i mig de l'estació de ferrocarril de Riudellots de la Selva.
- Els camarades agafarien el tren a Riudellots de la Selva, mentre s'avaluaven les possibilitats de pujar-hi a l'estació Balneària de Caldes de Malavella. Això ho feien perquè a Riudellots no hi havia Guàrdia Civil. El tren s'agafaria a dos quarts de vuit del matí i aniria en direcció Barcelona.

- Si el grup de camarades fos de més de tres persones, dues haurien de prendre el tren un dia i les altres dues l'endemà, per no aixecar sospites. Les dues que el prendrien més tard s'esperarien al bosc esmentat anteriorment.
- Només hi havia Guàrdia Civil a prop a Vilobí d'Onyar.
- Hi havia possibilitats d'utilitzar aquesta ruta per instal·lar algun dipòsit d'armes.
- Era una bona ruta, que no suposava perill. De fet, fins i tot se'n podia fer alguna part caminant de dia.

5.1.3. Informe de Platé y Blas realizado desde el 1/7/46 al 13/7/46

Etapas d'anada

Primera etapa: Sortiren el primer de juliol de Perpinyà i arribaren, en bus, als Banys i Palaldà. Un cop allà, es dirigiren a les Gorgues del Terme (*Gorges du Terme inférieur*), on els esperava el guia Blas. Esperaren que es fes fosc i pujaren al *chantier*, on soparen, descansaren i prepararen l'armament. A les dotze de la nit pujaren a prop de la frontera, on descansaren durant el dimarts 2.

Segona etapa: Començaren la marxa a les nou del vespre, baixant pel Roc de Fraussa, en direcció a Maçanet de Cabrenys. Després de creuar les mines de talc de Santa Maria es trobaren amb l'anomenat "*Juan el contrabandista*",⁵⁴ que els digué que els efectius de Guàrdia Civil que hi havia a Maçanet eren cinc, en comptes dels tres que hi havia habitualment, i que també vigilaven els afores del poble perquè hi havia molts robatoris de patates.

Seguiren el camí fins que arribaren al mas Rimaló a les quatre de la matinada. Soparen i dormiren allà. Per al dinar del següent, els amos de la casa mataren un cabrit. Compraren una cartera per al camarada Pedro i alguna cosa més (segurament ho encarregaren al fill petit).

---

⁵⁴ Aquest individu, sovint mencionat als informes dels viatges que es feien seguint aquesta ruta, coneixia molt bé l'activitat que feien els guies. Segons ells mateixos, era un "amic" disposat a fer el que fos per fer caure al règim d'en Franco. Deia que feia contraban per poder alimentar la seva família, de dotze persones. Actuava per la zona de Maçanet de Cabrenys, precisament on foren emboscats i assassinats els guies Joan Platé i Miquel Montané.

Tercera etapa: Sortiren a les nou del vespre i travessaren la carretera d'Albanyà i el riu Muga tres hores després. Arribaren al peu de la Mare de Déu del Mont a dos quarts de cinc de la matinada, i descansaren en un bosc.

Quarta etapa: Sortiren abans que es fes de nit i arribaren a les onze de la nit al cim de la Mare de Déu del Mont. Baixaren fins a la carretera d'Olot-Figueres i travessaren el riu Fluvià, que duia poca aigua, a les tres de la matinada. Arribaren a l'anomenada casa vella, cap a la zona de Sant Ferriol, on descansaren.

Cinquena etapa: Sortiren al vespre i travessaren el riu Ser. Continuaren per la vall de Sant Miquel de Campmajor i, quan arribaren al peu de Rocacorba, hagueren d'esperar fins que hi hagués més llum perquè s'havien equivocat de camí i la foscor i espessor del bosc feia impossible trobar el camí que havien d'agafar. Continuaren la marxa de dia, fins a arribar més enllà de Rocacorba (segurament a Serralta), on descansaren.

Sisena etapa: Començaren l'etapa al vespre en direcció a Llorà. Pel camí trobaren un home, que saludaren. Diuen: *“Este hombre debió creer que veníamos del trabajo”*. Després d'això, passaren per davant d'una taverna de dos en dos, perquè hi havia gent i no volien aixecar sospites. Continuaren el trajecte fins que travessaren el riu Ter a les tres de la matinada. Seguidament, s'endinsaren cap a una castanyeda, on descansaren durant el dia.

Setena etapa: Iniciaren l'última etapa i arribaren a prop de Sant Dalmai, a Cal General, la casa de la família “Palay” (Palahí). El guia Platé hi anà a planxar els vestits d'home. Aquell dia hi havia el gendre del qual s'havia parlat en l'informe anterior, el maquinista de la màquina de premsar grava. Indicà al guia Platé una sèrie de camins per anar cap a Riudellots de la Selva i uns altres per entrar a Sant Dalmai sense passar per davant de les cases del poble. També li digué que la Guàrdia Civil feia patrulla a l'encreuament de la carretera general amb la carretera de Vilobí d'Onyar, i que havien intensificat la vigilància perquè hi havia molts robatoris de patates, igual que a Maçanet de Cabrenys.

Després que la filla de la casa hagués planxat els vestits d'home, el guia Platé agafà menjar i es dirigí cap al lloc on es trobaven el guia Blas i la resta de camarades. En aquell punt, els camarades es canviaren la roba i, tots junts, començaren el camí cap a Riudellots. Arribaren a un bosc, a prop de l'estació de ferrocarril, on els membres del partit esperaren que fossin dos quarts de vuit del matí per a poder agafar el tren.

Els digueren als guies Platé i Blas que saludessin els camarades de la direcció del partit.

Etapas de tornada

Després de deixar els camarades al bosc, a les tres de la matinada, els guies Platé i Blas tornaren cap al lloc on havien deixat les metralladores el dia anterior. Descansaren allí durant el dia i començaren la primera etapa de tornada.

Primera etapa de tornada: Travessaren el Ter i continuaren per la carretera de les Serres. Menjaren una mica i descansaren en algun punt d'un camí desconegut, on veieren fins a sis persones que venien d'un molí, carregats amb sacs de farina. Seguiren al camí fins a arribar a Rocacorba, on descansaren. Més endavant arribaren a una casa que mai havien visitat. Compraren ous, pa i vi, i els masovers posaren la masia a disposició. Els guies consideraren que eren bona gent, i s'hi sumava el fet que la casa estigués aïllada; podia ser un punt de suport.⁵⁵

Segona etapa: Començaren l'etapa a dos quarts de deu del vespre i travessaren la carretera Olot-Girona a les 11. A les tres de la matinada arribaren a la casa vella de la zona de Sant Ferriol. Descansaren al bosc i la gent de confiança els portà menjar i els encàrrecs corresponents. Cal destacar que el guia Blas es trobava malament i hagueren de descansar.

Tercera etapa: Sortiren a les nou del vespre i travessaren el riu Fluvià i la carretera a les dotze de la nit. Es trobaren amb dos pagesos, sense incident, i continuaren fins més enllà de la Mare de Déu del Mont, a dos quarts de cinc de la matinada.

Quarta etapa: Començaren el trajecte a les nou del vespre, i travessaren la carretera d'Albanyà i el riu Muga a les onze de la nit. Seguiren caminant fins al mas Rimaló. Enviaren un dels fills de la família del mas a fer uns encàrrecs.

Cinquena etapa: Marxaren del Rimaló a les nou del vespre i, ja arribant a Maçanet de Cabrenys, travessaren el Pont de la Farga, un pont que hi havia sobre el molí de l'Olivet. Allà, veieren dues persones amb sacs de farina que vigilaven el pont.

---

⁵⁵ Tot i que no s'esmenta cap nom, segurament parlen de la masia de Sant Nicolau de Falgons. La situació geogràfica concorda amb la descripció dels guies a l'informe: més enllà de Rocacorba (direcció nord) i totalment aïllada. A més a més, es diu que hi vivia un matrimoni amb tres fills, fet que concorda amb els documents que consultarem més endavant, que daten del 1950.

Seguiren el camí fins que passaren la frontera a les tres de la matinada, tot vigilant les patrulles de Guàrdia Civil que el contrabandista els havia advertit d'anada. A dos quarts de cinc arribaren al *chantier*. Es destaca la lluna tan clara que feu durant la tornada, motiu pel qual hagueren d'accentuar les precaucions durant el trajecte, perquè això suposava més visibilitat per a ells, però també per a les persones o patrulles de Guàrdia Civil que es poguessin trobar.

Moviments que observaren durant el viatge

Com que la *Fiscalia de Tasas* decidí tancar tots els molins petits, els pagesos decidiren moldre el gra durant la nit, cosa que suposava l'augment de la presència de pagesos pels camins durant la nit. Per una banda, els pagesos no volien deixar-se robar i, alhora, es burlaven de les autoritats molent gra quan no estava permès.⁵⁶

Aquest és l'últim informe de l'Equip de Passos del PCE signat per Joan Platé Vergés. Això no vol dir, però, que fos el seu últim viatge. Sabem que en va fer més, com bé ho demostren informes en què s'esmenta el seu nom o, més concretament, un informe d'un tal *Pepe* (nom en clau del guia Josep Boada) sobre el mateix Platé, que data del 23 de febrer el 1949.

Podem interpretar aquest informe com una investigació que el PCE volgué obrir sobre Joan Platé. El partit demanaria als companys de Platé que informessin sobre el guia de Sant Jaume de Llierca. Per exemple, en el viatge que es realitza en aquest informe, Pepe parla amb els masovers de la casa de Rocacorba (segurament la masia de Sant Nicolau de Falgons), i aquests li expliquen que Platé passava per la casa, però que de seguida marxava i a la nit tornava. També els digué que, quan arribés a França, volia demanar un mes de descans perquè estava molt cansat.

En definitiva, aquest informe és una mica incert i de difícil interpretació, però potser el podem relacionar amb un altre en què es fa una breu explicació dels guies del sector per part de Román Claudín, on apareix el cognom Platé. Es fa evident que, tard o d'hora, es vol fer fora Joan Platé, almenys, de l'Equip de Passos, quan s'escriu la

---

⁵⁶ Tot això passava en temps d'estraperlo i de compravenda de cereals. Els pagesos volien moldre el gra per així vendre'l al mercat negre i treure'n diners. No obstant això, el règim creà una organització que intentaria controlar el mercat negre de productes de primera necessitat, com ara el blat. Aquest organisme s'anomenaria *Fiscalía de Tasas*, i imposaria greus penes a aquells qui no complissin les lleis que s'havien establert, des de multes econòmiques, passant per expropiacions de propietats fins a l'ingrés en batallons de treballadors.

següent frase: “*Orientarse a sacarle*”. Els motius d’aquestes decisions es desconeixen, però el que és evident és la intenció del partit: fer-lo fora, com a mínim

6. EL DARRER VIATGE DE JOAN PLATÉ VERGÉS

Ens trobem a l'any 1950. El Partit Comunista Espanyol ja havia començat a abandonar la lluita armada un parell d'anys enrere, tant per l'ordre directa de Stalin d'abandonar-la, com perquè el partit veié que aquesta via de combat no tenia èxit i perquè es posaven vides de camarades del partit en perill. En altres paraules, la lluita armada havia fracassat, i l'òrbita comunista es veié molt afectada.

Alguns guies, però, encara feien viatges cap a Espanya, clandestinament. La infiltració en l'àmbit polític i social no acabaria, i potser aquest seria un dels motius pels quals els viatges no cessarien.

Finals del mes de març i principis d'abril de 1950 serien dates d'un viatge dels guies Joan Platé i Miquel Montané. Malauradament, però, aquest seria l'últim, amb l'abismal diferència que aquest cop no tornarien a casa.

Se sap que el dia 31 de març els dos guies passaren per la masia de Sant Nicolau de Falgons (prop de Rocacorba), on demanaren menjar i el camí per anar cap a Barcelona. Quatre dies després tornaren a passar, aquest cop en direcció cap a França.⁵⁷ Això era el 4 d'abril i la missió encomanada, que era recollir una documentació en un sobre a la ciutat de Barcelona, ja s'havia complert. Només faltava el retorn a França.

6.1. Les dues versions de l'emboscada a Maçanet de Cabrenys

La impossibilitat de trobar un testimoni que hagués presenciat el fet i les diferents versions que s'expliquen en relació amb aquest enfrontament segurament fan impossible l'explicació d'aquesta emboscada tal com va ser realment. La multitud de diferències que hi ha entre els informes de la Guàrdia Civil i els testimonis orals del poble de Maçanet fan impossible donar una de les hipòtesis per bona. En tot cas, el

---

⁵⁷ Aquesta informació és extreta dels informes de la Guàrdia Civil que tracten l'enfrontament que hi hagué entre les forces de seguretat i els guies Platé i Montané. A conseqüència d'aquest enfrontament i de la posterior declaració del guia Montané, abans de morir, la Guàrdia Civil interrogà els masovers de la masia de Sant Nicolau de Falgons, que van manifestar el que hem esmentat abans.

que podem fer és explicar les dues i, més endavant, intentar complementar-les i buscar-ne una de realment coherent i sense tergiversacions.

6.1.1. Versió de la Guàrdia Civil

La 194ª Comandància de la Guàrdia Civil de Figueres tenia un servei d'informació que havia descobert, d'alguna manera, que la zona de Maçanet de Cabrenys i d'Albanyà era un punt de pas d'entrada i sortida clandestina d'Espanya. David Gonzalo Paredes, capità de la 1ª Companyia d'aquesta comandància, tingué la notícia que, el dia 28 de març, uns enllaços seguiren un itinerari marcat que passava per la zona de Maçanet de Cabrenys. Davant el coneixement que en un moment o altre aquests enllaços retornarien a França, els Guàrdies Civils s'apostaren a la zona.

El sergent Rogelio Ibáñez, el caporal Juan Fernández i els guàrdies Joaquín Balaguer, Ángel López i Francisco Bastida se situaren al camí del Serís, prop de l'encreuament amb el camí del Balló, on esperaven els enllaços, que aparegueren per la zona cap a les deu de la nit del dia 7 d'abril.

El sergent Rogelio Ibáñez, un cop notada la presència dels individus, cridà l'alto. Davant d'aquesta situació, els subjectes respongueren amb trets amb ràfegues contínues i perllongades, i començà un breu tiroteig entre els dos bàndols. Seguidament, un dels subjectes (Joan Platé) fou mort, "*reducido al silencio*", en haver estat abatut pels trets dels guàrdies. L'altre (Miquel Montané) seguí disparant fins que fou ferit de gravetat i demanà l'alto al foc. Perquè el sergent s'assegurés que demanava l'alto el foc i que estava ferit, li demanà al supervivent que aixequés els braços i piqués de mans, cosa que feu. Seguidament, el sergent Rogelio s'apropà al lloc on es trobaven els dos individus; en confirmà la mort del primer i la ferida de gravetat del segon.

Encara en vida i, segons la Guàrdia Civil, en estat agònic, fou interrogat el subjecte que sobrevisqué, que manifestà que es deia Miquel Montané Escales nascut a Amèrica però fill de pares espanyols. A més, també digué que havia passat la frontera en diverses ocasions, que el comissionava un tal "Manolo" de la CNT, resident a Tolosa i que havia anat al Parc de la Ciutadella, a Barcelona, a entrevistar uns individus de la mateixa organització, conjuntament amb el seu difunt company, del

qual també revelà el nom: Joan Platé. Manifestà que cobraven 10.000 francs i 3.000 pessetes per efectuar aquests serveis (enllaços) i que deixaven i recollien armament i roba en una masia a prop de Rocacorba, la citada masia de Sant Nicolau de Falgons. Al cap d'unes dues hores, morí.

Les forces de seguretat realitzaren una inspecció dels cossos i de la zona, que donà com a resultat les troballes següents: una pistola metralladora de sistema màuser i amb el número 32104, una metralladora de calibre de 9 mil·límetres amb el número A.806793, tres carregadors per a aquesta metralladora, una bomba de mà, dues bandoleres amb roba interior, un parell de sabates i dues farmacioles. A les butxaques del guia Montané hi trobaren tres-centes quinze pessetes, un detector de sons, un carnet fals de la CNS⁵⁸ a nom de Juan Medina Muñoz, una targeta d'abastiment i molta altra documentació falsa.

Il·lustració 19: Carnet fals de la CNS de Miquel Montané. Font: AHG. Govern Civil de Girona, 935/6612.

Per altra banda, a les butxaques del guia Platé hi trobaren un carnet fals, també de la CNS, a nom de Juan Cavet Rivas, una targeta d'abastiment, documentació falsa, escrits de caràcter polític, social i militar i un altre escrit signat per un tal "Aramis" dirigit a un tal "Atos", en què es demanaven diners. A més a més, també trobaren un permís

⁵⁸ La Central Nacional Sindicalista fou l'única organització sindical legal a Espanya durant el règim franquista, entre 1940 i 1976. Popularment rebia el nom de Sindicat Vertical.

de conducció de segona classe a nom de Juan Llovet Canudas i una autorització per conduir a nom de Roberto Valent Pascual.

Document fals de la CNS (Caja Nacional de Seguros) de Tarragona, Local de Reus. El carnet està emès a favor de Juan Llovet Canudas, nascut el 10-5-1919. El número de afiliació és 1105427. La professió és Representante. El document està signat per Juan Llovet i té un segell circular de la Hermandad Sindical Local de Reus. A la part inferior dreta hi ha el text 'Gráficas Reunidas - Madrid'.

Il·lustració 20: Carnet fals de la CNS de Joan Platé. Font: AHG. Govern Civil de Girona, 935/6612.

Permiso de Conduccion de Segunda Clase, número 1286. El document autoritza la conducció de cotxes amb un pes total inferior a 3.500 kg. Es va expedir el 13-1-1945 a favor de Juan Llovet Canudas, Cap del Batallón de Automóviles de Marruecos. El document està signat per Manuel Arias Paz, Director de la Escuela de Automovilismo del Ejército, i té un segell circular de la Escuela de Automovilismo del Ejército.

Il·lustració 21: Fals permís de conducció de segona classe trobat a Joan Platé. Font: AHG. Govern Civil de Girona, 935/6612.

Autorización para conducir coches militares a favor del Cabo D. ROBERTO VALENT PASCUAL. El document està emès el 26 de Febrer de 1944 a Madrid. Es va expedir a favor de Roberto Valent Pascual, Cap del Grupo de Automóviles del 9º C.E. El document està signat per Manuel Arias Paz, Director de la Escuela de Automovilismo del Ejército, i té un segell circular de la Escuela de Automovilismo del Ejército.

Il·lustració 22: Falsa autorització per conduir cotxes militars trobada a Joan Platé. Font: AHG. Govern Civil de Girona, 935/6612.

Cal destacar que el guia Platé duia una fotografia d'una nena d'onze anys, feta a Olot, a l'establiment de La Moderna.⁵⁹ Aquesta fotografia era de la comunió de la seva filla, Maria Platé Canet, nascuda el 10 de juny de 1937 a Sant Jaume de Llierca.

Després de dur a terme els tràmits corresponents, la Guàrdia Civil localitzà la residència de la família a Sant Jaume de Llierca i hi feu un registre. No trobaren ni armes ni explosius, però pogueren confirmar que l'individu que havien abatut era el guia Joan Platé Vergés. Requisaren correspondència i fotografies; la família no en va saber mai més què se n'havia fet.

Durant aquest registre domiciliari, la Guàrdia Civil interrogà la dona del guia Platé, Magdalena Canet Pelegrí, la qual manifestà que no havia vist el seu home des de l'any 1940 (cosa que la Guàrdia Civil no creia),⁶⁰ que ell residia a Tolosa i que li enviava correspondència a nom de *Mr. Guarez*, a rue Fourcade, Tolosa. A més a més, sis guàrdies civils es van emportar Maria Platé Canet a l'Ajuntament de Sant Jaume de Llierca, davant el mateix alcalde, per testificar si havia vist el seu pare. Davant la negativa de la Maria i la incessant insistència de l'alcalde de si havia vist el seu pare, un guàrdia civil, avergonyit del que estava veient, digué a l'alcalde: "Vostè ha vist néixer aquesta nena? - l'alcalde respongué que sí – I no li cau la cara de vergonya de fer unes preguntes així?". Seguidament, el guàrdia civil va marxar.

Així acabava aquest tràgic capítol segons la versió de la Guàrdia Civil. Desconeixem on va anar a parar la documentació, fotografies i pertinences requisades a la família Platé-Canet i als mateixos guies. Aquesta és una gran incògnita, i resulta molt difícil trobar-hi una resposta.

---

⁵⁹ Molt possiblement era l'estudi i laboratori fotogràfic obert a Olot pel fotògraf Joan Antoni Satorre Tomàs. Per a més informació, vegeu <https://imatgesgarrotxa.cat/fons-i-col·leccions/joan-antoni-satorre-tomas/>

⁶⁰ L'últim cop que la família Platé-Canet va veure en Joan va ser l'any 1940, moment en què estava internat al camp de treball de Sant Joan de les Abadesses. La Maria Platé Canet, filla d'en Joan, va anar-lo a veure conjuntament amb la seva mare i la seva àvia, quan ella tenia tan sols cinc anys. Així doncs, les sospites de la Guàrdia Civil que la família s'havia vist algun altre cop eren totalment equivocades. Aquest és el testimoni de la mateixa Maria Platé Canet.

6.1.2. Versió del poble de Maçanet de Cabrenys

Tot seguit analitzarem l'emboscada des del punt de vista dels testimonis orals de la gent de Maçanet de Cabrenys. Cal remarcar que la major part d'informació que trobarem a continuació és d'un testimoni anònim⁶¹ de la citada població, que s'ha

Il·lustració 23: Prat de la Costa, Suro dels Lladres. Font: autoria pròpia.

pogut complementar amb informació facilitada per l'historiador local Pere Roura Sabà.

Eren cap a quarts de deu del vespre d'aquell 7 d'abril de 1950. Els guies Platé i Montané estaven de retorn cap a França, després d'haver complert la seva missió. Es trobaven a prop del poble de Maçanet de Cabrenys, una mica més amunt del Prat de la Costa.⁶² Concretament, hom diu que estaven descansant a la vora del Suro del Prat de la Costa, també anomenat Suro dels Lladres, quan un guàrdia civil s'apropà i els cridà l'alto. Tot

seguit, un conjunt de guàrdies que estaven esperant darrere unes roques pròximes els metrallaren, assassinant-los allà mateix. Hom diu que, aleshores, es podien veure

---

⁶¹ Tot i que desconexem els motius pels quals el testimoni no volgué donar la seva identitat, podríem pensar que, després de tants anys d'haver-se acabat la dictadura, encara hi ha gent que prefereixi no parlar de temes com aquest, temes que aleshores eren tabús, sigui per por de represàlies o perquè se'n té un mal record.

⁶² El Prat de la Costa és un prat situat a uns tres quilòmetres de Maçanet de Cabrenys. Abans d'arribar-hi trobem l'anomenada Font de la Costa, el lloc on, suposadament, els guies s'afaitaven. Una mica més avall, ja a tocar de la carretera, trobem el mas la Costa de Dalt i el mas la Costa de Baix. Segons el testimoni anònim de Maçanet de Cabrenys, la Costa de Dalt era una casa de contrabandistes. Hi ha la sospita que fou un d'aquests contrabandistes qui alertà la Guàrdia Civil que aquella zona era un punt de pas d'enllaços i que, precisament, el 28 de març de 1950 havien passat per allà.

les marques de les bales a l'alzina, fet que feia evident que l'emboscada havia tingut lloc allà.⁶³

Hi ha qui diu que també els havien fet una emboscada però en un lloc diferent, a l'esmentada Font de la Costa. Segons el que deien veus del poble, els guies Montané i Platé estaven afaitant-se a la font quan els Guàrdies Civils els van metrallar sense contemplacions.

En tot cas, el que és evident és que la Guàrdia Civil preparà una emboscada i, pel que sembla, no tenien cap intenció de deixar vius els homes. Segons ens digué el testimoni anònim de Maçanet de Cabrenys, "els mataren com pollets", no pogueren fer absolutament res, la sentència estava firmada.

Il·lustració 24: Joan Platé mort després de l'emboscada. Foto de la Guàrdia Civil. Font: AHG. Govern Civil de Girona, 935/6612.

6.2. Una síntesi de les dues versions: què va passar realment?

Després de conèixer les dues versions de l'emboscada, creiem que el més adient és fer una síntesi d'aquestes dues i intentar trobar una explicació més coherent. La síntesi que teniu a continuació és subjectiva, però basada en la informació que hem pogut obtenir.

---

⁶³ Actualment resulta impossible veure les marques de les bales que es dispararen. L'escorça de l'alzina surera es va tallar i, en conseqüència, s'ha perdut l'evidència física de l'impacte de les bales.

Anteriorment hem comentat que foren els serveis d'informació de la Guàrdia Civil els que donaren l'alerta que uns enllaços havien passat per la zona de Maçanet de Cabrenys. Quan parlem de serveis d'informació de la Guàrdia Civil, generalment, ens referim als espies, infiltrats que la Guàrdia Civil tenia al terreny i que informaven sobre tots els moviments i fets destacables. En aquest cas, hom diu que l'espia que informà la Guàrdia Civil sobre el pas dels enllaços era un tal Llorenç Trilla, conegut com a "Lorenzo", un contrabandista de la zona. No cal pas explicar que la mateixa Guàrdia Civil feia contraban amb els mateixos contrabandistes (potser per això hi havia tan bona relació entre ells).

Als informes de viatges dels guies Platé, Montané i Blas, entre d'altres, es mencionen, molt sovint, els contrabandistes. Les topades entre contrabandistes i guies eren molt freqüents, cosa que suposava que els contrabandistes coneguessin els camins i itineraris que feien servir els enllaços. Així doncs, els tractes entre Guàrdies Civils i contrabandistes, que eren habituals, ajudaven a enfortir les relacions entre ells; mentre la Guàrdia Civil aconseguia una important informació proporcionada per gent que coneixia perfectament el terreny, els contrabandistes aconseguien poder actuar amb tranquil·litat.

Molt possiblement, doncs, això fou el que passà en el cas de l'emboscada a Maçanet de Cabrenys. Aquest tal Llorenç Trilla devia conèixer l'itinerari que seguien els guies i, quan aquell 28 de març de 1950 els veié passar per la zona de Maçanet de Cabrenys, n'informà la Guàrdia Civil. Llavors, la preparació de l'emboscada per part de les forces de seguretat era ben fàcil, només es tractava d'esperar el moment en què els enllaços passessin per allà. Un cop arribaren al Suro dels Lladres, la descomunal metrallada que degué fer la Guàrdia Civil sobre els guies Platé i Montané acabà amb les possibilitats que aquests arribessin a França.

D'aquesta manera tan tràgica i injusta acabava la vida de dos homes compromesos amb la lluita contra l'estat feixista, amb la democràcia i, sobretot, amb la llibertat.

Inicialment, foren enterrats a fora del cementiri de Maçanet de Cabrenys, però més endavant se'ls traslladà a dins. Poc després de l'arribada de la democràcia a Espanya, la família de Joan Platé Vergés n'exhumà les restes, que foren traslladades al cementiri de Sant Jaume de Llierca, on resta. Per altra banda, Miquel Montané Escales continua enterrat al cementiri de Maçanet de Cabrenys.

El 24 de maig de 1986 se'ls feu un homenatge al cementiri de Maçanet de Cabrenys. També s'hi posà una placa commemorativa. El dia de l'homenatge, el membre de la Junta Directiva de l'Amical d'Antics Guerrillers Espanyols de Catalunya, Lluís Martí Bielsa, pronuncià un discurs esplèndid i alhora emotiu, d'on podem destacar les següents paraules: "No podem deslligar la lluita dels nostres herois, la lluita d'en Montané i d'en Platé, del final de la dictadura franquista. Les batalles, companys, no les guanya l'últim tret. Són els primers els més importants. Sense un primer tret no n'hi hauria d'últims. Vosaltres, companys Montané i Platé, heu estat dels primers. La glòria és, doncs, vostra".

Il·lustració 25: Placa commemorativa dedicada a Joan Platé Vergés i Miquel Montané Escales al cementiri de Maçanet de Cabrenys. Font: autoria pròpia.

Il·lustració 26: Làpida de la sepultura de la família Canet-Platé al cementiri de Sant Jaume de Llierca. Aquí resten Joan Platé Vergés i Magdalena Canet Pelegrí. Font: autoria pròpia.

7. CONCLUSIONS

Aquest extens i afanyós treball m'ha permès descobrir i conèixer una etapa, uns fets i unes persones de la història del nostre país força desconeguts. Des d'un principi vaig saber que aquesta recerca portaria feina, però que, al final, valdria la pena. I no me'n puc amagar, l'ha valgut.

La recerca documental, el treball de camp i les entrevistes amb testimonis inèdits m'han donat a conèixer la banda més humana de les persones. Les expressions d'emocions per part dels testimonis, que en la major part dels casos han estat guardades durant molt temps, m'han fet veure que el tema que he tractat no és simplement de caràcter històric. Sentimentalisme, impotència, desconcert, injustícia i desconeixença, entre moltes altres, són paraules que van ben lligades amb aquest treball.

En especial, vull destacar les entrevistes amb tots els testimonis inèdits. La gran majoria d'aquests testimonis, que són de generacions anteriors a mi, m'han permès enriquir-me personalment, tant en la vessant històrica com en la vessant social i cultural. Les petites anècdotes que m'heu explicat d'aquesta etapa històrica, que a mi em queda relativament lluny, m'han donat una visió del món molt més àmplia, i m'heu fet veure una crua realitat que, per sort, mai he arribat a viure.

Seguidament, també vull destacar que aquest treball m'ha obert les portes al món rural i de muntanya en tota la seva extensió. Atès que soc un noi de ciutat que mai havia voltat tant pel món pobletà i muntanyenc, aquesta recerca m'ha obligat a conèixer-los amb més profunditat. La quantitat de poblets als quals he anat, a fi de trobar qualsevol mena d'informació relacionada amb el treball, i tots els espais naturals pels quals he passejat i contemplat bocabadat, m'han fet despertar interès i una certa estima per aquest món, fins al punt d'assolir una satisfacció personal durant aquest treball de camp.

A més a més, la visita de masos abandonats i caminades per camins emboscats m'ha fet reflexionar sobre les precàries condicions en què els maquis duien a terme les seves missions. Em resulta inimaginable pensar que difícil devia ser caminar per aquells camins en plena nit, sota el perill al qual s'exposaven.

Quant a l'objectiu principal del treball, que era reconstruir la vida de Joan Platé Vergés amb els màxims detalls i fidelitat possible, puc afirmar, contundentment, que l'he complert. El conjunt de la metodologia emprada ha fet possible aquesta reconstrucció.

Finalment, voldria dir que la recerca no acaba aquí, amb aquest treball. Al llarg del treball m'he adonat de la immensitat d'històries d'aquesta època que no s'han estudiat durant tots aquests anys, fet que em motiva a continuar amb aquest àmbit d'investigació històrica. De fet, a mesura que el treball ha anat avançant m'he adonat que un cop es comença a investigar una història, tota la recerca que hi té a veure et porta a altres històries, ja sigui perquè un testimoni coneix a algun altre testimoni o perquè dues o més històries tenen algun tipus de relació entre si. Així doncs, en aquest context, la recerca no està acabada, i la motivació personal per continuar investigant aquestes històries segueix vigent.

8. FONTS DOCUMENTALS, HEMEROGRÀFIQUES, BIBLIOGRÀFIQUES I BIBLIOGRAFIA WEB

8.1. Fonts documentals

Archivo General Militar de Guadalajara (AGMG)

BDST – Guadalajara: 303709, 114205

Archivo Histórico del Partido Comunista de España (AHPCE)

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=10/06/1946
CONTENIDO=Informe sobre el viaje de Platé y Blas
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 56

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=01/06/1946 - 30/06/1946
CONTENIDO=Informe sobre el viaje de Platé y Blas
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 57

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=S/f
CONTENIDO=Informe de Platé sobre su viaje a España
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 90

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=S/f
CONTENIDO=Informe de Platé y Jové sobre un viaje
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 96

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=S/f
CONTENIDO= Informe sobre un viaje de regreso a Francia de Jové y Platé
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 97

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=16/11/1945
CONTENIDO=Carta de Román a Claudín comunicando el envío de informes de Platé y Boada
MATERIA=Correspondencia
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 127

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=01/01/1945 - 31/12/1945
CONTENIDO=Informe sobre un viaje realizado por Cataluña por Jové, Sierra, Montaner, Vaca y Platé
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 130

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=14/06/1945
CONTENIDO=Informe de Platé y Montaner sobre un viaje a Cataluña
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 132

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=15/09/1945
CONTENIDO=Informe sobre un viaje a Cataluña de Platé
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 135

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES

FECHA=01/01/1946 - 31/12/1946
CONTENIDO=Informe sobre un viaje realizado por Jové y Platé del 24 de Febrero al 3 de Marzo de 1946
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 145

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=12/01/1946
CONTENIDO=Informe firmado por Pradal, Jové, Vaca, Platé y Guerrero sobre un viaje, y la forma de transportar una Minerva (multicopista)
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 146

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=S/f
CONTENIDO=Características de guías y colaboradores del sector de Román y Masísa de Argeles
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP= Jacq. 189

CLASIFICACIÓN=11-3
SECCIÓN=BURÓ POLÍTICO - COMITÉ EJECUTIVO. Equipo de Pasos
SERIE=INFORMES SOBRE VIAJES
FECHA=23/02/1949
CONTENIDO=Informe de Pepe sobre viajes de Plata (?)
MATERIA=Informes
SOPORTE=Microfilm
SIGN_TOP=Jacq. 540

Arxiu Històric de Girona (AHG)

AHG. Govern Civil de Girona, 197

AHG. Govern Civil de Girona, 935/6612

Arxiu Municipal de Sant Miquel de Campmajor

Padrons municipals

8.2. Fonts hemerogràfiques

“El epilogo del crimen de Toulouse”. *La Vanguardia Española*, 29 d’abril de 1950, p.12.

“Los comunistes expatriados asesinaron a Redención Querol”. *ABC*, 30 d’abril de 1950, p. 21-22.

8.3. Fonts bibliogràfiques i bibliografia web

AGUIRRE SORONDO, Antxon. *Los molinos en el tiempo del estraperlo* [en línia]. <<http://www.patrimur.es/documents/1806272/1815086/antxonaguirre.pdf/6483e8ea-1c31-4fe2-92f6-b262bf7da15c>> [Consulta: 01-09-2021].

ALPERT, Michael. *El Ejército Popular de la República. 1936 – 1939*. 1a ed. Barcelona, 2007. (Edició en format electrònic).

AMICAL D’ANTICS GUERRILLERS DE CATALUNYA. ASSOCIACIÓ CATALANA D’EXPRESOS POLÍTICS DEL FRANQUISME. *Cisquet un maqui olotí. Edició revisada, inclou “Els fets de Puigvert”*. 2a ed., rev. Barcelona: 2021.

ARASA, Daniel. *Años 40: Los maquis y el PCE*. 1a ed. Barcelona: Argos Vergara, 1984. (Edició en format electrònic).

ARXIU COMARCAL DE LA GARROTXA. *Fons comercials i d’empresa. Joan Antoni Satorre Tomàs. 1956-1969* [en línia].<<https://imatgesgarrotxa.cat/fons-i-col-leccions/joan-antoni-satorre-tomas/>> [Consulta: 30-09-2021].

BIBLIOTECA HISTÓRICA UCM | ARCHIVO HISTÓRICO DEL PCE. *Equipo de pasos* [en línia]. <<https://www.archivohistoricopce.org/descripcion-de-fondos/equipo-de-pasos/>> [Consulta: 27-07-2021].

BRU, Alberto. *Paisajes de la Guerrilla* [en línia]. <http://www.geocities.ws/paisajes_guerrilla/14_cuerpo.html> [Consulta: 14-07-2021].

CATTINI, Giovanni C. et al. *El franquisme a Catalunya: 1939 – 1977*. 1a ed. Barcelona: Edicions 62, 2005.

CLARA I RESPLANDIS, Josep. *Els maquis*. 1a ed. Girona: Diputació de Girona / Caixa de Girona, 1992.

DEL RÍO, Nacho. *El 'secreto' de Domingo Malagón, el falsificador del PCE que puso en jaque al franquismo y salvo cientos de vidas* [en línia].
<https://www.lasexta.com/noticias/nacional/secreto-domingo-malagon-falsificador-pce-que-puso-jaque-franquismo-salvo-cientos-vidas_202003075e63d0cc7795c700018ebf61.html> [Consulta 07-09-2021].

FERNANDEZ, Hernan. *Combatientes.es* [en línia].
<<https://buscar.combatientes.es/resultados/Juan%20/Plates%20/Verges>> [Consulta: 17-08-2021].

FIDEUS REPUBLICANS. *Brigades Internacionals* [en línia].
<<https://www.fideus.com/esdeveniments%20-%20brigades%20internacionals.htm>>
[Consulta: 03-09-2021].

FONDATION DE LA RÉSISTANCE. *Service du Travail Obligatoire (STO)* [en línia].
<https://www.fondationresistance.org/pages/rech_doc/?p=glossaire&ildGlossaire=18>
> [Consulta: 07-09-2021].

GONZÁLEZ DEVÍS, Raül. *Maquis i masovers. Entre la resistència, la supervivència i el terror*. 1a ed. Benicarló: Onada Edicions, 2018. (Biblioteca La barcella, Sèrie minor 03).

GONZÁLEZ DEVÍS, Raül. *Tragèdies silenciades. Repressió franquista i maquis a les comarques del nord del País Valencià*. 2a ed., rev. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I, 2017. (Història i memòria, 4).

MARTÍ BIELSA, Lluís. *Uno entre tantos. Memorias de un hombre con suerte*. 1a ed. Barcelona: Ediciones de Intervención Cultural / El Viejo Topo, 2019.

PAGÈS I BLANCH, Pelai (dir.). *Els maquis. La resistència armada contra el franquisme (1936-1965)*. 1a ed. València: Edicions 3 i 4, 2020. (Col·lecció La Unitat).

PÉREZ DE BERASALUCE, Luis. *Cuando los maquis* [en línia].
<<https://www.cuandolosmaquis.com/wp-content/uploads/2019/09/Transcripci%C3%B3n-documentos-del-AHPCE..pdf>>
[Consulta: 17-08-2021].

RIBES I MATEU, Domènec. *Rue Traversière. Una història de la resistència antifranquista a França*. 1a ed. Barcelona: Llibres de l'Índex, 2006. (Col·lecció descoberta).

RODRÍGUEZ GARCÍA, Esther. *Els maquis*. 1a ed. Valls: Cossetània Edicions, 2005. (En guàrdia!, 1).

SÁNCHEZ AGUSTÍ, Ferran. *Maquis a Catalunya. De la invasió de la vall d'Aran a la mort del Caracremada*. 4a ed. Lleida: Pagès Editors, 2000.

THISISTHEREALSPAIN. *La Nueve: Los españoles que liberaron París* [en línia]. <<https://www.thisistherealspain.com/es/actualidad/la-nueve-los-espanoles-que-liberaron-paris/>> [Consulta: 04-08-2021].

UNIDAD CÍVICA POR LA REPÚBLICA. *El maquis a Catalunya 1939-1963* [en línia]. Ricard Vargas Golarons. <https://www.unidadcivicaporlarepublica.es/memoria%20maquis/maquis_catalunya.pdf> [Consulta: 27-07-2021].

9. AGRAÏMENTS

En primer lloc, voldria transmetre l'etern agraïment que tinc vers totes les persones que m'han ajudat al llarg del treball, sigui en menor o major mesura; tot suma i ajuda a confeccionar un treball molt més precís i complet.

Crec que el més adient seria començar donant les gràcies a la família Plana-Platé, en especial a la filla del protagonista del nostre treball, Maria Platé Canet, al seu marit, Joan Plana Batallé i a la filla, Joana Plana Platé. La vostra predisposició i voluntat per permetre'm investigar i explicar la vida d'en Joan Platé Vergés ha estat el que ha fonamentat aquest treball. El vostre valuós testimoni inèdit, així com la informació i documentació que m'heu facilitat, ha estat imprescindible per elaborar aquest treball d'investigació. Restaré sempre agraït per l'oportunitat que m'heu brindat.

En segon lloc, m'agradaria agrair l'oportunitat i ajuda que m'ha donat el meu tutor Joan Boada Masoliver. Des d'un principi m'ha ajudat a redirigir el tema del Treball de Recerca, que ha resultat en el descobriment d'un nou món realment interessant i m'ha aconsellat en absolutament tots els aspectes del treball, a fi de millorar-lo. A més a més, m'ha facilitat el contacte de Josep Serra Frigola, a qui a continuació agrairé el seu ajut indispensable, així com el contacte de l'Amical d'Antics Guerrillers de Catalunya, associació amb la qual he col·laborat intensament durant aquests mesos de treball. Només tinc paraules d'agraïment cap a tu, Joan.

Seguidament, voldria expressar la meva gratitud per l'ajut, totalment indispensable, donat per Josep Serra Frigola, secretari de l'Amical d'Antics Guerrillers de Catalunya. Des d'idees per poder incorporar al meu treball, passant per consells, facilitació d'informació i de contactes de testimonis, fins a la resolució d'absolutament tots els dubtes que m'han sorgit al llarg del treball. A més a més, conjuntament amb en Joan, m'heu fet obrir els ulls a un nou món que desconeixia per complet. Moltíssimes gràcies, Josep.

Evidentment, no puc oblidar l'ajuda prestada per la Cristina Herrando Nebot, membre de l'Amical d'Antics Guerrillers de Catalunya. Agraeixo molt l'ajuda a l'hora de transcriure molts dels documents dels informes de l'Arxiu del PCE, així com tota la informació que m'has facilitat.

També agraeixo enormement el testimoni inèdit de Pere Busquets Puigderrajols per explicar-nos a la perfecció l'enfrontament que tingué lloc a la Rovira aquell 1 de novembre de 1944. A més a més, dono les gràcies al seu gendre, Ernest Pol Amat, per portar-nos amb el 4x4 a la Rovira i passejar-nos per les Guïlleries. Finalment, vull agrair l'ajut i acolliment per part de la filla d'en Pere, Rosa Busquets Hortal. Moltíssimes gràcies a tots tres.

A en Fèlix Bruguera Ligeró, per facilitar-nos el contacte d'en Pere Busquets Puigderrajols i la seva família, i per acompanyar-nos per Osor. Moltes gràcies, Fèlix.

Així mateix, vull donar les gràcies a l'arxivera de l'Arxiu Històric del PCE, Patricia González-Posada, tant per facilitar-me tota la informació possible del que he estat investigant com per acollir-me durant la meua visita i consulta al mateix arxiu. També vull agrair l'ajut i consell de l'arxivera de l'Arxiu Històric de Girona, Immaculada Costa Viarnés, per facilitar-me tota mena d'informació disponible a l'arxiu, així com aconsellar-me amb la mateixa citació de les consultes documentals.

Igualment, vull donar les gràcies a l'Arxiu Militar de Guadalajara per facilitar-me un document inèdit de Joan Platé Vergés durant la complicada situació provocada per la pandèmia.

També m'agradaria remarcar l'ajut proporcionat per Isidre Batlle Saubí. Ha estat ell qui ens ha facilitat la consulta de l'Arxiu de l'Ajuntament de Sant Miquel de Campmajor i qui ens ha transmès tots els coneixements que tenia del tema dels maquis.

A més a més, agraeixo el testimoni de Pere Oliva i d'un home anònim de Maçanet de Cabrenys per donar-nos a conèixer una de les versions de l'emboscada d'aquell 7 d'abril de 1950. També a l'historiador local Pere Roura Sabà per facilitar-me detalls sobre aquesta emboscada.

A continuació, presento una llista de noms de persones i entitats que també han contribuït, d'una manera o altra, en aquest treball: Miquel Bagué Salavedra, Ricard Teixidor Palau, Toni Anglada, Jaume Font Garolera, Climent Pont Colom, Pilar Pont Coma, Jordi Carreras Planas, Montse Culleró Oriols, Aida Baselga Fernández, Miquel Castañé Sauri i Miquel Burch. També vull mostrar el meu agraïment a les entitats següents: Amical d'Antics Guerrillers de Catalunya, Ajuntament de Sant Jaume de

Llierca, Ajuntament de Maçanet de Cabrenys, Ajuntament de Sant Miquel de Campmajor i Oficina de turisme de Maçanet de Cabrenys.

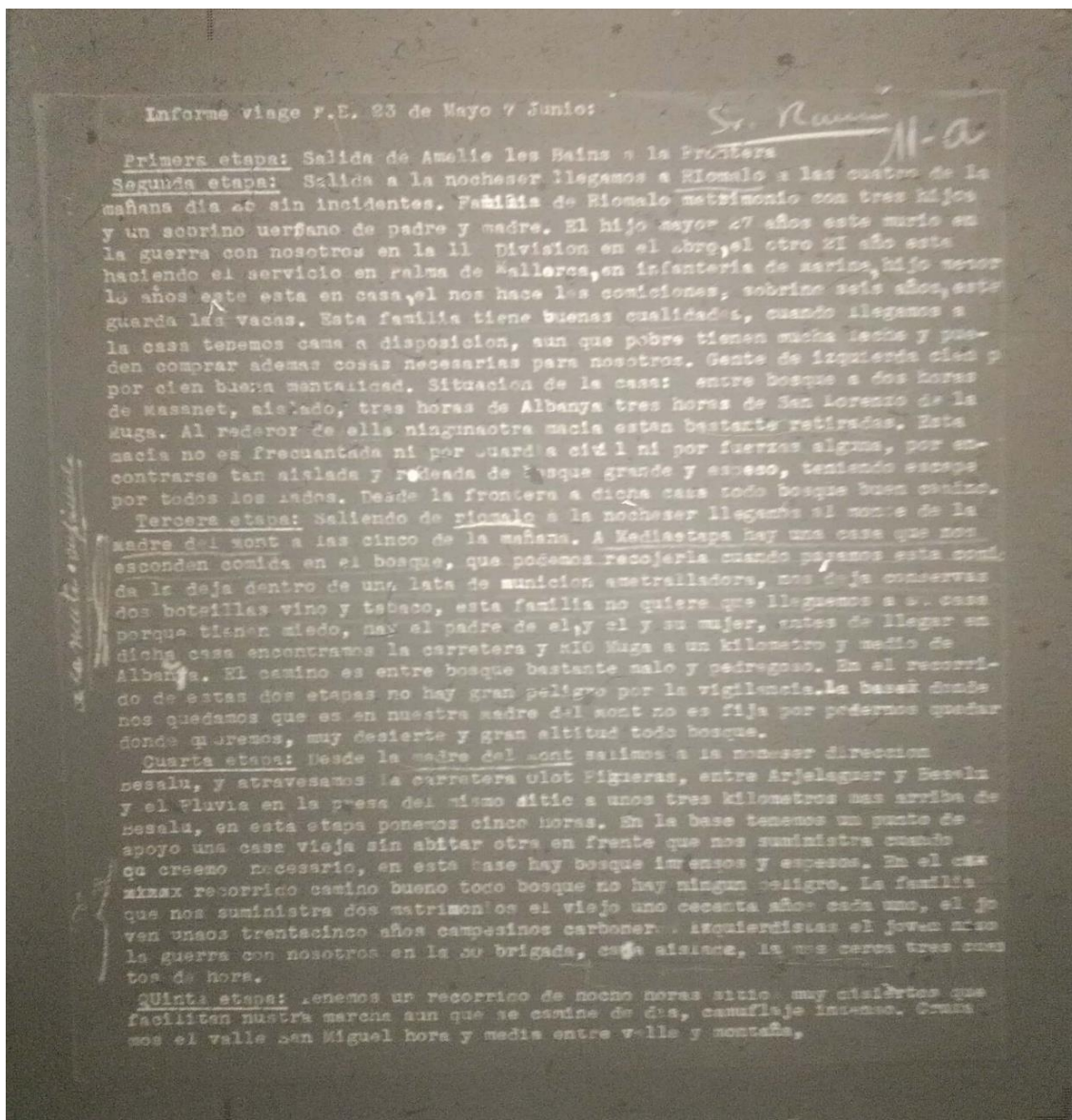
Finalment, voldria cloure l'apartat d'agraïments donant les gràcies a la meva família, pel suport i per encoratjar-me a fer aquest treball. En especial, vull mostrar agraïment al meu pare, Xavier Escorihuela Casademont, que m'ha acompanyat a tot arreu i ha estat un investigador més al meu costat.

10. ANNEXOS

Cal destacar que només hi ha les transcripcions d'aquells documents la imatge dels quals no és prou clara i entenedora. El criteri que hem utilitzat per fer les transcripcions és el següent: no hem corregit ni errors ortogràfics ni sintàctics, però sí que hem corregit, entre claudàtors [ ], els noms propis escrits incorrectament.

10.1. Informes de l'Archivo Histórico del PCE (AHPCE)

10.1.1. Informe sobre el viaje de Platé y Blas

en este valle vive un primo de R. dicha familia se componen de abuela, tia, primo casado y con dos hijos uno de un año y otro de dos y dos primas además un moso que trabaja en la casa de L. años. El primo deserto de nuestra guerra se queda en casa medio camuflado y medio trabajando. Ahora tiene una buena posición vis a vis de nosotros, se nos ofrecio para hir cuando queramos sin cobrarnos nada, abasteciendonos de pan, vino y demas, las primas de cuyden de los recados encomendados por nosotros. Al lado hay un vecino que son republicanos esta casa no es imprescindible de tocarla, pero puede ser necesaria para abastecernos en pan y vino. La base de reposo puede ser variable pero procuramos de hir mas alla de roca corba en sierra alta en una casa completamente derrumbada de donde sale el camino para hir a Llora es todo bosque y gran altitud, y desierto, en dicho recorrido atravesamos carretera de clot a pañolas por san miguel, no hay peligro a veces sube de día la guardia civil de pañolas a la cantina de san miguel, San Miguel es un pueblo compuesto de casa aisladas.

Sesta etapa: Si se quiere se puede salir de día hasta cerca de Llora a sea dos horas de camino llegando a la font del Bach, al sur de Bommate, recorridos diez horas saliendo de base ~~a contraxxaxxx~~ hacemos cuatro horas camino montaña, y en las senas cojemos la carretera de tercer orden la cual recorremos durante unos cinco kilometros, es muy poco transitada teniendo a cada lado bosque, la dejamos a dos kilometros de Bommate metiendonos a la vera del riñer, el cual cruzamos por un bado que tiene unos docientos metros, a un kilometro mas abajo de Bommate dicho bado es desierto por cada lado. A unos trecentos metros despues de haber cruzado el rio cruzamos la carretera y el ferrocarril de clot a perona interponandonos por un camino de carros en el bosque de la font del Bach. Dicha base tiene bosque de castaños de bulagas pero la vegetacion no es tan elevada que de un metro cincuenta, base solitaria y estencion de bosque aun que no grandes alturas mas bien cotas poco elevadas

Sesta etapa: Salimos de la Font del Bach tenemos seis horas de recorrido para llegar a final de viaje o sea cerca rio de LLots de la Selva que se encuentra la estacion del ferro carril. De la base de punto de apoyo, al ferro carril ya una hora y media, en dicha etapa buen camino bosques campos, y peligro ninguno por estar la guardia civil lejos en Vilová de Oñar con seis nombres y el cabo.

La casa esta en San Dalmay, a veces va la guardia civil por las tardes dos veces por semana. *casita de apoyo y camuflada*

Características de la casa

se encuentra en el pueblo el cual tiene unas diez casas separadas las unas de las otras por campos o huertos la misma tiene una taberna al lado pero se puede entrar por una puerta escondida de la vista al lado de la principal se puede entrar por el lado opuesto de la taberna. Familia matrimonio viejo 60 años y ~~hoyen~~ el viejo ha estado cuatro años en la carcel y tiene un hi-

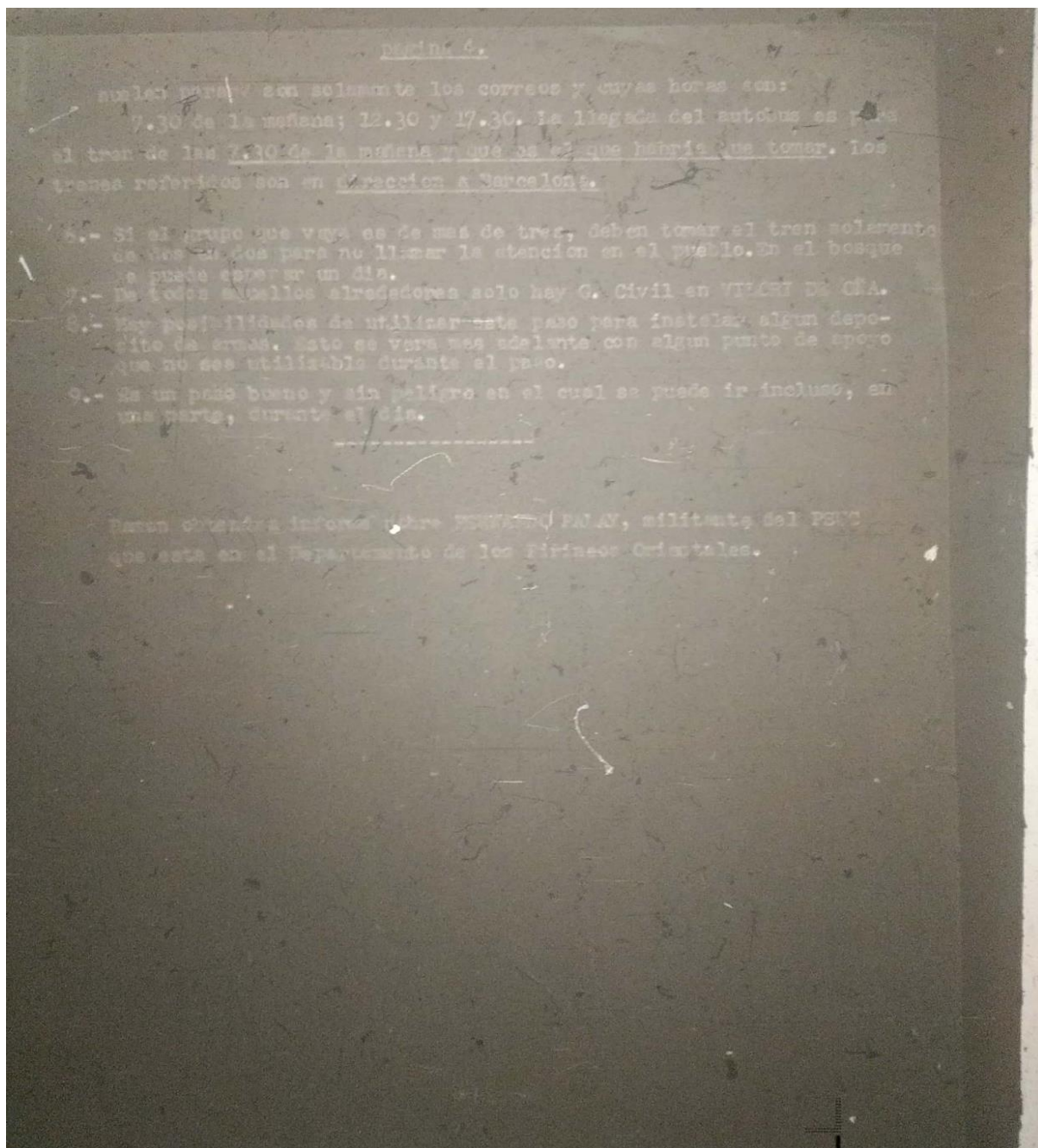
lo en Francia que es del PSUC, el cual ha estado en guerrilleros e incluso en España con un grupo; actualmente habita en VALCEROLERA (P.O.) El varón es republicano con el cual no hemos podido hablar ya que en la actualidad trabaja en la carretera de Figueras, es maquinista de una máquina de "presar grava". La acción por parte de esta familia ha sido muy buena; los viejos bien, sobre todo el. La hija que parece muy inteligente nos dijo que le sabía mal que no estuviera allí ahora su marido ya que el no habría podido informarnos mejor, no obstante que ellos estaban dispuestos a ayudarnos en todo cuanto estuviese a su alcance.

Nos dijeron que en un lugar que hay cerca de RIUDELLIOT, o sea, a dos kilómetros antes de llegar a dicho pueblo, habita una familia republicana los cuales nos dan las particularidades de ellos y que si queríamos podíamos ir allí de su parte. La familia esta se llama PALAY; el hijo que esta en Francia se llama FERNANDO PALAY que vive en VALCEROLERA (P.O.). El lugar a que se referían se llama CAL GINERAI.-

P. 10-6-46

Notas de la conversacion con Ramon, Plata y Blas:

- 1.- Conveniencia de no tocar el punto de apoyo de la tercera etapa. Si se retira la comida cuando los guías se internan con los camaradas hacia España se señala el paso de ellos. La comida solo debiera ser retirada a la vuelta de los guías y solo en caso muy necesario.
- 2.- De momento, prescindir del punto de apoyo de la familia de Plata. Hay mucha gente y además estan en relacion con la compañía de Plata, la cual se tienen noticias que casi ha roto con el o que por lo menos debe tener otro marido. Por esta razon tocar aquí seria peligroso.
- 3.- En la sexta etapa, hay que prescindir en absoluto aunque sea mas cortos de transitar los cinco kilometros por la carretera al descubierto. Es mas de una hora de camino y aunque no hay guardia Civil y es poco transitada ofrece peligro.
- 4.- La casa en San Dalmay se puede utilizar para planchar la ropa de los camaradas que vayan con los guías. Si embargo, estos no deben ir a la casa, ya que tenemos la posibilidad de llevarlos hasta un bosque que hay a un kilometro y medio de la Estacion de Ferrocarril. Un guía, seria quienes llevara la ropa y despues se reuniria con los camaradas en el bosque.
- 5.- La Estacion del Ferrocarril en donde los camaradas montarian de momento, hasta ver que posibilidades hay de hacerlo en Caldes de Malabella (estacion Balnearia), seria RIUDELLIOT DE LA SELVA, pueblo de unos mil habitantes, donde no hay Guardia Civil, estacion a la cual va la gente de los pueblos siguientes: Salitge; San Dalmay; Vilori de Oñar y sobre todo de CASSA DE LA SELVA, pueblo importante, de donde sale diariamente un autobus llevando viajeros para la estacion del ferrocarril de RIUDELLIOT DE LA SELVA. Los trenes que allí

Informe viaje P.E. 23 de Mayo 7 Junio

Primera etapa: Salida de Amelie les Bains [els Banyes d'Arles i Palaldà] a la Frontera.

Segunda etapa: Salida al anochecer llegamos a Riomalo [Rimaló] a las cuatro de la mañana día 25 sin incidentes. Familia de Riomalo [Rimaló] matrimonio con tres hijos y un sobrino huérfano de padre y madre. El hijo mayor 27 años este murió en la guerra con nosotros en la II Division en el Ebro, el otro 21 años esta haciendo el servicio en

Palma de Mallorca, en infanteria de marina, hijo menor 18 años este esta en casa, el nos hace las comisiones, sobrino seis años, este guarda las vacas. Esta familia tiene buenas cualidades, cuando llegamos a la casa tenemos casa a disposicion, aunque pobre tienen mucha leche y pueden comprar ademas cosas necesarias para nosotros. Gente de izquierda cien por cien buena mentalidad. Situacion de la casa: entre bosque a dos horas de Masanet [Maçanet de Cabrenys], aislado, tres horas de Albanya [Albanyà] tres horas de San Lorenzo de la Muga. Alrededor de ella ninguna otra macia estan bastante retiradas. Esta macía no es frecuentada ni por la guardia civil ni por fuerza alguna, por encontrarse tan aislada y rodeada de bosque grande y espeso, teniendo escape por todos los lados. Desde la frontera a dicha casa todo bosque buen camino.

Tercera etapa: Saliendo de Riomalo [Rimaló] al anochecer llegamos al norte de la madre del mont [Mare de Déu del Mont] a las cinco de la mañana. A media etapa hay una casa que nos esconden comida en el bosque, que podemos recogerla cuando pasamos esta comida la deja dentro de una lata de municion ametralladora, nos deja conservas dos botellas de vino y tabaco, esta familia no quiere que lleguemos a su casa porque tienen miedo, hay el padre de el, el y su mujer, antes de llegar en dicha casa encontramos la carretera y Rio Muga a un kilometro y medio de Albanya [Albanyà]. El camino es entre bosque bastante malo y pedregoso. En el recorrido de estas dos etapas no hay gran peligro por la vigilancia. La base en que nos quedamos que es en nuestra madre del mont [Mare de Déu del Mont] no es fija por podernos quedar donde queremos, muy desierto y gran altitud todo bosque.

Cuarta etapa: Desde la madre del mont [Mare de Déu del Mont] salimos al anochecer dirección Besalu [Besalú], y atravesamos la carretera Olot Figueras, entre Argelaguer y Besalu [Besalú] y el Fluvia [Fluvià] en la presa del mismo sitio a unos tres kilometros mas arriba de Besalu [Besalú], en esta etapa ponemos cinco horas. En la base tenemos un punto de apoyo una casa vieja sin habitar otra enfrente que nos suministra cuanto creemos necesario, en esta base hay bosque inmensos y espesos. En el recorrido camino bueno todo bosque no hay ningun peligro. La familia que nos suministra dos matrimonios el viejo unos sesenta años cada uno, el joven unos treintacinco años campesinos carboneros izquierdistas el joven hizo la guerra con nosotros en la 30 brigada, casa aislada, la mas cerca tres cuartos de hora.

Quinta etapa: Tenemos un recorrido de ocho horas sitios muy desiertos que facilitan nuestra marcha aunque se camine de día, camuflaje inmenso. Cruzamos el valle San Miguel [Sant Miquel de Campmajor] hora y media entre valle y montaña, en este valle vive un primo de P. dicha familia se componen de abuela, tia, primo casado y con dos hijos uno de un año y otro de dos y dos primas ademas un mozo que trabaja en la casa de 17 años. El primo deserto de nuestra guerra se quedo en casa medio camuflado y trabajando. Ahora tiene una buena posicion vis a vis de nosotros, se nos ofrecio para ir cuando queramos sin cobrarnos nada, abasteciendonos de pan, vino y demas, las primas se cuidan de los recados encomendados por nosotros. Al lado hay un vecino que son republicanos. Esta casa no es imprescindible de tocarla, pero puede ser necesaria para abastecernos en pan y vino. La base de reposo puede ser variable pero procuramos de ir más allá de Roca corba [Rocacorba] en sierra alta [Serralta] en una casa completamente derrumbada de donde sale el camino para ir a Llorà [Llorà] es todo bosque y gran altitud, y desierto, en dicho recorrido atravesamos carretera de Olot a Bañolas por San Miguel [Sant Miquel de Campmajor], no hay peligro a veces sube de día la Guardia civil de Bañolas a la cantina de San Miguel [Sant Miquel de Campmajor], San Miguel [Sant Miquel de Campmajor] es un pueblo compuesto de casas aisladas.

Sexta etapa: Si se quiere se puede salir de dia hasta cerca de Llorà [Llorà] o sea dos horas de camino llegando a la Font del Bach [Font del Bac], al sur de Bonmate [Bonmatí], recorrido diez horas saliendo de base hacemos cuatro horas camino montaña, y en las senas [Les Serres] cogemos la carretera de tercer orden la cual recorreremos durante unos cinco kilometros de Bonmate [Bonmatí] metiendonos a la vera del rio Ter, el cual cruzamos por un vado que tiene unos doscientos metros, a un kilometro mas abajo este vado es dicierto por cada lado. A unos trescientos metros despues de haber cruzado el rio cruzamos la carretera y el ferrocarril de Olot a Gerona internandonos en un camino de carros en el bosque de la Font del Bach [Font del Bac]. Dicha base tiene bosque de castaños de bulagas pero la vegetacion no es mas elevada que un metro cincuenta, base solitaria y extension de bosque aunque no grandes alturas mas bien cotas poco elevadas.

Secta etapa: Salimos de la Font del Bach [Font del Bac] tenemos seis horas de recorrido para llegar a final de viaje o sea cerca de Río de Llorts de la Selva [Riudellots

de la Selva] que se encuentra la estación del ferrocarril. De la base del punto de apoyo, al ferrocarril hay una hora y media. En dicha etapa buen camino bosques campos, y peligro ninguno por estar la guardia civil lejos en Vilovi de Oñar [Vilobí d'Onyar] con seis números y el cabo.

La casa está en San Dalmay [Sant Dalmai], a veces va la guardia civil por las tardes dos veces por semana.

Características de la casa

Se encuentra en el pueblo el cual tiene unas diez casas separadas las unas de las otras por campos o huertos la misma tiene una taberna al lado pero se puede entrar por una puerta escondida de la vista al lado de la principal se puede entrar por el lado opuesto de la taberna. Familia matrimonio viejo 70 años y joven 35 el viejo ha estado cuatro años en la cárcel y tiene un hijo en Francia que es del PSUC, el cual ha estado en guerrilleros e incluso en España con un grupo, actualmente habita en VALCEBOLLERA (P. O.) [Pirineus Orientals]. El yerno es republicano con el cual no hemos podido hablar ya que en la actualidad trabaja en la carretera de Figueres, es maquinista de una máquina de prensar grava. La acogida por parte de esta familia ha sido muy buena; los viejos bien, sobretodo el. La hija que parece muy inteligente nos dijo que le sabía mal que no estuviera allí ahora su marido ya que el nos habría podido informar mejor, no obstante que ellos estaban dispuestos a ayudarnos en todo cuanto estuviese a su alcance.

Nos dijeron que en un tejado que hay cerca de RIUDELLOT [Riudellots de la Selva], o sea, a dos kilómetros antes de llegar a dicho pueblo, habita una familia republicana los cuales son amigos particulares de ellos y que si queríamos podíamos ir allí de su parte. La familia esta se llama PALAY (Palahí?); el hijo que está en Francia se llama FERNANDO PALAY que vive en VALCEBOLLERA (P.O.). El tejado a que se referían se llama CAL GENERAL.

P. 10-6-46

Notas de la conversación con Ramón, Platé y Blas:

1. Conveniente de no tocar el punto de apoyo de la tercera etapa. Si se retira la comida cuando los guías se internan con los camaradas hacia España se señala el paso de ellos. La comida solo debiera ser retirada a la vuelta de los guías y solo en caso de muy necesario.
2. De momento, prescindir del punto de apoyo de la familia de Platé. Hay mucha gente y ademas estan en relacion con la compañera de Platé, la cual se tienen noticias que casi ha roto con el o que por lo menos debe tener otro marido. Por esta razon tocar aquí sería peligroso.
3. En la sexta etapa, hay que prescindir en absoluto aunque sea mas costoso, de transitar los cinco kilometros por la carretera al descubierto. Es mas de una hora de camino y aunque no hay guardia Civil y es poco transitada ofrece peligro.
4. La casa en San Dalmay [Sant Dalmai] se puede utilizar para planchar la ropa de los camaradas que vayan con los guias. Sin embargo, estos no deben ir a la casa, ya que tenemos la posibilidad de llevarlos hasta un bosque que hay a un kilometro y medio de la Estacion de Ferrocarril. Un guia, seria quien llevase la ropa y despues se reunirea con los camaradas en el bosque.
5. La Estacion del Ferrocarril en donde los camaradas montarian de momento, hasta ver que posibilidades hay de hacerlo en Caldas de Malabella [Caldes de Malavella] (estación Balnearia), seria RIUDELLOTS DE LA SELVA, pueblo de unos mil habitantes, donde no hay Guardia Civil, estacion a la cual va la gente de los pueblos siguientes: Salitge [Salitja]; San Dalmay [Sant Dalmai]; Vilovi de Oñar [Vilobí d'Onyar] y sobre todo de CASSA DE LA SELVA [Cassà de la Selva], pueblo importante, de donde sale diariamente un autobus llevando viajeros para la estacion de RIUDELLOT DE LA SELVA [Riudellots de la Selva]. Los trenes que alli suelen parar son los correos y cuyas horas son: 7'30 de la mañana; 12'30 y 17'30. La llegada del autobus es para el tren de las 7'30 de la mañana y que es el que habria que tomar. Los trenes referidos son en direccion a Barcelona.

6. Si el grupo que vaya es de mas de tres, deben tomar el tren solamente de dos en dos para no llamar la atencion en el pueblo. En el bosque se puede esperar un día.
7. En todos aquellos alrededores solo hay G. Civil en VILORI DE OÑA [Vilobí d'Onyar].
8. Hay posibilidades de utilizar este paso para instalar algun deposito de armas. Esto se vera mas adelante con algun punto de apoyo que no sea utilizable durante el paso.
9. Es un paso bueno y sin peligro en el cual se puede ir incluso, en una parte, durante el día.

Seran obtenidos informes sobre FERNADO PALAY, militante del PSUC que está en el Departamento de los Pirineos Orientales.

10.1.2. Informe sobre el viaje de Platé y Blas

11-2

Informe del camarada Platé y Blas realizado desde el 1/7/46 al 13/7/46

Primera etapa: Salimos el día 1 de Perpignan. Cuando los camaradas bajaron del autobús se siguieron a una distancia prudencial y no matamos en las Gorges donde nos esperaba el amigo Blas sin ser vistos por nadie. Esperamos allí que se hiciera tarde y nos subimos al chantier donde cenamos, descansamos un rato; preparamos el armamento y a las doce acompañados del camarada Borrás nos subimos a dieciséis metros de la frontera pasado la barraca de los alemanes donde pasamos todo el martes día 2.

Segunda etapa: Salimos a las nueve bajamos en dirección de Massenet al bajar las minas nos encontramos con Juan el contrabandista, nos dijo que no había nada de nuevo solo con la guardia en vez de ser de tres individuos eran de cinco y que a causa de los robos de patatas hacían guardia fuera del pueblo también.

Continuamos el viaje sin incidente alguno llegando a Riomale a las cuatro de la mañana. Allí comimos, nos fuimos a dormir, y después nos mataron un cabrito para la comida del día el cual lo pegamos bien aquí hicimos algunas compras una cartera para el amigo Pedro y otras cosas más, la familia está siempre amable y servicial.

Tercera etapa: Salimos a las nueve de la noche y seguimos hasta pasar la carretera de Albaña y el río la Muga los cuales atravesamos a las 12 de la noche llegamos al sitio o sea al pied de la Madre del Mont a las cuatro y media de la mañana, descansamos en un bosque.

Cuarta etapa: Salimos antes del anochecer y a las 11 llegamos a la cumbre de la madre del Mont bajamos hasta la carretera Olot y el río Fluvià los que atravesamos a las tres y la mañana con poca agua. Proseguimos un poco de prisa ya que creíamos no poder estar en el sitio antes que fuese de día pero llegamos bien. Nos metimos en la casa vieja y allí descansamos.

A medio día el que le habíamos llevado la guadaña nos trajo dos conejos con arroz y dos tortillas de doce huevos cada una con pan y vino. Aquí tuvimos que comprar mas alpargatas para el amigo Pedro tenía los pies con ampollas.

Quinta etapa: Salimos al anochecer atravesamos el río Ter a las 10 continuamos por el marco de San Miguel sin encontrar nada y al llegar al pied de Roca corba nos equivocamos un poco y tuvimos que esperar hasta que se hiciera un poco claro porque estaba muy oscuro y la vegetación muy espesa y el camino que debíamos cojer es casi impreceptible. Cuando me acordé busqué el camino y al encontrarlo nos subimos a una altura allí descansamos hasta las dos de la tarde, como el terreno reúne condiciones continuamos la marcha hasta salir a la otra parte de Rocacorba donde descansamos un poco mas y al anochecer salimos para emprender la sexta etapa.

Sexta etapa: En dirección Llorca encontramos un hombre en el camino al cual saludamos y pasamos de largo, este hombre debió creer que veníamos del trabajo.

Pasamos delante de una taverna que esta solitaria en la que había tres o cuatro personas no apersiviendo se de nada ya que pasamos de dos en dos.

Continuamos sin mas encuentro y atravesamos el río Ter a las tres de la madrugada después atravesamos el ferrocarril, la carretera de Bon Matí y después la carretera de San Martín y nos metimos en un castaño para pasar el día.

Séptima etapa: emprendimos la marcha y nos fuimos cerca de San Valsecú donde se quedaron los compañeros y el amigo Platé se fue a planchar los trajes en casa. Palsy donde fue bien recibido pero no pude entrar porque había gente en la casa.

Espero un poco y despues entro por la puerta de atras.

En casa estaba el hierno del que hablaba en el viaje anterior estubo muy amable y servicial. Con bastante clarida politica indico una serie de caminos que le podia servir a Riudellots y despues indicotica para entrar en san Dalmau sin necesidad de pasar por delante las casas. Me dijo ademas donde se ponía la Guardia civil de Vilosí o sea en el cruce de la carretera general con lamisma de Vilosí de Oñar ahora han ~~est~~ intensificado las guardias porque hay muchos robos de patatas.

Cuando lamujer hubo planchado los trajes cogi la comida y así fui donde quedaron Blas y los compañeros. Allí se cambiaron los compañeros y emprendimos el camino para Riudellots habian expresado los compañeros que era referible marcharse el mismo lines por la mañana los dejamos mas alla del cruce de la carretera general con la d Riudellots a un kilometro de Riudellots y a las tres de la mañana ellos se metieron a un basquesillo para esperar el dia y cojer el tren a las siete treinta los camaradas se fueron muy contentos y nos digieron saludar las camaradas de la d'reccion del P.

Emprendimos el regreso para meternos en un bosque en la carretera de San Olloma donde llegamos cuando empezaba a clarear allí descansamos cerca de donde habíamos dejado las metralletas el dia anterior.

Primera etapa de regreso: emprendimos esta etapa sin dificultad atravesamos el Ter siguiendo por la carretera hasta la serra donde cogimos el camino nos sentamos para comer y descansar un poco y vimos pasar a seis personas con saquitos de harina que venian del molino con el intervalo de media hora. Proseguimos el camino sin mas encuentro y llegamos al pied de Hosa corba donde descansamos y proseguimos la marcha y fuimos aun casa en la que no habíamos estado nunca y nos recibieron muy bien compramos huevos pan y vino y nos invitaron a que si nos encontraramos algun dia mas por allí fuéramos a buscar lo que nos hiciera falta, es muy buena gente y la casa esta muy disierta y aislada creemos que sera una casa de gran orilio son tres hijos padre y madre bastante amables ~~segunda etapa:~~

Segunda etapa: etapa corta aqui ya que marchamos a las 8 y media atravesamos la carretera de Olot a Gerona a las 11 horas habiendo descansado un buen rato a causa del camarada Blas que se encontraba mal. Llegamos a las tres en la casa vieja y cambiamos de sitio metiendonos en el bosque donde nos trajeron la comida y algunas comisiones encabadas.

Tercera etapa: marchamos alas nueve de la noche y a las doce atravesamos el rio Fluviá y la carretera. Aquí nos encontramos a los pajeses que venian de pueblo pero como era de noche no debian darse cuenta de lo que llevabamos continuando la marcha sin incidentes llegamos a la otra parte de la Madre del Mont a las cuatro y media.

Quarta etapa: salimos a las nueve atravesamos la carretera de Albaña a las 11 y el rio Muga llegando a RIOMALO donde pasamos el dia 12.

Mandamos un hijo al pueblo por comisiones y por la noche emprendimos la quinta etapa.

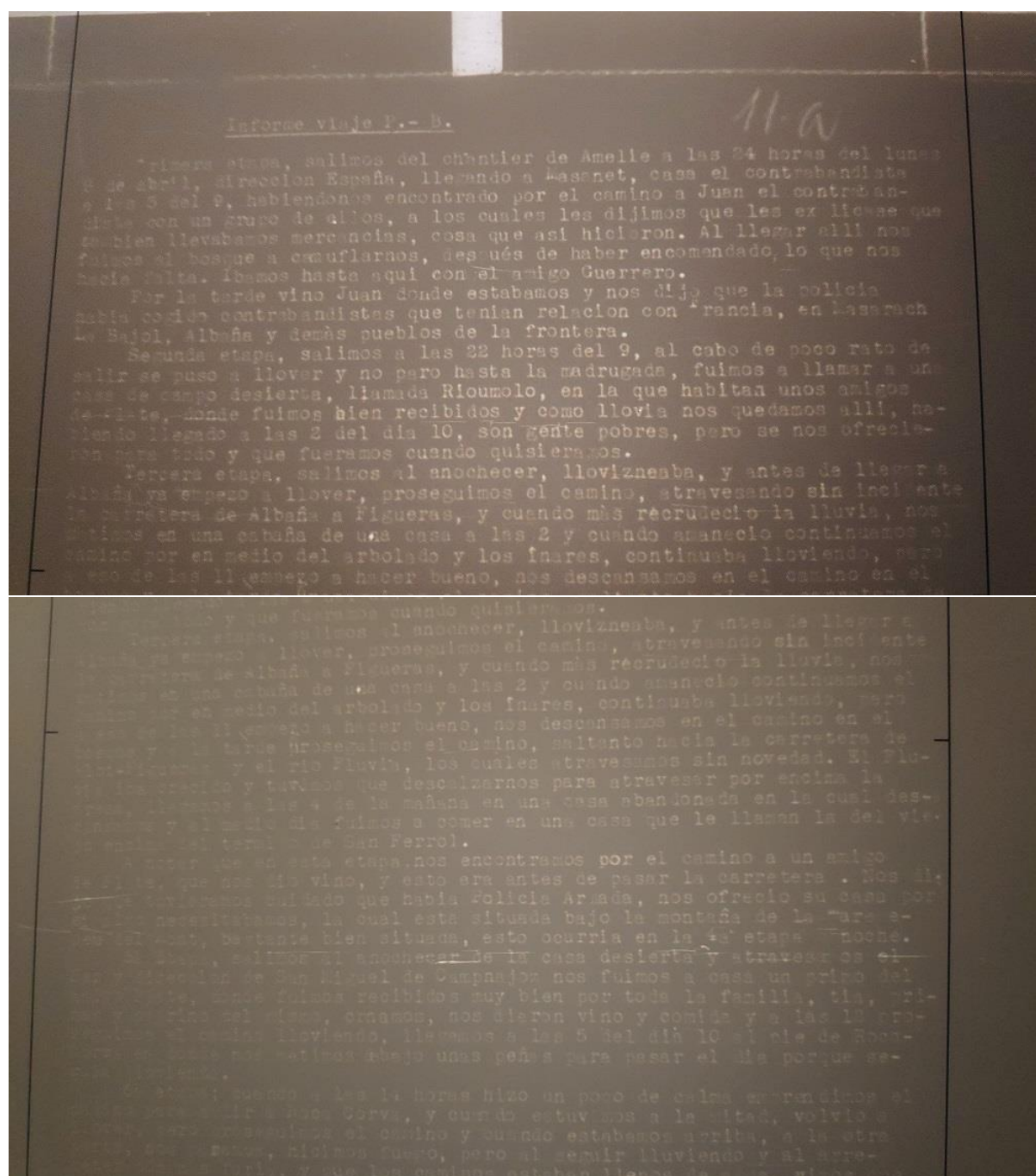
Quinta etapa: Salimos a las nueve y atravesamos el pequeño puente encima el molino de Masanet despues de haber tomado todas las precauciones y viendop que al otro lado habia dos con un saco de harina que tambien vigilaban para pasar los dejamos que pasaran y así vimos que no habia guardia y pasamos el puente a las 11. A caso de las patrullas ya señaladas tomamos brententes precauciones hasta haber cruzado la frontera. A las tres de la mañana pasamos la frontera y llegamos al cuartier a las cuatro y media sin ningún incidente. Todo el regreso ha hecho una luna muy clara cosa que habia que accentuaramos las precauciones.

Movimientos que hemos observado en nuestro viaje

A Causa que la Fiscalia de taxas ha cerrado todos los molinos pequeños se ve que estan moliendo durante la noche y esto da lugar a que durante la noche haya bastante movimiento de campesinos que muelen trigo de noche esto espresa la voluntad de los campesinos de no dejarse robar y al mismo tiempo burlarse de las autoridades de Franco.

10.1.3. Informe de Platé sobre su viaje a España

...nosotros, los dos, el primo y yo, estábamos en la casa de los padres. El primo, al amanecer, se fue a casa de su madre y atravesó el río. Los padres, que estaban muy bien por toda la familia, tía, primo y primo, el primo, hermano, nos dieron vino y comida y a las 12 horas, cuando estaba lloviendo, llamamos a las 5 del día 10 al pie de Rosales y nos encontramos abajo unas peñas para pasar el día porque se estaba lloviendo.

En la tarde, cuando a las 14 horas hizo un poco de calma entramos al río para salir a Boca Cerro, y cuando estuvimos a la mitad, volvió a llover, pero seguimos el camino y cuando estábamos arriba, a la otra parte, que era Boca, hicimos fuego, pero al seguir lloviendo y el arroyo que era Boca, y que los caminos estaban llenos de agua, vimos que el camino no se podía seguir ya que la misión principal que consistía en atravesar el río se nos hacía imposible por la caída de los torrentes y las arroyos al mismo, ya que debía haber crecido considerablemente y era imposible pasar por las presas y entonces decidimos de volvernos.

Retornamos antes que se hiciera de noche y al bajar como los torrentes iban tan crecidos y no podíamos pasar, tuvimos que ir a una casa a pedirle que nos pasara para atravesar el torrente. Allí el hombre nos dijo que no podíamos pasar en ninguna parte, nos preguntó quien eramos y a que veníamos, él me dijo que iba a San Miguel y que era un contrabandista que traía cosas especiales.

Él ofreció a recogernos por la noche que nos haría dormir en la

casa de él bajar; nos dio ropa suya para cambiarnos porque estaba lloviendo.

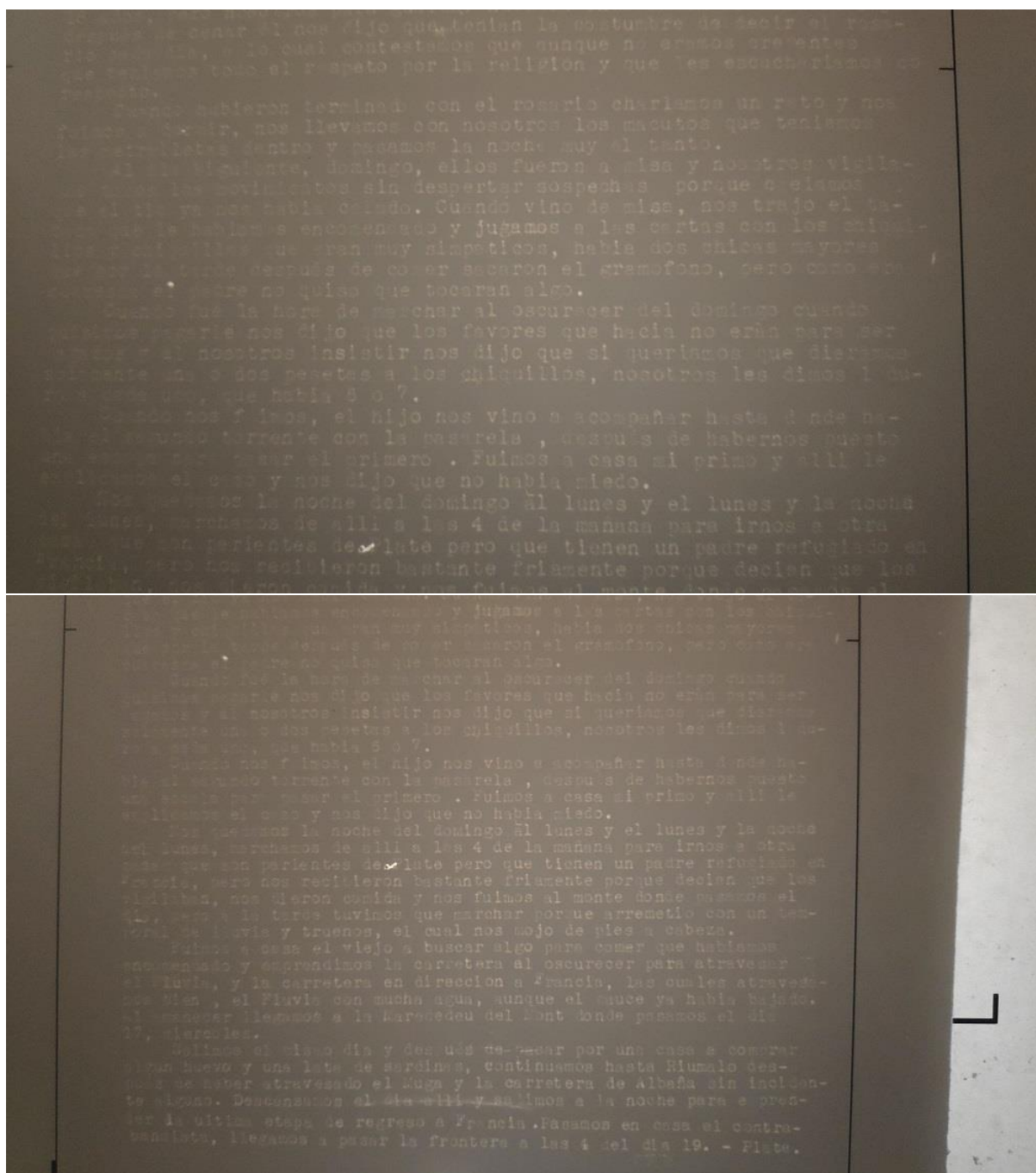
-2-

los de pies a cabeza y nos metió la nuestra en el horno para que se secara.

En la familia había muchos chiquillos, más tarde nos dijo que tenía 15 hijos, en cuanto nos hubimos cambiado le llamamos y le dijimos que teníamos dos pistolas, él dijo que nos las guardaría para que sus hijos no las vieran y se las dimos y entonces él nos dijo: "Mirar que será bien franco, yo he sido hasta ahora el alcalde y el jefe de Falange y ahora aún soy el jefe de Falange". Nos quedamos como puede suponerse, pero enfín, cuando salió de la habitación cogimos una bomba, que metimos en el bolsillo cada uno. Cuando bajamos abajo, no preguntó por Francia, como se iba en Rusia, y enfín le dimos detalles.

Después cuando fuimos a buscar la paja para meter donde dormiríamos, yo le dije que tenía el primo ----- y como también es más bien de derechas, lo hice para que así fuera prevenido que si en caso nos denunciaba que el primo lo sabía, me dijo que eran amigos y al haberle dicho esto ya nos quería hacer dormir en la cama con su hijo de 18 años, pero nosotros para guardar nuestra independencia rehusamos y después de cenar él nos dijo que tenían la costumbre de decir el rosario cada día, a lo cual contestamos que aunque no eramos creyentes que teníamos todo el respeto por la religión y que les escucharíamos con respeto.

Cuando hubieron terminado con el rosario charlamos un rato y nos fuimos a dormir, nos llevamos con nosotros los macutos que teníamos los retráctiles dentro y pasamos la noche muy al tanto.

Informe viaje P. - B. (1946)

Primera etapa, salimos del chantier Amelie [els Banys d'Arles i Palaldà] a las 24 horas del lunes 8 de abril, dirección España, llegando a Masanet [Maçanet de Cabrenys], casa el contrabandista, a las 5 del 9, habiendonos encontrado por el camino a Juan el contrabandista con un grupo de ellos, a los cuales les dijimos que les explicase que tambien llevabamos mercancías, cosa que así hicieron. Al llegar allí nos fuimos al

bosque a camuflarnos, despues de haber encomendado lo que nos hacía falta. Ibamos hasta aqui con el amigo Guerrero.

Por la tarde vino Juan donde estabamos y nos dijo que la policia habia cogido a contrabandistas que tenian relacion con Francia, en Masarach [Masarac], la Vajol, Albaña [Albanyà] y demas pueblos de la frontera.

Segunda etapa, salimos a las 22 horas del 9, al cabo de poco rato de salir se puso a llover y no paro hasta la madrugada, fuimos a llamar a una casa de campo desierta, llamada Rioumolo [Rimaló], en la que habitan unos amigos de Platé, donde fuimos bien recibidos y como llovía nos quedamos allí, habiendo llegado a las 2 del día 10, son gente pobre, pero se nos ofrecieron para todo y que fuéramos cuando quisieramos.

Tercera etapa, salimos al anochecer, lloviznaba, y antes de llegar a Albaña [Albanyà] ya empezo a llover, proseguimos el camino, atravesamos sin incidente la carretera de Albaña [Albanyà] a Figueras, y cuando mas recrudecio la lluvia, nos metimos en una cabaña de una casa a las 2 y cuando amaneció continuamos el camino por en medio del arbolado y los pinares, continuaba lloviendo, pero a eso de las 11 empezo a hacer bueno, nos descansamos en el camino en el bosque y a la tarde proseguimos el camino, saltando hacia la carretera de Olot-Figueras y el río Fluvia [Fluvià], los cuales travesamos sin novedad. El Fluvia [Fluvià] iba crecido y tuvimos que descalzarnos para atravesar por encima la presa, llegamos a las 4 de la mañana en una casa abandonada en la cual descansamos y al medio día fuimos a comer en una casa que le llaman la del viejo, encima del término de San Ferriol.

A notar que en esta etapa nos encontramos por el camino a un amigo de Platé, que nos dio vino, y esto era antes de pasar la carretera. Nos dijo que tuvieramos cuidado que habia Policia Armada, nos ofrecio su casa por si algo necesitabamos, la cual esta situada bajo la montaña de la “Mare de Déu del Mont”, bastante bien situada, esto ocurría en la 4a etapa de noche.

5a etapa, salimos al anochecer de la casa desierta y atravesamos el Ser y direccíon de San Miguel de Campmajor nos fuimos a casa de un primo del amigo Platé, donde fuimos recibidos muy bien por toda la familia, tia, primas y padrino del mismo,

cenamos, nos dieron vino y comida y a las 13 proseguimos el camino lloviendo, llegamos a las 5 del día 10 al pie de Roca Corva [Rocacorba], en donde nos metimos debajo unas peñas para pasar el día porque seguía lloviendo.

6a etapa; cuando a las 14 horas hizo un poco de calma emprendimos el camino para salir a Roca Corva [Rocacorba], y cuando estuvimos a la mitad, volvió a llover, pero proseguimos el camino y cuando estábamos arriba, a la otra parte, nos paramos, hicimos fuego, pero al seguir lloviendo y al arremeter con más furia, y que los caminos estaban llenos de agua, vimos que el camino no se podía seguir, ya que la misión principal que consistía en atravesar el Ter se nos hacía imposible por la caída de los torrentes y ríos afluyentes al mismo, ya que debía haber crecido considerablemente y era imposible pasar por las presas y entonces decidimos de volvernos.

Retrocedimos antes que se hiciera de noche y, al bajar, como los torrentes iban tan crecidos y no podíamos pasar, tuvimos que ir a una casa a pedir donde había una pasarela para atravesar el torrente. Allí el hombre nos dijo que no podíamos pasar en ninguna parte, nos preguntó quien éramos y donde íbamos, Platé le dijo que íbamos a San Miguel [Sant Miquel de Campmajor] y que éramos contrabandistas que traíamos cosas especiales.

Se ofreció a recogernos por la noche que nos haría dormir en la cabaña del pajar; nos dio ropa suya para cambiarnos porque estábamos congelados de pies a cabeza y nos metió la nuestra en el horno para que se secara.

En la familia había muchos chiquillos, más tarde nos dijo que tenía 15 hijos, en cuando nos hubimos cambiado le llamamos y le dijimos que teníamos dos pistolas, él dijo que nos las guardaría para que sus hijos no las vieran y se las dimos y entonces él nos dijo: “Mirar os será bien franco, yo he sido hasta ahora el alcalde y el jefe de Falange y ahora aún soy el jefe de Falange”. Nos quedamos como puede suponerse, pero enfin, cuando salió de la habitación cogimos una bomba, que metimos en el bolsillo cada uno. Cuando bajamos abajo, nos preguntó por Francia, como se iba en Rusia, y enfin le dimos detalles.

Después cuando fuimos a buscar la paja para meter donde dormiríamos, yo le dije que tenía el primo ----- y como también es más bien de derechas, lo hice para que

asi fuera prevenido que si en caso nos denunciaba que mi primo lo sabia, me dijo que eran amigos y el haberle dicho esto ya nos queria hacer dormir en la cama con su hijo de 18 años, pero nosotros para guardar nuestra independencia rehusamos y después de cenar él nos dijo que tenian la costumbre de decir el rosario cada dia, a lo cual contestamos que aunque no eramos creyentes que teníamos todo el respeto por la religion y que les escucharíamos con respeto.

Cuando hubieron terminado con el rosario charlamos un rato y nos fuimos a dormir, nos llevamos con nosotros los macutos que teniamos las metralletas dentro y pasamos la noche muy al tanto.

Al dia siguiente, domingo, ellos fueron a misa y nosotros vigilamos todos los movimientos sin despertar sospechas porque creiamos que el tio ya nos habia calado. Cuando vino de misa, nos trajo el tabaco que le habiamos encomendado y jugamos a las cartas con los chiquillos y chiquillas que eran muy simpaticos, habia dos chicas mayores que por la tarde después de comer sacaron el gramofono, pero como era cuaresma el padre no quiso que tocaran algo.

Cuando fue la hora de marchar al oscurecer del domingo cuando quisimos pagarle nos dijo que los favores que hacia no eran para ser pagados y al nosotros insistir nos dijo que si queriamos que dieramos solamente una o dos pesetas a los chiquillos, nosotros les dimos 1 duro a cada uno, que habia 5 o 7.

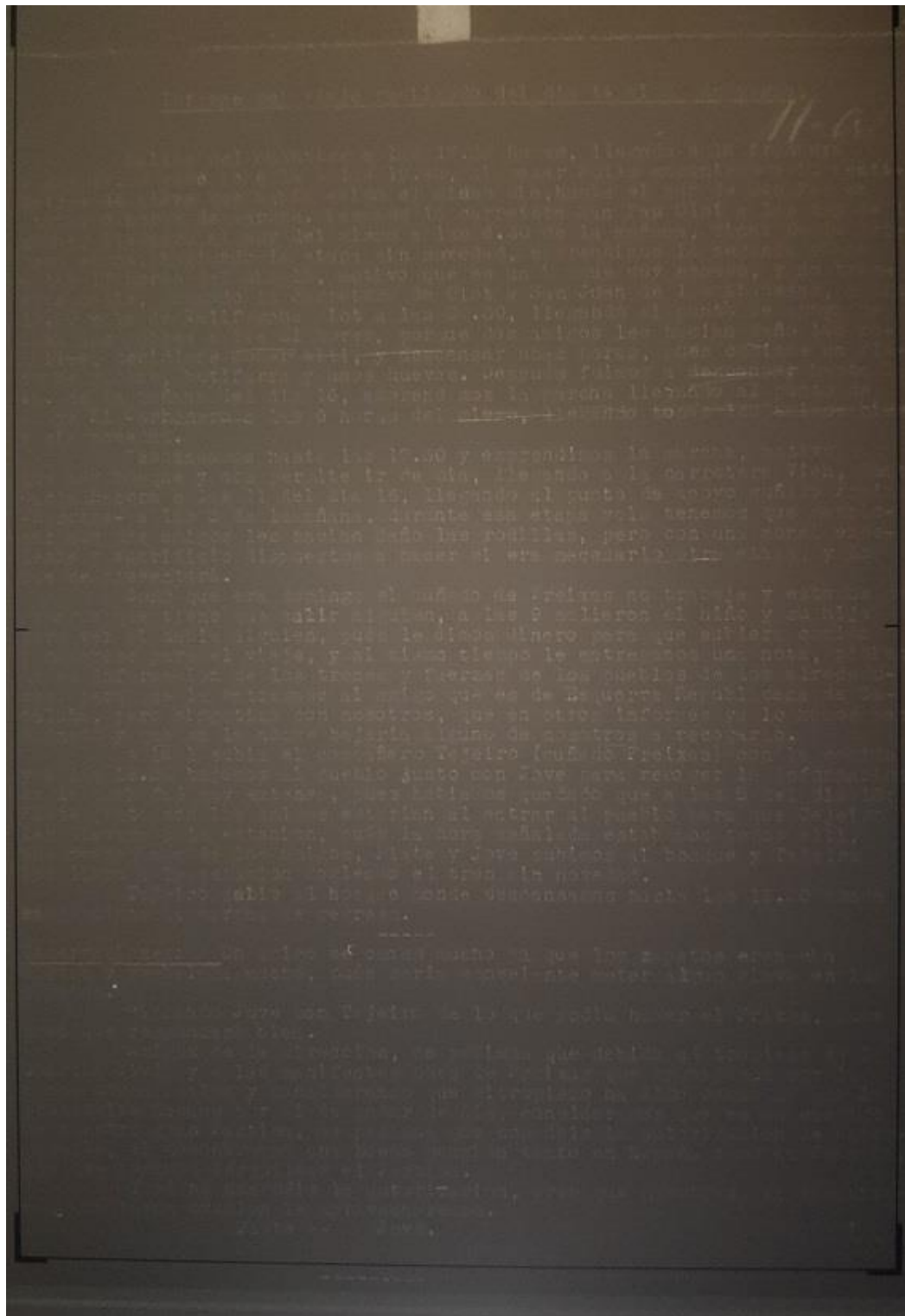
Cuando nos fuimos, el hijo nos vino a acompañar hasta donde habia el segundo torrente con la pasarela, después de habernos puesto una escala para pasar el primero. Fuimos a casa de mi primo y alli le explicamos el caso y nos dijo que no habia miedo.

Nos quedamos la noche del domingo al lunes y el lunes y la noche del lunes, marchamos de alli a las 4 de la mañana para irnos a otra casa que son parientes de Platé pero que tienen un padre refugiado en Francia, pero nos recibieron bastante friamente porque decian que los vigilaban, nos dieron comida y nos fuimos al monte donde pasamos el dia, pero a la tarde tuvimos que marchar porque arremetio con un temporal de lluvia y truenos, el cual nos mojó de pies a cabeza.

Fuimos a casa el viejo a buscar algo para comer que habíamos encomendado y emprendimos la carretera al oscurecer para atravesar el Fluvia [Fluvià] con mucha agua, aunque el cauce ya había bajado. Al amanecer llegamos a la Marededeu del mont [Mare de Déu del Mont] donde pasamos el día 17, miércoles.

Salimos el mismo día y después de pasar por una casa a comprar algún huevo y una lata de sardinas, continuamos hasta Riualo [Rimaló] después de haber travesado el Muga y la carretera de Albaña [Albanyà] sin incidente alguno. Descansamos el día allí y salimos a la noche para emprender la última etapa de regreso a Francia. Pasamos en casa el contrabandista, llegamos a pasar la frontera a las 4 del día 19. - Platé

10.1.4. Informe de Platé y Jové sobre un viaje

Informe del viaje realizado del día 14 al 20 de marzo:

Salida del chantier a las 17.30 horas, llegada a la frontera a las 19.30 paso de ella a las 19.45, al pasar Mollo [Molló] encontramos 10 centímetros de nieve que había caído el mismo día, hasta el sur de San Pau [Sant Pau de Segúries] un total de 6 horas de marcha. Pasamos la carretera San Pau [Sant Pau de Segúries] Olot a las dos de la noche, llegando al sur del mismo a las 6.30 de la mañana, final de la primera etapa, haciendo la etapa sin novedad, emprendimos la segunda etapa a las 17 horas del día 15, motivo que es un bosque muy espeso, y no transita nadie, pasando la carretera de Olot a San Juan de las Abadesas, a las 19.30 y la de Vallfogona Olot a las 20.30, llegando al punto de apoyo de casa los pobres a las 21 horas, porque dos amigos les hacían daño las rodillas, decidimos comer allí, y descansar unas horas, pues comimos un plato de judías, butifarra y unos huevos. Después fuimos a descansar hasta las 4h. de la mañana del día 16, emprendimos la marcha llegando al punto de apoyo El Carbonero a las 6 horas del mismo, llegando todos los amigos bien y sin novedad.

Descansamos hasta las 17.30 y emprendimos la marcha, motivo que hay bosque y nos permite ir de día, llegando a la carretera Vich, Santa Maria Basora [Santa Maria de Besora] a las 11 del día 16, llegando al punto de apoyo cuñado Freixas –Barroca- a las 3 de la mañana, durante esa etapa solo tenemos que mencionar que dos amigos les hacían daño las rodillas, pero con una moral excelente y sacrificio dispuestos a hacer si era necesario otra etapa, y lo que se presentara.

Como que era domingo el cuñado de Freixas no trabaja y estamos de acuerdo que tiene que salir alguien, a las 9 salieron el niño y su hija para ver si había alguien, pues le dimos dinero para que subiera comida y comprase para el viaje, y al mismo tiempo le entregamos una nota, pidiendo la información de los trenes y fuerzas de los pueblos de los alrededores, para que la entregase al amigo que es de Esquerra Republicana de Cataluña, pero simpatiza con nosotros, que en otros informes ya lo hemos mencionado y que en la noche bajaría alguno de nosotros a recogerlo.

A la 1 subía el compañero Tejeiro (cuñado Freixas) con la comida y a las 19.30 bajamos al pueblo junto con Jove para recoger la información en la cual fué muy extensa, pues habíamos quedado que a las 5 del día 18; Plate junto con los amigos estarían al entrar al pueblo para que Tejeiro les llevara a la estación, pues la hora

señalada estabamos todos alli, nos despedimos de los amigos, Plate y Jove subimos al bosque y Tejeiro los llevo a la estacion cogiendo el tren sin novedad.

Tejeiro subio al bosque donde descansamos hasta las 19.30 donde emprendimos la marcha de regreso.

Observaciones: Un amigo se canso mucho ya que los zapatos eran sin clavos y resbalaba mucho, pues seria conveniente meter algun clavo en los zapatos.

Hablando Jove con Tejeiro de lo que podia hacer el Frixas [Freixas], pues creo que respondera bien.

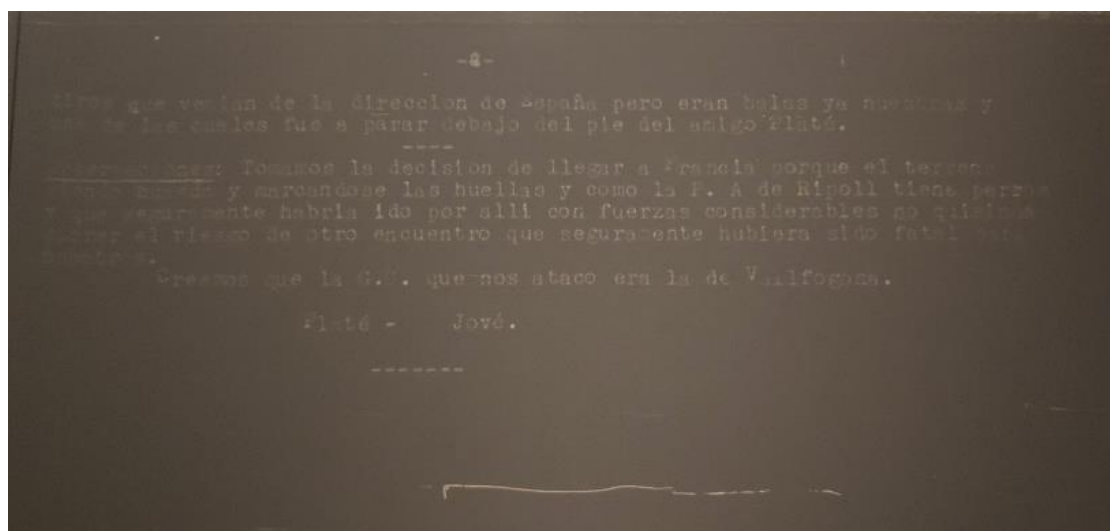
Amigos de la direccion, os pedimos que debido al tropiezo de la Guardia Civil y a las manifestaciones de Freixas que trabajamos por la misma organizacion y considerando que el tropiezo ha sido causa de las imprudencias hechas por él de andar de dia, consideramos que es un enemigo de nuestro gran Partido, os pedimos que nos deis la autorizacion de exterminarlo, si encontramos una buena ocasion tanto en España como en Francia, sin que podamos perjudicar el Partido.

Y si no nos dais la autorizacion, creo que nosotros, si encontramos una buena ocasion la aprovecharemos.

Plate – Jove

10.1.5. Informe sobre un viaje de regreso a Francia de Jové y Platé

[illegible]

El viaje de regreso: se hizo la primera etapa, nos marchamos del punto de apoyo a las 7.30 de la noche, se hizo la misma sin novedad, llegando a la barraca del carbonero José a las 6.30 de la mañana del día 19. Cuando llegamos allí nos explicó que había pasado por allí Freixas con un grupo de 9 hombres en total y que habían llegado la noche y habían ido a acostarse a una cabana de la casa Puigbasall [Puigvassall] sin decir nada a nadie.

Cuando fue de día se fueron a campar en un sitio situado entre dicha casa y la barraca del carbonero, sobre nuestro camino, allí hicieron fuego, comieron huevos, chocolate y latas de conserva, los residuos de todo esto, dejándolos allí mismo, lo cual recogió el carbonero y lo escondió, cuando ellos se hubieron marchado a las 3 de la tarde por el camino que nosotros seguimos, esto era el día 18.

A consecuencia de estas imprudencias el día 19, Jove fue a ver a la casa de Puigbasall [Puigvassall] a la cual hemos ido alguna vez, allí Freixas les dijo como al carbonero, que trabajábamos por la misma organización juntos, pero que él no sabía cuando nosotros marchábamos y que nosotros tampoco sabíamos cuando él marchaba.

Nos dijeron además que les habían vendido 12 litros de vino. Cuando Jové volvía y nos fuimos a comer y después a dormir mientras el carbonero José iba a vigilar por si veía algo y como no vio nada; volvió a las 6.15, arreglamos los macutos y nos despedimos de José a las 6.30.

Cuando fuimos cerca del cruce del camino que va a la casa Puigbasall [Puigvassall] con el nuestro, el amigo Platé vio a 4 Guardias Civiles que salían del camino de la casa, a unos 100 metros de nosotros y como Jové iba unos 10 pasos por delante y no se había dado cuenta, Platé le grito por 3 o 4 veces para que se diera cuenta, pero al no oírlo Jové, grito mas fuerte y al mismo tiempo que Jové lo oyeron los guardias civiles, los cuales gritaron ¡Alto! Y tres de ellos se escondieron detras de un margen, el otro de pie en medio el llano empezó a tirar sobre Jové, que al verlos se hecho a correr para atras subiendo montaña arriba, Platé vio como las balas le daban muy cerca de su cabeza y le grito que no corriera, parapetandose él detras de una piedra.

Dos de la guardia que se habían puesto detras el margen se dieron al descubierto dando un poco de vuelta hacia la izquierda, y uno de los cuales grito “Vamos a cogerles” y Jové se precipito y les metio un rafagazo y ya se volvieron detras el margen, lo cual aprovecho Platé para subir a un promontorio a unos 5 metros mas arriba, en medio de unas peñas, mientras ellos siguieron tirando, pero cuando vieron a Platé situado allí arriba, que los dominaba completamente, se escondieron y chaquetearon, volviendose por el camino en que venian, esto sucedia el dia 19 a las 6.45 de la tarde, cuando los vimos tan lejos fuimos subiendo hasta la hermita de Santa Magdalena [Santa Magdalena de Cambrils] y de allí siguiendo la cadena de montaña hasta atravesar la carretera de Olot-Ripoll, no pudiendo pasar por el camino de la casa los Pobres, en donde teniamos que ir porque allí teniamos comida encomendada y teniamos un regalo, un vestido para las chicas.

Prosiguiendo el camino cuando llegamos a la cumbre de la montaña entre la carretera Olot-Ripoll y Olot-San Juan de las Abadesas, oimos pasos por la nieve, nos detuvimos a escuchar y el ---- de hecho para abajo y como es camino poco frecuentado el amigo Jové llamo por dos veces “Muntaner, Pradal”, nadie respondio y proseguimos el camino atravesando la carretera de San Juan [Sant Joan de les Abadesses] a las 10.30. Un poco mas alla visto las circunstancias nos decidimos a llegar a Francia si podiamos la misma noche, nos descargamos de la ropa de los amigos envolviendola en el chubasquero del amigo Jové y las escondimos.

Proseguimos el camino atravesando la carretera de San Pau a la 1 del dia 20 mañana, pasando por Mollo [Molló] a las 5 de la mañana.

Cuando ya estabamos dentro de Francia a las 7h. Nos metieron 4 tiros que venian de direccion de España pero eran balas ya nuestras y una de las cuales fue a parar debajo del pie del amigo Platé.

Observaciones: Tomamos la decision de llegar a Francia porque el terreno siendo humedo y marcandose las huellas y como la P. A [*Policía Armada*] de Ripoll tiene perros y que seguramente habria ido por alli con fuerzas considerables no quisimos correr el riesgo de otro encuentro seguramente hubiera sido fatal para nosotros.

Creemos que la G.C. que nos ataco era la de Vallfogona [Vallfogona de Ripollès]

Platé - Jové

10.1.6. Carta de Román a Claudín comunicando el envío de informes de Platé y Boada

11-a

Informe del viaje del 7 de noviembre del 1937.

Salimos de Serrallengue después de cenar. Proseguimos el camino durante toda la noche sin encontrar el menor obstáculo pasando por un camino nuevo descubierto por el camarada Boada en el término de Talaiosa, buen camino, sin guardia ni casas a sus alrededores, pasamos el desfiladero de Oix sin novedad y llegamos cerca de él por la mañana, la casa "Sense" que fué quemada por los soldados hace unas tres semanas, sus habitantes están trasladados a otra casa cerca del desfiladero, al Norte a unos 200 metros del camino, sin novedad.

La segunda etapa salir de aquí el día después de oscurecer y atravesar la carretera Olet Figueras y llegar a San Julian del monte sin novedad alguna, mucho frío sin novedad.

La tercera etapa que era donde teníamos que encontrar y investigar por el camino, le hicimos con mucha precaución inspeccionando todo el terreno de las cercanías de donde ocurría el caso "Montaner Boada" en donde pudimos observar que la Guardia Civil persistían guardar la casa de cerca la fuente misma, cosa que hace imposible su paso por allí, así es que fuimos a pasar entre las dos casas que se encuentran al N.O. de la fuente, la de mas arriba de las dos es la del "ejecutado", hasta llegar al otro camino que recorriamos antes sin ocurrir nada, continuamos hasta las Planas.

En cuanto llegamos allí, en casa de Boada, nos dijeron que había mucha vigilancia y que sobre dos puntos de donde pasamos nosotros ~~hacían~~ ~~vigilaban~~ hacían guardia toda la noche el uno se encuentra al lado de la presa en un pequeño llano y el otro en el desfiladero para subir para subir a la montaña del faro, solamente que hacen un gran fuego durante toda la noche. En las Planas han traído 11 guardias civiles que son los que hacen estas guardias.

Entre estos guardias, y los de San Felin son los que guardan el Collado Landreu que es el que da acceso a la carretera Olet Vich, porque creen que se pasa por allí, pero nosotros pasamos mucho mas al la izquierda, al E;

al Norte E del faro cogieron a dos individuos y declararon que tenían que pasar los guerrilleros por el Coll de Cendreu, y también rebasaron un caballo y es por esto que creen que pasan por allí, lo cual significa que en este sentido no hay peligro para nosotros en este punto.

En San Llorenç de Alanya donde han puesto 7 guardias civiles nuevos, un caso pesimo fue a denunciarles que había visto dos guerrilleros y se lo llevaron para que les enseñara donde, al ver en la carretera muy de madrugada vieron a dos hombres con un saco cada uno, y el campesino dijo reconocer que eran dos guerrilleros, la Guardia Civil, tiro encima su y mata a uno y hirio gravemente al otro, el muerto había sido voluntario durante la guerra, por franco.

De principio la Guardia Civil que creían que el herrido moriría hizo creer que habían sido los guerrilleros e ~~inquirió~~, pero han tenido que de cents y reconocer la verdad, cosa que es muy comentada por la población.

La cuarta etapa que estas dos aprehendidos (guerrilleros) sean quizas Montaner y Guerrero que tenían que pasar por allí.

La vuelta del camino, pues salimos de las Planas el lunes, y llegamos a Breda y después descubrimos el camino por Santa Pau que sera muy interesante.

La segunda etapa de vuelta para regresar a Francia en donde llegamos por la tarde del miércoles por Vich (Platé) iba herido de una rodilla por caída de un árbol. Remarcar que la primera etapa de ida fue por un camino que descubrió Boada que se aparta de todas las casas antes de llegar al desfiladero de Oix.

Este sector la Guardia se sienta de noche, porque el caso de Carabineros Riera a una "Vila" les aconseja que no se pasen por las camisas porque dicen "dónde las son de una tuerca" y por esto el servicio es muy negligente.

Debido a saber que se debe tomar especial atención en proteger el camino cuando se van a Pío por eso de las Guardias nuevas que nos pusan en el pueblo, sobre todo para salir al par.

El padre de Borda nos comunica que habiendo bajado a los guerrilleros por los alrededores de Tveret decidieron la casa que habían ido a comer y desde que bajaron el dueño de la casa y se lo llevaron a Vich, ya se sabe que no sea el de la casanova de Lundeis donde tan pronto se sabe en donde se encuentra ni vamos y que era de confianza.

Al pueblo los campesinos están muy entusiasmados con la preparación de las elecciones y dicen que para votar por una cosa prefieren abstenerse porque son los mismos, ya se empiezan a hacer amenazas para que la gente vaya a votar que si no les quitarán el trabajo.

La electricidad falta siempre, toda la noche están sin ella a partir de las nueve de la noche hasta las cuatro de la mañana.

La gente teme que al final de este invierno se pasará mucha hambre porque no hay harina y será más racionada, incluso ya ahora deben comprarla en el extranjero.

Los campesinos quieren tener noticias con frecuencia de saber cómo evoluciona la situación, están contentos de que los comunistas hayan ganado las elecciones en Francia.

V B

Hasta las seis de la noche, pasando un día de frío por no salir al sol, emprendimos de nuevo la marcha dirección de la frontera llegando al chantera las cuatro treinta de la mañana del día 14 durante la marcha empezó a caer nieve, a las doce de la noche y a pasar el límite de la frontera con cinco o seis centímetros de nieve pero se eleva al caer el suelo con un gran frío haciendo la etapa sin novedad.

10.1.7. Informe sobre un viaje realizado por Cataluña por Jové, Sierra, Montaner, Vaca y Platé

Informe del viaje de Jové, Sierra, Montaner, Vaca y Platé:

13 diciembre: 1ª Etapa, salimos del campament Plaça a las 16h.30 de la tarde, cubriendo la cuesta para llegar a la frontera el oscurecer y continuamos el camino al interior continuando el viaje llegamos a las 23 horas 30 a una barraca después de haber atravesado la carretera de Camprodon y Nolla en la que descansamos hasta las dos del día 14, continuamos el camino sin novedades hasta el día en que pasamos el día a sea al S.O. de Camprodon en una barraca.

14 diciembre: 2ª Etapa, al oscurecer marchamos en dirección Sud para atravesar la carretera de Santa Pau de Seguerías Olet. Continuamos hasta las carreteras Olet San Juan Abadesa, y Olet Tipell después de la cual fuimos a una casa (Pobres) en la que descansamos y nos hicieron un bato de leche, llegamos a dicha casa a las tres horas del día 15, y reanudamos el viaje a las 4 horas hasta llegar a un carbonero, punto de apoyo donde pasamos el día descansando en su barraca. Nos hicieron la leche en la casa a 0 una de un gran catarro que llevabamos tod

es ya desde antes de emprender el viaje. Etapa muy larga y pesada.

15 diciembre: 3ª Etapa; salimos de la barraca a las 10 horas 30 continuando el viaje hasta una vieja casa abandonada en la que descansamos dos horas reembarcamos el camineatrevésando la dirección de Vidra y después de subir la Sierra en pendiente de Bellmunt llegando a las 4 de la mañana del día 16 a la barraca terminando nuestro viaje allí nos pusimos a dormir y a las 10 vinieron los hijos del camarada responsable y después de haberles nuestros encomiendas fueros a avisar al padrón de ellos y subió a las 15 horas de la tarde llevándonos conida caminos juntos.

Mientras caminamos pasaron un hombre que haciendo carbonillos había pegado fuego al bosque y nosotros nos escondimos y el cuñado se enteró de esto con el hombre, y cuando este hombre se marchó nosotros decidimos a causa del fuego y de la eventualidad de que mandaran gente a apagarlo, de irnos al pueblo en la casa en la que cenamos y dormimos. Volviendo otra vez por la mañana del lunes 17: a las 4 horas llegamos al bosque y a eso de las 10 de la mañana vimos a bajar los

señales que habían enviado a apagar el fuego y este confirmó nuestra decisión de marcharnos del bosque, aunque el fuego no llegó allí en la barraca, lo cual fue suerte pues así no paso nada, mientras no fuimos al pueblo al mismo tiempo trajimos el material a la casa, donde se escondió XXXXXXXX hasta el momento que voyen a recogerlo.

17 diciembre: 1ª etapa vuelta, marchamos después de de anochecer y en cuanto hubo silencio salimos de la Sierra de Bellmunt ya empezó a salir la niebla y a llover y llovió hasta el día siguiente, pero nosotros al llegar a la casa ya antes mencionada y abandonada, allí hicimos fuego nos secamos y descansamos unas horas después con una niebla muy densa continuamos hasta el carbonero allí permanecimos hasta la tarde que lloviendo a torrencias y con un gran frío nos fuimos una hora a la casa de los pobres y llegamos allí mojados incluso con los botines del impermeable llenos de agua y a eso de las 10 de la mañana vimos a bajar los vientos. En esta casa de los pobres comimos; nos cenamos y nos dieron cenar para ir a dormir en la pajarera donde estuvimos bien.

18 diciembre: 2ª Etapa, cuando nos fuimos a dormir habíamos decidido de marchar al día cinco y como hizo bueno nos marchamos; con un buen claro de luna atravesamos las carreteras Nipell Olet y San Juan Olet continuamos el camino hasta donde descansamos, pero al habernos visto tres personas, carboneros nos fuimos a la barraca a la izquierda y al hecho de llover, nos fuimos a una barraca donde hicimos fuego para calentarnos y reposar.

19 diciembre: 3ª etapa, salimos cuando cesa de llover a las 10.30 en dirección XXXXXXXX por el camino cerca barre tenemos hacer notar que durante todo el

Siene caimes mas comen que un pequeño pedazo de quiza 1.00 gramos porque le habiamos olvidado creyendo que teniamos mas, aunque comiamos lanjoniza, jamon, butter y chocolate y como era sin pan nos encontramos debilitados. A pesar el incidente ocurrido al camrada Sierra que le dio un ataque de corazon, cayo y tuvimos que desahorgale del peso que llevaba para poder continuar el camino lentamente caso a estudiar.

Llegamos a Francois en el chumtier despues de haber pasado unas horas por la nieve.

OBSERVACIONES: se tiene que ir bien calzado, las zam-arte impresionables por las piernas.

Las camaderas no son lo bastante largas al quedar descubiertas sin abrigo los riñones se pade mucho frio, se debe dar a la cinera por care imposibilidad de ir al de regresar, colocarse buenos las vendas para impedir que el agua entre en las botas por arriba.

Inferno Politico

1º para viajar dentro de la misma provincia con la tarjeta de abastecimiento es suficiente, esta esta distribucion en del mes de Julio y puesta en practica el mes de octubre, excepto la Zona frontiriza, donde se necesita salvo condico to.

2º la semana pasada en aumentado la tarifa de los tranvies en Barcelona, los mismos empleados sabotean dichas tarifas, un ejemplo pasado un cobrador de tranvia al ir a cobrar a tres strietas, los dijo compaÑeros sabéis que en subido las tarifas, pues entre los tres damos una peseta y no es entregare los billetes y de esa bonosera garra, esas cosas son muy frecuentes. Debido al aumento de las tarifas los estudiantes se manifestaron esta misma semana con pancartas por algunas calles de Barcelona, con signos de protesta.

3º Han retirado los soldados de San Quirico de Desora y Vidra, al interior del pais, tambien hay rumores que han sacado los de Nolla pueblo situado a pocas km de la frontera.

4º nos encontramos en cada viaje a casa cuñad Freixas con un amigo de izquierda Republicano de Cataluña, que ha sido detenido tres años actualmente en Libertad vigilada en la cual se ofrecia a ir deajar para nosotros pero sus deseos seria guardar puesto en su casa pero debido a su situacion tiene miedo que un dia se baila a un caso i politico y se encontraran amigos y los deteng y le sacra muy mal; pero es un hombre con una cultura bastante elevada su oficio es tornere a ser un hombre muy normal, esta muy al corriente de la situacion actual de España, y el se ha ofrecido hacer toda la informacion mayor posible, pues la que mencionamos mas arriba es informacion del mismo y nogetr a menos comprobado esa informacion es segura a una simpatia mas que con nuestro Partido.

10.1.8. Informe de Platé y Montaner sobre un viaje a Cataluña

INFORME DEL VIAJE EFECTUADO EL DIA 14-6-1945.

1 Etapa día 14.- Salida de Serralongue a las 18 de una casa de campo a 30 minutos del pueblo, buen camino, llegando a mas abajo de Talaixa, frente al desfiladero de Oix sin incidente alguno, para observar durante el día el mismo. La guarnición de casa VILA estaba segando durante el día 15 en un campo al lado del canal, eran 8 soldados.

2 Etapa día 15.- Salida a las 22 para pasar el desfiladero, tomando precauciones adelantándose los guías B y P; quedándose el guía M con el grupo; después quedo B vigilando y P volvió a buscar al grupo, con precaución se paso sin ningún incidente siguiendo el camino hasta llegar a un sitio en el cual el guía B enganado por la oscuridad cayo en un talud y se contusiono una pierna continuando no obstante el viaje; mas abajo a causa de la precipitación y oscuridad el camarada N cayo y asi mismo el camarada S por allí mismo por no hacer atención mientras sermonaba a los guías, sin dano para uno ni otro. Continuamos el camino perdiendo el camarada N la americana la cual se encontro unos 100 metros atras. Otra caída del guía P que tropezo con un hilo de sus alpargatas por llevarlas rotas, sin dano. Pasamos la carretera mas abajo de Castellfollit y el rio a las cuatro del día 16 sin incidente, descanso cerca San Julia del Mont, aprovisionamiento en una casa proxima, de pan, vino, huevos y cerdo. Por la tarde llovio estando la atmosfera muy cargada.

3 Etapa día 16.- Salida a las 21 camino sin incidentes por ser desierto; buen camino atravesando segunda linea de seguridad llegando a las Medas. Tuviemos que emplear la lampara electrica para subir mientras llovía; fuimos obligados a cobijarnos en unas barracas de carboneros inhabitadas. Descanso a las Medas aprovisionandonos en la casa de costumbre de pan, huevos, cerdo y vino.

4 Etapa día 17.- Salida a las 22 de las Medas atravesando la carretera Giot-Gerona por encima Las Planas subiendo al PAR la misma noche, llegando en la madrugada del 18 a las 5. Dejamos allí al guía B que se quedo en su casa. Continuamos la quinta etapa los guías M y P.

5 Etapa día 18.- Salida del Par a las 21 atravesando las vertientes de Tevertet y el llano sin incidente llegando a Mundóis a las 2 de la madrugada del 19. Comimos en la casa quedandonos a descansar en un carrizal donde nos trajeron la comida durante el día siguiente.

6 Etapa día 19.- Salida de Mundóis a las 22 tomamos informacion en casa VILA diciendonos que habia 4 G C en el molino de Caros para guardar el puente cosa que no hacian, emborranchandose cada día; tambien nos dijeron que al día siguiente subirian los P A a la rectoria a unos 700 metros al N E de dicho puente; pasamos el puente con las precauciones acostumbradas, inspeccionando el terreno los guías y pasando sin incidente llegando a las inmediaciones de San Andres descansando en el bosque.

7 Etapa día 20.- Salimos de San Andres a las 20 aprovisionandonos de pan, vino y cerdo en dos casas; sobre el camino de San Amires a Vilanova de Sau. En estos parajes semidesiertos el camino se hace por carretera de carros hasta cajar la carretera de San Hilario a Vich, la cual seguimos sobre un recorrido de 5 K. habiendo ocurrido un incidente provocado por el camarada S que insulto al guía M diciendo que era un suicidio llevarlos por dicha carretera objetando los guías que no habia mas remedio por carecer la región de otro camino y que no habia peligro por no haber fuerzas en el trayecto y que ademas los camaradas responsables Enrique y Pawon, estaban ya enterados de dicho itinerario.

mala impresion por parte nuestra pareciendo tener ledo los del grupo, ajenas palabras pronunciadas con exaltacion y en sitio inadecuado; lo cual les hicimos observar sin que quisieran atender a nuestras razones. En la misma etapa el camarada S perdió por dos veces una bomba siendo la primera encontrada, pero la segunda, como pasaba un camion en la carretera de San Sadurni a Seba, la perdió definitivamente precipitandose en medio de un campo de trigo. Sin mas llegamos cerca del cruce de Seba a Vilanova, descansando en las cercanias, haceras provisiones.

3 Etapa dia 21.- Salimos cogiendo la carretera hasta Seba a las 23 llegando a Seba a las 24 donde cogimos a campo-traviesa hasta llegar al punto de apoyo al rededor de Centellas llegada a las 3 del dia 22 sin incidente.

ETAPAS DE REGRESO

1 Etapa dia 22.- Despues de asegurarnos de que habiamos podido cojer el tren sin incidente, emprendimos el regreso. Salimos de Centellas a las 22 del 22 llegando sin incidente y a marcha forzada cerca de San Andres, donde descansamos. Comer y aprovisionarse en una casa.

2 Etapa dia 23.- Salimos a las 22 habiendonos metido en frente al puente de Caros para observar. Pasamos el puente con precaucion cortando el camino barranco arriba direccion N. hasta cojerlo de nuevo para evitar la rectoria donde se hacian los fuegos de San Juan, llegando a Mundols y comiendo allí a las 2 del 24. Salimos a las 3 de la madrugada habiendo atravesado el llano de Taverdet, nos pusimos a descansar un momento pero nos quedamos dormidos durante 2 horas en el camino, cuando despertamos empezaba a clarear el dia. Nos pusimos en marcha hasta un sitio propicio para pasar el dia, mas alla de Rupi. A mediodia atravesamos el FAR llegando a Las Planas a las 22 donde descansamos la noche del 24 y el dia 25 recogiendo el guia B que nos trajo provisiones, alpargatas, bota, etc.

3 Etapa dia 25.- Salida de Las Planas a las 22, buen camino llegando frente a Santa PAU donde descansamos.

4 Etapa dia 26.- Salida a las 22 atravesar Santa PAU buen camino atravesar rio y carretera entre Castellfullit y San Jaime, llegamos detras del COS donde descansamos, lloviendo nos tuvimos que refugiar en unos penascals.

5 Etapa dia 27.- Salida de El COS a las 23 hasta llegar cerca desfiladero de Oix por la parte Sur donde oimos a la otra parte del rio piedras caer de las cuales no hicimos caso porque en la casa Maranon dejan sus cabras sueltas y ya estabamos acostumbrados para despues de atravesar el rio, el guia B oio a humo y nos dimos cuenta que a 20 metros habia un fuego de brasas y que los guardias habian estado allí no hacia mucho rato y pusimos en relacion las piedras con la subida a casa Maranon de los guardias de la patrulla. El guia B se adelanto inspecciono el terreno y atravesamos el desfiladero y sin otro incidente llegamos a Francia a las 10 del 28.

OBSERVACIONES

Antes de salir habiamos quedado de acuerdo con los amigos del grupo que las pistolas que traian y la MULTI, las dejarian en el punto de apoyo de Centellas donde se encargarian de irias a buscar desde Barcelona por medio de la hermana del guia M pues se tenia el numero de telefono. Ella vendria a buscarlo como la otra vez y lo entregaria a quien le indicaran en un lugar a proposito de Barcelona terminando así su mision, pero al llegar nos comunicaron el

el campesino del punto de apoyo de Centellas que hacia 3 dias habia ido a su casa el hijo de una amiga de la hermana del guia M de Centellas que vive actualmente en Barcelona diciendoles que el ~~marido~~ ~~su~~ ~~padre~~ ~~de~~ y la hermana del guia M acompañaban hace unos 15 dias por la ciudad a 2 mujeres sin papeles que ignora quienes son dichas mujeres y quien habia chivado y los detuvieron a las 4, logrando la hermana escapar; actualmente la estan buscando activamente. Que los padres del guia M han tenido que huir en provincia no pudiendo presionar donde y que la hermana esta en sitio seguro siendo por medio de ella que han avisado al punto de apoyo para que no fueramos a la casa siendo la misma guardada por la policia.

Visto esto nos encontramos con la imposibilidad de mandar a los amigos del grupo a un punto de Barcelona para que fueran a buscar las armas que ellos traian y la multi y quedamos en que se fijarian bien en la posicion de la casa para que mandaran alguien a por las armas.

Nos dijeron tiraramos la multi por ser tentaria traerla siendo facil encontrarla en Espana: la escondiamos en unas matas al lado de la casa a unos 300 metros.

En conjunto los amigos se han portado poco amantes del sacrificio ~~se~~ o sea en cargar, ademas tenian bastante miedo, pues protestaban por cualquier tentaria creyendo que siempre que oian ruido ya era la C C.

Hebiendo llegado con 2 horas de anticipacion a Centellas, necesitaron todo el tiempo para afeitarse, lavarse y comer un plato de alubias, mientras que el guia P tuvo que plancharles los trajes camisas y corbatas de lo contrario habieran perdido el tren y en cuanto les quiso dar prisa se enfadaron, parecia que como cuadros y en nombre del P todo les era permitido y que los guias tenian la obligacion de sacrificarse. En todo el viaje solamente llevaron el traje y zapatos.

PLATE Y MUNTANER

10.1.9. Informe sobre un viaje a Cataluña de Platé

The document contains several pages of handwritten text in Spanish, which appears to be a letter or a report. The handwriting is cursive and somewhat faded. There are some words that are underlined, such as "MADRID" and "ESTADO". The text is written on lined paper.

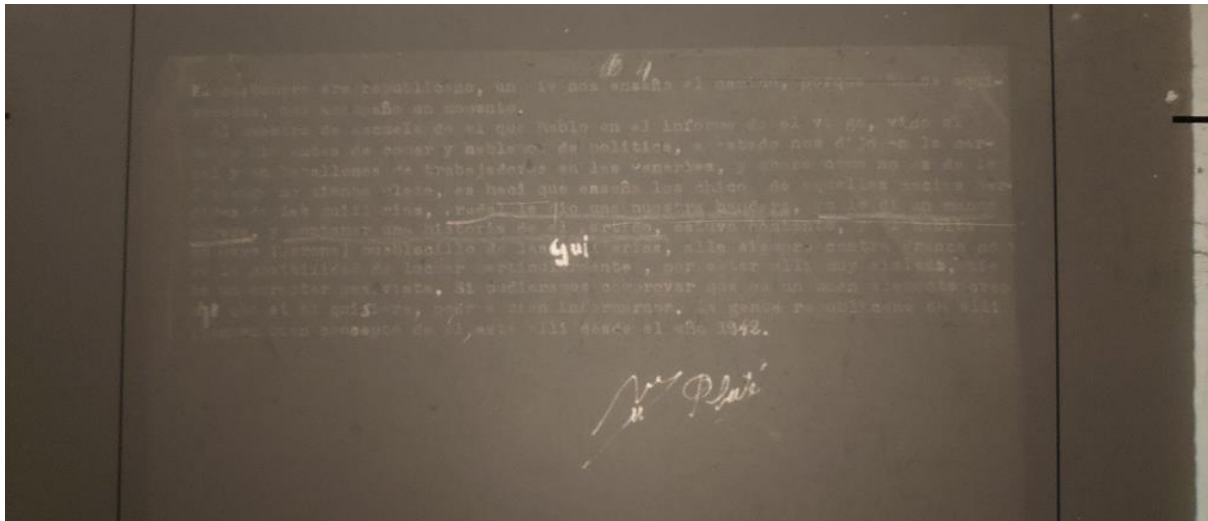
MADRID

ESTADO

[The rest of the text is illegible due to fading and poor scan quality.]

Informe del viaje del 15 de septiembre de 1945

Marchar de Serrallongue [Serrallonga], casa Boada, fuimos a buscar las armas, y despues nos fuimos a quedar cerca de la frontera en la casa Cabana que hay.

Allí descansamos porque tampoco podíamos avanzar mas causa obscuridad y porque no hubieramos podido llegar donde era necesario.

Aqui se situa un incidente, con los carabineros franceses, que pasaron de patrulla, como teniamos la puerta cerrada, la abrieron y yo sali para ver lo que era, primero no se presentaron, como carabineros, pero yo conocia uno, nos preguntaron que traíamos a los macutos, y al ver que eran diarios quisieron verlos y se declararon, nos preguntaron de donde veníamos, a lo cual respondí Ginclar, y como preguntaron si viviamos en Francia, les dijimos que nuestro trabajo era en España para liberarla, a lo cual respondieron que ellos preferian la Republica en España.

Al preguntarnos si volveriamos les respondimos que quizas, pero como ya le habiamos dicho nuestra mision era en España.

Cuando vieron los periodicos, quisieron quedarse uno a lo cual tuvimos que acceder aun que de nada gana, nos aseguraron que podiamos tener confianza en ellos, para que no dijeran nada, nos recomendaron que hicieramos atencion para pasar la frontera, con los soldados españoles, despues de saludarnos se despidieron y se marcharon, en direccion Serrallongue [Serrallonga], nosotros en cuanto no les vimos

mas nos subimos a la frontera, dentro de un bosque al cual permanecemos hasta la noche del domingo, antes de oscurecer, para salir en direccion de España, pasamos por encima de Talasca [Talaixà], en donde no vimos ningun movimiento siguiendo el camino atravesamos el desfiladero de Oix y llegamos a detras del Cos [el Cós] donde descansamos, en un torrente profundo, esta fue la historia de la primera etapa, sin ningun accidente al notar que el peso que llevabamos era excesivo al cual nos resistimos por nuestro cansancio.

Segunda etapa: Fue corta, resintiendonos todos del cansancio de la larga etapa anterior, fuimos desde el sitio de descenso hasta el termino de Beguda [Begudà] cerca de casa Anglada, en la cual nos aprovisionamos en pan, vino, huevos. En total caminamos unas cuatro horas, en el camino fui a ver una casa de campo donde trabajaba un primo mio para buscar vino que no teniamos, el cual nos dijo que habian quitado el control de la carretera de Olot, en el puente cruce de carreteras, de Montagut, esta etapa fue efectuada en la noche del lunes al martes sin incidentes.

La tercera etapa: marchamos de Beguda [Begudà] antes de oscurecer y despues de atravesar la carretera Olot-Bañolas por encima de Santa Pau y la carretera de Olot a Gerona, por mas arriba de las Planas [Les Planes d'Hostoles], nos fuimos al punto de apoyo a las cinco de la mañana, donde comimos, tomamos vino y nos fuimos a descansar en el bosque. Sin incidentes por el camino, noche de el martes al miércoles, dia del 18 al 19 de setiembre.

Cuarta etapa: Dia 19 Al 20, miércoles al jueves se hizo la etapa de las Planas [Les Planes d'Hostoles] a Mundois [Montdois] al punto de apoyo en que se acostumbre, llegamos a las dos de la mañana descansando ahi el resto de la noche y al dia siguiente, hicimos compras, cuatro pares de alpargatas, tabaco y comida, comimos alli, y nos aprovisionamos por la siguiente etapa. Aqui en Mundois [Montdois] vino un maestro de escuela, con el cual hablamos, ya lo conocian los camaradas Montaner y Pradal, relatarse las conversaciones con el al informe politico. Sin incidentes.

La quinta etapa: de Mundois a Castanyadell [Sant Pere de Castanyadell] dentro el termino de Vilanova de Sau. Atravesamos el puente Romano sobre el ter en Caros [Querós] de donde han quitado los cuatro guardias civiles que tenian mision de vigilarlo, pero que siempre negligido porque se encontraban en la taverna donde se

hospedaban despues de atravesar el puente de Caros [Querós], tuvimos una discusion bastante seria con el camarada Montaner, a causa de una critica por el camino que el pasaba, que es mas largo en aquel sitio, y descendiendo de tenerme que volver a subir despues y es el camino principall, el se ostinaba en que no habia pasado nunca por otro camino yo le dije que si, el fue a verificarlo, solo y se mantuvo en su negativa, hoy fui a verlo con el amigo Pradal le enseñe el otro que era mas corto y mas camuflado, y por el cual pasamos la penultima vez con el camarada Montaner, despues fuimos a verlo con Montaner y Baca y tuvo que reconocer que si que habia pasado y no se acordaba, con estas se termino la discusion, y reconozco que no era muy constructiva en aquel lugar.

Se continuo el camino despues de reconciliarse y llegamos hasta Castanyadell [Sant Pere de Castanyadell] sin incidente en donde descansamos el viernes veinte y uno, hasta la noche fuimos a cenar en el punto de apoyo, y emprendimos la sexta etapa, despues de aprovisionarnos.

Sexta etapa: transcurrio bien, solo nos encontramos un hombre por el camino, que solo vio a Pradal porque este creía que el hombre era uno de los nuestros, y como nos habiamos escondido los otros esto fue su equivocacion, no habia nadie de importancia ainsí mismo.

Pasamos toda la carretera de San Hilario [Sant Hilari Sacalm] bien, y llegamos delante Seva en donde descansamos, en una montañita durante el sabado 22, para poder emprender la septima y ultima etapa.

Septima etapa: Corta en su recorrido para llegar a Sentelles [Centelles], despues de unas cuantas, corredizas para que no nos vean los coches que no nos encontramos por la carretera, nos metimos en el bosque hasta Sentelles [Centelles], donde llegamos a las dos de la mañana del sabado.

Cenamos en la casa, y despues de arreglarse el camarada Pradal, nos fuimos a dormir descansamos todo el domingo 23 para emprender el regreso la misma noche de el domingo, con el camarada Vicente.

La primera etapa del regreso, anduvimos las dos etapas ultimas de ida, y llegamos a Castanyadell [Sant Pere de Castanyadell], donde nos dijeron, que habian subido fuerzas, a un sitio situado en nuestro camino, en San Andres [Sant Andreu de Bancells], la casa de el Sellot [Bellot], el hombre que es de confianza nos trajo la comida al bosque y nos enseño por donde teniamos que pasar para evitar las tropas, unos 60 hombres con un alferes, esta compañía habia sido traída de Torelló, y pertenecia al regimiento de Olot fue dividida en Vilanova de Sau, en donde le repartieron rancho y bombas de mano, la (mutadepara?), el Bellot, la otra por Taverses [Tavertet], sobre los despeñaderos de el mismo nombre, los otros estan en la casa de Vincells [Bancells] "San Andres" [Sant Andreu de Bancells].

A pesar de las fuerzas atravesamos sin ser vistos, fuimos a preguntar en una casa para saber si habian pasado soldados por si acaso, si hubieran ido a tomar posicion en el puente de Caros [Querós] sobre el Ter y medijeron que no, con lo cual proseguimos el camino porque lo efectuaron de dia y cuando fue obscuro atravesamos el puente, esa fue la segunda etapa de vuelta en la que fuimos a cenar en casa Vila y a dormir en Mondois [Montdois] donde estuvimos todo el martes, hasta la noche, la tercera etapa de vuelta se efectuo de Mondois [Montdois] a las Planas [Les Planes d'Hostoles] sin incidente, nos encontramos un hombre por el camino y fuimos un rato junto con el hasta su casa, estabamos inquietos porque veiamos grupos por arriba y abajo en los despeñaderos del Tebertet [Tavertet] llegamos a las Planas [Les Planes d'Hostoles], descansamos todo el dia 26 miercoles. Nos trajeron la comida en una cueva en la cual descansabamos y por la noche fuimos a descansar en la casa donde nos encontramos con el hermano del camarada Boada, que nos dijo que el lunes proximo o sea el dia primero de octubre, seria puesta una guarnicion de guardia civil con ocho individuos, un cabo y un teniente. Despues de cenar emprendimos la cuarta etapa de regreso.

Cuarta etapa: salimos de las Planas en direccion Beguda [Begudà], atravesamos la carretera de Olot a Gerona y la carretera de Olot a Bañolas por Santa Pau, llegamos a la Anglada (Beguda) [Begudà] al amanecer pasamos el jueves alli donde nos aprovisionamos por la ultima etapa que era la mas larga y penosa.

Quinta etapa de regreso: se paso perfectamente atravesando la carretera de Olot a Figueras, y toda la zona fronteriza, llegamos a Francia al amanecer, y al entrar en

territorio frances por poco si nos echamos sobre los carabineros franceses, pero los vimos a tiempo, nos camuflamos y ladeamos la montaña del Mont Negre, y corriendo nos escapamos, al correr perdi la botella de vino, llegamos bien.

En cuanto llegamos en casa de Boada nos encontramos sin llave y tuvimos que ir a buscar nuestros papeles y ropa que habia dejado el, en el hotel que hay en Serrallongue [Serrallonga] que el amo es un camarada de confianza del P.C.F.

Firmat: Platé

Informe político

En Sentellas [Centelles] la fabrica (Masanet) emplean las chicas jovenes de 14 años se ha dado un caso de una chica que no tiene padre y que su hermano que era carabinero estuvo (?) años en la carcel, de tan pequeña tuvieron que cortar los pies de su (tajar?) para que pudiera llegar a mudar los hilos de el tejido, emplean esta mano de obra joven sin experiencia por que no protestan, cuando se hace excepciones con ellas, ella y su hermano comian en el auxilio social y la gente cree que se han quedado raquiticos a causa de la misera comida que alli le daban.

En la misma fabrica el patron quiso hacer empezar el primer turno a las dos de la mañana y las obreras se negaron a ir al trabajo, y asi ganaron la reivindicacion y no fueron a trabajar hasta las cinco como de costumbre, esta huelga se hizo sin el apoyo de los sindicatos verticales de falange, que los obreros consideran infecodados a los patronos.

Hace unos cuantos meses en Sentellas [Centelles] se repatriaron unas hojas contra Franco y Falange, arrestaron a veinte republicanos sin poder averiguar nada en concreto hasta que un día una mujer vio a un chico considerado debil mental, que las repartia por la calle, lo denunció y lo descubrieron, le apalearon para hacerle decir de donde habia sacado la maquina, o sea una especie de tampon pero no pudieron hacerle decir, y despues de cuatro meses lo soltaron.

La misma fabrica tomaron aprendices la semana primera del mes y le dieron salarios tan desiguales que iban de 21 pts hasta 1 pesetas y lo hacen para sembrar discordancias entre las obreras pero la gente ha comprendido y lo comenta y esto es obra de un encargado llamado Francisco Planas hijo, el cual es un falangista notorio y malo.

Otro caso que demuestra la injusticia falangista es el que ha ocurrido el lunes 3 de este setiembre en Mundois [Montdois] con carbonero el cual un falangista ha asesinado de un tiro de su escopeta, dicho falangista le devia cerca de 1000 duros al carbonero el cual es sin familia, y ahora la guardia civil y el juez han atestado que se habia suicidado, y lo mas fuerte es que la municipalidad tendra que pagar gastos de entierro, el juez y demas al falangista se queda con el dinero que le devia a el carbonero, la gente de alli estan que echan maldiciones al falangista.

El carbonero era republicano, un dia nos enseño el camino, porque ibamos equivocados, nos acompaño un momento.

El maestro de la escuela de el que hablo en el informe del viaje, vino al medio dia antes de comer y hablamos de politica, ha estado nos dijo en la carcel y en batallones de trabajadores en las Canarias, y ahora como no es de la Falange no tiene plaza, es asi que enseña a los chicos de aquellas macias perdidas de las Guillerias [les Guilleries], Pradal le dio una nuestra bandera, yo le di un mundo obrero, y Montaner una historia de el Partido, estuvo contento, y el habita en Usso [Osor] (Gerona) pueblecillo de las Guillerias [les Guilleries], alla siempre contra Franco, no ve la posibilidad de luchar particularmente, por entrar alli muy aislado, tiene un caracter pasivista. Si pudieramos comprobar que es un buen elemento creo que si quisiera, podria bien informarnos. La gente republicana de alli tienen buen concepto de el, esa alli desde el año 1942.

Firmat: Platé

10.1.10. Informe sobre un viaje realizado por Jové y Platé del 24 de Febrero al 3 de Marzo de 1946

Informe del viaje realizado del día 24 de febrero al día 3 de marzo. 46 Hw

Salimos del campamento el día 24 dirección a la frontera a las cuatro de la tarde, llegando en la frontera a las seis y media, a las siete entramos en territorio español, llegando en una casa abandonada al este de Jollo donde cenamos era las nueve horas descansamos hasta las diez, en rendimos la marcha y al ver que iban fuertes los amigos decidimos andar a poco a poco llegando hasta hacerse de día hasta al sur de San Juan descansamos, y a las dos de la tarde fuimos sorprendidos por un pastor, y al verlo a unos 100 metros del grupo; Platé y Jové fueron hablar con él y le dijimos que habíamos a Francia motivo que estábamos en libertad provisional y debido a los acontecimientos nos querían detener otra vez, y decidimos marchar a Francia, y le dijimos que no sabíamos el camino y él nos dio todos los datos para ir a la frontera, le preguntamos si había fuerza, en San Juan y nos dijo que los soldados que había se los llevaron a San Juan de las Abadesas y que solo había seis guardias civiles, cinco números y el cabo, y le dijimos que esperamos que se hiciera de noche para pasar, y nos despedimos él se marchó con el rebaño, y nosotros como que es un bosque poblado emprendimos la marcha, pasando la carretera San Juan de las Abadesas a las siete y cuarto de la noche día 25 llegando al punto de apoyo de la casa de los pobres, como habíamos un poco cansados, llamamos al patron donde nos comimos todos un plato de judías, y como teníamos un poco comida del viaje anterior, como era tocino botifarra y un bote de leche hicimos una buena comida y después hicimos dos botes de leche en la cual se artoaron, a las doce y treinta fuimos a descansar en el pajar hasta las cuatro de la madrugada día 26 emprendimos otra vez la marcha dirección al carbonero punto de apoyo llegando en el a las siete de la mañana, como sentamos bien y descansamos un poco, cogieron buena fuerza llegando al mismo en muy buenas condiciones, se pusieron a dormir y Jové y Platé hicieron un bote de leche, en la cual se la tomaron y formieron hasta las doce de la tarde, nosotros hicimos un poco comida caliente y nos comimos unos huevos y botifarra, y como el terreno lo permite a las cuatro emprendimos la marcha llegando a otra casa abandonada, a las ocho de la noche hicimos un poco fuego, y cenamos y descansamos hasta las once emprendimos la marcha llegando a la barraca del camarada Tejeiro al apuntar el día 27, durante hasta noche todos llegaron bien, solo un poco cansado el camarada Torres debido que hay una cuesta muy fuerte, haun que por nuestra parte hicimos todo lo posible para ayudarlo, como el mismo hace resaltar en el informe que manda al camarada Monti. Tomamos toda clase de precauciones y a la media hora llegó el camarada Tejeiro, pues llevaba su comida para el día nos la comimos y allí decidimos, miramos los trajes todos estaban bien menos el del camarada Pradal que tenía que planchar debido que él no tenía abrigo, entregamos el traje de Pradal a Tejeiro, y se marchó a llevar el traje y subir comida.

Estando de regreso al campamento con comida abundante, y tabaco como huevos botifarra vino naranjas a las doce del medio día, comiendo bien pues allí estudiamos la posibilidad de bajar a la casa y decidimos no bajar, y que solo bajara Pradal ya que tenía el traje, y así lo hicimos Pradal bajo con Tejeiro al hacerse de noche llegando a la casa bien.

Con el camarada Tejeiro quedamos de acuerdo para encontrarnos a la salida del pueblo a las cinco de la mañana para acompañarlos al tren por un camino que él sabe sin que sea muy frecuentado, y allí estaría el camarada Pradal.

Nosotros salimos de la barraca junto con ellos a las dos y treinta de la noche día 28.

«8 llegando al punto de encuentro que hay una fuente a las cuatro treinta, donde se lavaron y se cambiaron y a las cinco en punto llegaba Pradal y Tejeiro, ellos estaban ya apunto nos despedimos y los llevo a unos quinientos metros de la estacion, y nos dijo que habian tomado el tren sin novedad.

Nos hizo el informe el camarada Torres, y por no tener papel nos dijo, le direis de palabra al camarada Santi que cuideis bien los puntos de apoyo, ya que tienen un gran valor, y que nosotros nos cuidaremos bien ya que el P. no sabe el valor que sois los guias, ya que en la practica unos se dan mas cuenta.

Tenemos que hacer resaltar que el viaje ha sido a la ida formidable el tiempo nos acompaño mucho, y el camarada Torres al pasar algun sitio en Talu y las bajadas pendientes le daba el vertigo y teniamos que hacer cuidado, pero no sucedio nada.

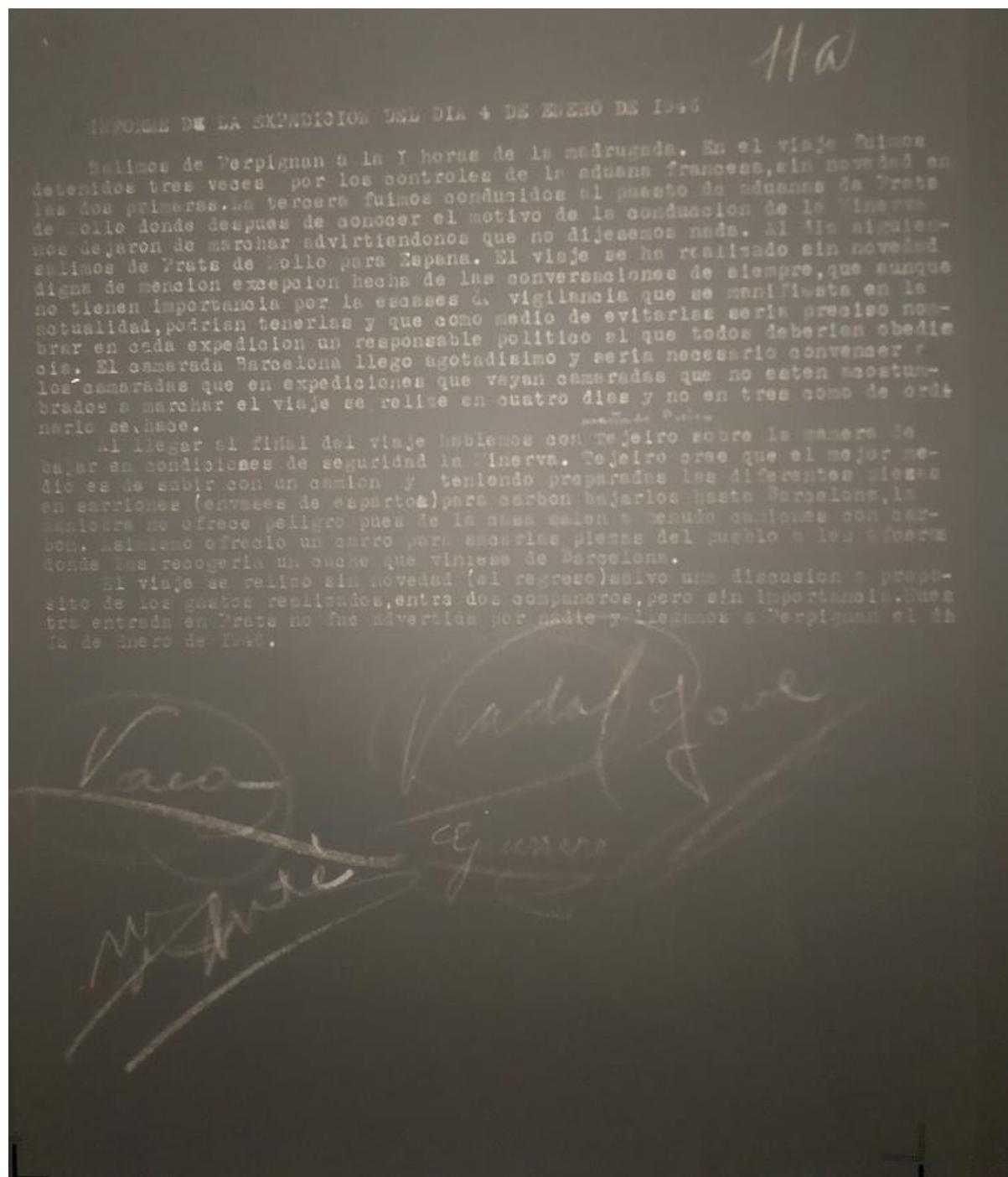
Informe ida

Observaciones: El ~~carbón~~ del punto de apoyo nos afirmo que el se quedaba con nosotros todo este verano en el bosque, sino fuese eso tenia intencion de cambiar, el camarada Tejeiro nos dijo que se corrian rumores que suberia ala frontera fuerzas del ejercito, nosotros hemos podido comprobar que no hay mas fuerzas que las de costumbre.

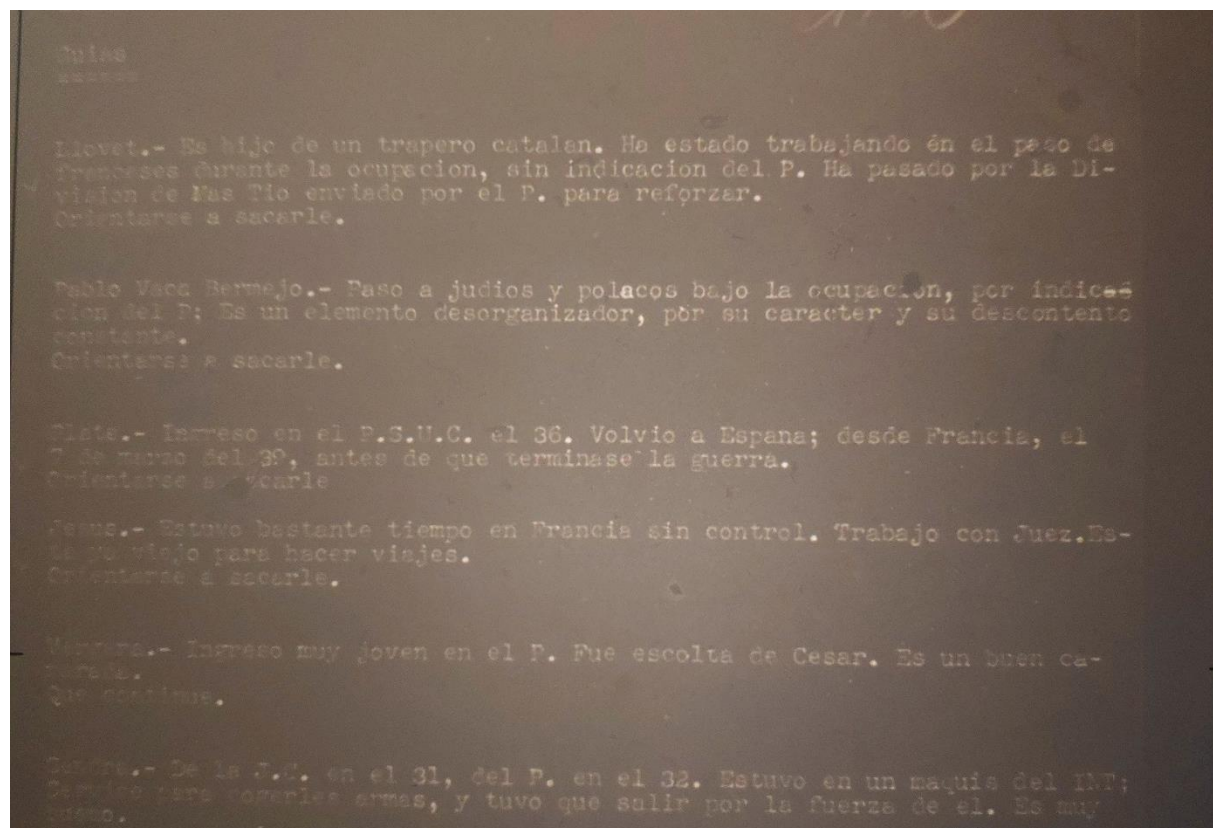
Teniamos que ir con cuatro bastas porque cuando nos levantamos el viento senos llevaba y nos levantaba en bilo, si hubiera sido uno solo quizas no hubiera podido llegar. Ademas el viento levantaba granicos de nieve que nos batian el rostro haciendo terriblemente mal. A remarcar que llevamos dos huevos y cuando llegamos al chantier la clara estaba helada, el vino es de 10° dentro de la bota tambien estaba helado los zapatos cuando llegamos eran de una sola pieza de helados que estaban. El amigo Jové tiene una huña elada. Llegamos al chantier a las nueve de la mañana del dia tres.

46

**10.1.11. Informe firmado por Pradal, Jové, Vaca, Platé y Guerrero sobre un viaje,
y la forma de transportar una Minerva (multicopista)**

10.1.12. Características de guías y colaboradores del sector de Román y Masís de Argeles

10.1.13. Informe de Pepe sobre viajes de Plata [Platé]

INFORME ESPECIAL SOBRE EL AMIGO P L A T É

Sobre lo que nos dijeron en el viaje que hicimos en el mes de noviembre, yo no recuerdo otra cosa que yo no pusiera en mi informe correspondiente al mismo, solo Amadeo, nos dijo que pusieramos que era algo des- preocupado pues eso lo pndria él.

En este viaje nos ha dicho, en la Casa de Roca Corva, que en el primer viaje que él hizo despues de nosotros, llegó por la noche y enseguida se marchó y volvió al anochecer y les dijo que había estado en una casa por Roca Corva y que había comido bien y había tomado café.

En el otro viaje que él hizo pasó a la casa de noche y en la misma noche salió y a las 3 ó 4 días volvió al anochecer, comió un poco y enseguida se marchó (hay que tener en cuenta que esta gente habla un catalán que nosotros no comprendemos todo); por eso no podemos recoger las informaciones que nosotros quisiéramos más.

Desde luego que en Roca Corva no ha estado ningún día y en casa de Amadeo yo creo que tampoco; él tiene algunos parientes durante el trayecto y es seguro que ha pasado los días en casa de alguno, que él justifica por el mal tiempo. Yo pienso que al mal tiempo no ha sido la causa de esperar pues la lluvia que caía por entonces no le impedía el pasar los ríos y por la frontera tampoco, pues este año no ha caído nieve para eso. El año pasado nosotros lo pasamos con unos 70 cm. y él también lo pasó a los pocos días.

DESCUIDO

También nos han dicho que la última vez que pasó le dijo, que tenía la intención de cuando llegara de pedir un mes de descanso porque se encontraba cansado.

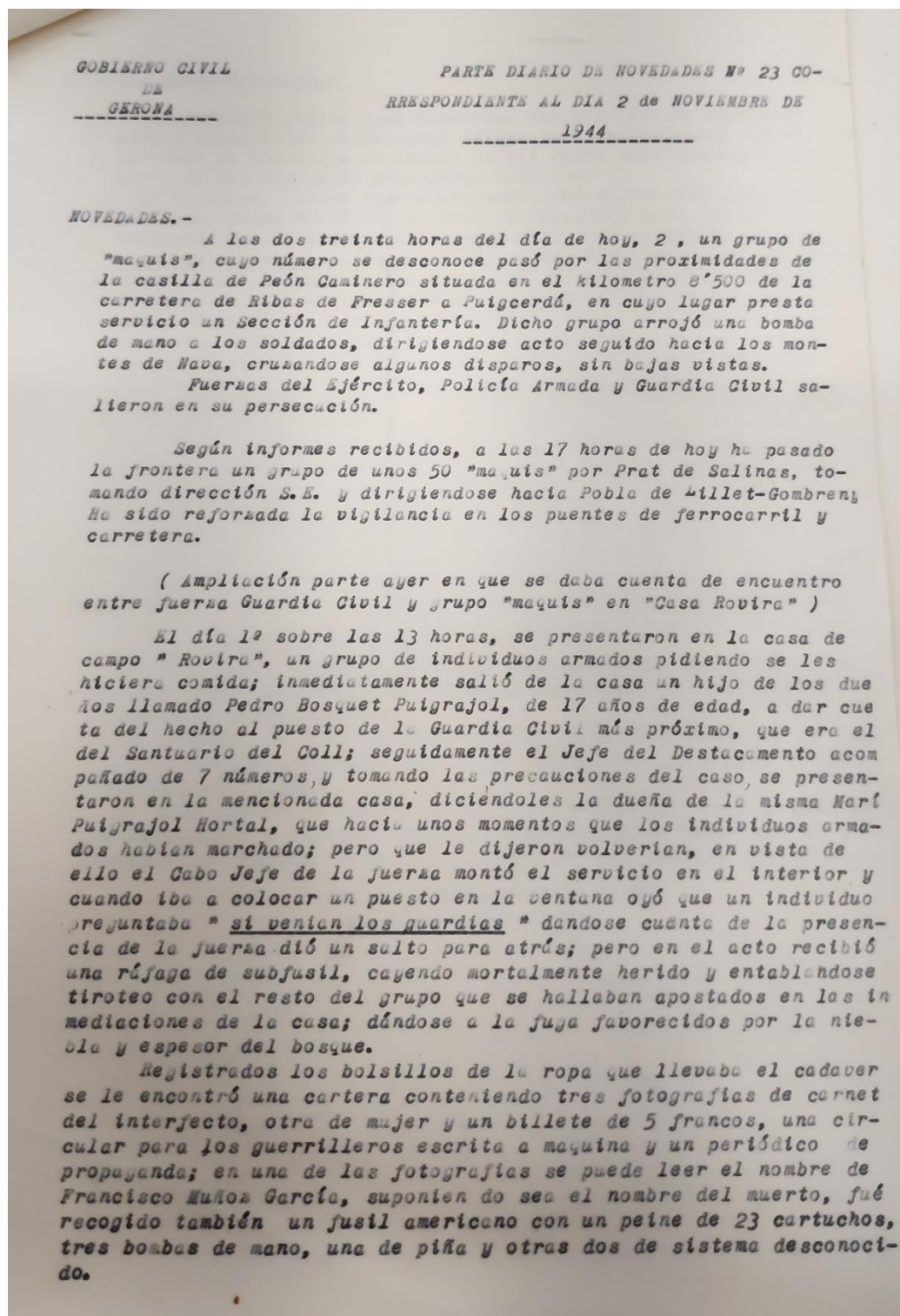
23-2-49

Firmado

Pepe

10.2. Informes de l'Arxiu Històric de Girona (AHG)

10.2.1. Informe de l'enfrontament a la Rovira

10.2.2. Documents de l'expedient del Govern Civil de Girona referits a Joan
Platé Vergés

Leg. 67

Expediente n.º *6.612*

Gobierno Civil de la Provincia de Gerona

AÑO DE _____

Negociado *5º* Población _____

ASUNTO

Platé

Vergés

Juan J. J. J.

Comandancia de la Guardia Civil

FRONTERAS

1.ª Compañía

N.º 6

Excmo. Sr.:

En cumplimiento a lo ordenado por el Señor Teniente Coronel Primer Jefe de esta Comandancia, y como continuación de las diligencias practicadas a raíz del encuentro sostenido entre fuerzas del puesto de Massanet y dos bandoleros en la noche del día 7 del actual, por el Capitán que suscribe y fuerzas a sus ordenes se procedió a la localización de la masía cercana a Roca Corva en la cual, según manifestaciones de uno de los bandoleros antes de expirar, dejaban el armamento y se cambiaban de ropa, aquellas dieron por resultado la localización en el termino municipal de San Miguel de Campmajor y denominada San Nicolau de Falgón.

Interrogado el colonod de la misma Enrique Solá Garriga, de 50 años de edad, labrador, hijo de Miguel y Dolores, natural de San Clemente de Amer y domiciliado masía, manifestó que el día 31 de Marzo último se presentaron dos individuos, cuyas señas personales coinciden con los dos bandoleros muertos, pidiendo comida y preguntándole por el camino para Barcelona; que unos tres días después pasaron en dirección a Francia, pidiendo también comida y que les dejaron para guardarlas dos trajes grises azulados, confeccionados en Barcelona, el uno sin chaleco, paco usados, una corbata y dos pesetas con treinta centimos en moneda fraccionaria todo ello en una maleta pequeña y una gabardina, hasta tanto ellos volvieran a recogerla, entregándole la cantidad de cien pesetas y que con una metralleta y una pistola les amenazaron de muerte si los delataban a la fuerza pública.

posteriormente corroboró estas manifestaciones la esposa del citado Enrique, añadiendo que los dos bandoleros habian pasado por su casa unas cinco o seis veces pidiendo comida y amenazandoles de muerte en el caso de que los denunciaran; que otra vez el bandolero que dijo llamarse Juan, les enseñó una fotografia de una niña en traje de comunión diciendo que era hija suya. Todos coinciden sus manifestaciones en que no dieron cuenta de la presencia de aquellos individuos a la Autoridad por el miedo que les inspiraron.

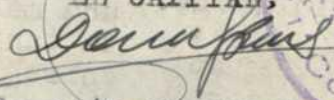
Posteriormente en un registro efectuado en la masia por la Guardia Civil del Puesto de Mieras han sido encontradas tres escopetas de calibre 16, ocho cartuchos de caza, sin documentación legal para su tenencia cinco cartuchos de dinamita, unos ocho metes de mecha y 21 fulminantes al parecer de legal adquisición y con objeto de utilizarlo en la apertura de un camino carretero, cuyos extremos así como su procedencia se está comprobando por la fuerza del citado Puesto de Mieras de la 131 Comandancia.

Adquiridos informes de estos individuos, resultan ser de buena conducta moral y politica, sin que durante el periodo de dominación roja hayan tomado parte en acto alguno y el citado Enrique permaneció escondido en el bosque para no prestar servicio con los rojos.

Lo que tengo el honor de participar a la respetable Autoridad de V.E. para su debido conocimiento, permitiendome significarle que se procedió a la detención del colono de la masia, Enrique Solá Garriga e hijo Miguel, que con atestado instruido y prendas halladas fueron entregados al Sr. Comandante Militar de esta plaza a disposición del Excmo. Señor Gobernador Militar de la Provincia, y por lo que respecta a las escopetas, dinamita y demas efectos hallados en el último registro se está diligenciando por la fuerza de la 131 Comandancia.

Dios guarde a V.E. muchos años.
Figueras, 9 de Abril de 1950.

EL CAPITAN.

Excmo. Sr. Gobernador Civil de esta Provincia.

GERONA

104° COMANDANCIA
DE LA
GUARDA CIVIL
(FRONTERAS)

Excmo. Señor:

Número 668.

Participa circunstancias habidas en un -
encuentro con bando-
leros.-----

Teniéndose conocimiento en esta Jefatura por conducto de los servicios de Información de que los distritos de los Puestos de Massanet y Albañá, eran utilizados como paso para la entrada y salida clandestina a España por unos sujetos que se les suponía probables enlaces del partido comunista entre España y Francia, le fué ordenado al Capitán de la 1ª Compañía de esta Unidad a que pertenecen dichos Puestos, DON DAVID GONZALO PAREDES, la conveniente organización -- del servicio pertinente por las fuerzas e sus órdenes, para la localización y posible detención de los mismos, llegándose a conocimiento por dicho Capitán de que el día 28 del mes de marzo último, tales enlaces habían utilizado concretamente y con un itinerario marcado al distrito del Puesto de Massanet para su paso clandestino, montándose por el Sargento Comandante de tal Puesto de Massanet, DON ROGELIO IBAÑEZ GÓMEZ, un servicio de apostadero que ha continuado llevándose a cabo con insistencia y sin interrupción, que ha dado el resultado siguiente:

Sobre las 22 horas del día de ayer y en virtud de aviso telefónico procedente del repetido Puesto de Massanet y relativo a un encuentro habido entre las fuerzas del mismo y unos bandoleros, el Jefe que suscribe se trasladó inmediatamente a aquel lugar en unión del Capitán de referencia y Cabo 1° de la Plana Mayor de la Comandancia JUAN FERNANDEZ MORA, parti-

el p[er]d[er]le al citado Sargento Comandante del Puesto, en el propio lugar de los hechos, que hallándose él en unión del Cabo 1º y Guardias a sus órdenes JUAN BALAGUER BERENQUER, ANGEL LÓPEZ RODRIGUEZ y FRANCISCO BASTIDA MARISCAL, respectivamente apostados con la debida protección del terreno y convenientes distancias unos de otros a conveniencia de las características del lugar, sobre las 21'45 horas por la vereda conocida por el «Serio» y casi a su cruz con el camino del «Valló» y en dirección hacia Francia notaron la presencia de dos sujetos a los que el Sargento alzó la voz de «¡alto!», respondiendo seguidamente aquellos con fuego en ráfagas prolongadas y continuas, por lo que la fuerza y para repeler la agresión, respondió en igual forma, consiguiendo hacer retroceder y reducir al silencio alcanzado por el fuego, a uno de los dos sujetos, si bien el otro siguió disparando su arma, hasta que sin duda por haber sido también herido de gravedad, les gritó éste que cesaran el fuego a lo que el Sargento y la fuerza le respondió que para cerciorarse de que no dispararía su arma levantarán las manos «tocando palmas» y al hacerlo este sujeto la fuerza con la prudente precaución se fue acercando tanto a él como al anterior, comprobando de que este último era ya cadáver y el otro debía encontrarse gravemente herido, ocupándose una metralleta, una pistola ametralladora y una bomba de mano, mandando que al instante se desplazaran a la localidad de Massanet el Cabo 1º y Guardia Francisco Bastida Mariscal, para dar noticia telefónica de lo sucedido a la superioridad.

Como aún se encontraba con vida, no obstante su estado casi agónico, uno de los dos sujetos, al llegar el Jefe informante al lugar de los hechos, tanto por él como por el Capitán de la Compañía, fue interrogado, manifestando que su verdadero nombre era el de MIGUEL MONTAÑA ESCALA, oriundo de América e hijo de padres españoles, que varias veces y en distintas ocasiones había pasado la frontera procedente de Francia y viceversa, comisionado por un tal MANOLO de la C.R.T. residente en Tolouse (Francia), calle Riquet, para conjuntamente con su compañero, dirigirse al País que de la Ciudadela en Barcelona, donde habían de entrevistarse con individuos pertenecientes a la misma organización mediante contraseñas convenidas, consistente en «¡NO SABES V. COMO SE PODRÍA IR A LA ESTACIÓN DEL NORTE!», a lo que habían de responderles «¡VAYA ANDANDO HASTA EL ARCO DEL TRIUNFO Y LA ENCONTRARÁ!», siéndoles después entregada documentación en sobre cerrado y lacrado que habían de llevar

2a
al ya citado MANOLO, siéndoles remunerados por estos servicios con diez mil francos y tres mil pesetas; en sus viajes a España dejaban y recogían el armamento y ropa en una masía sita en Roscorba entre Benadí y pañoles.

Al espirar este sujeto y poco tiempo después fue cursada la correspondiente comunicación al Juez de Paz de la localidad de Massanet para la práctica de las diligencias a que hubiera lugar.

Del reconocimiento personal de los interfectos e inmovilizaciones del lugar de los hechos, se obtuvo el siguiente resultado: una pistola ametralladora descargada al parecer sistema mayser, con el número 32104; una metralleta sin marca con el número A.806798, calibre 9 mm., tres cargadores para la misma con 62 balas del mismo calibre; especie una bomba de mano sin marca; dos mecánicas conteniendo ropa interior usada, un par de zapatos también en uso, dos paquetes de cura y útiles de aseo. En poder del que resultó muerto en el acto, se halló una cartera de bolsillo con un total de 315 pesetas en papel moneda, al parecer de curso legal; un carnet de la C.R.T. a nombre de Juan Medina Muñoz; una tarjeta de abatecimientos serie B-número 174257, un certificado de revistas anual militar; una cédula personal del año mil novecientos cuarenta y dos; un volante provisional de asistencia del Instituto Nacional de Previsión; dos certificados de trabajo; todos estos documentos a favor del expresado Juan Medina Muñoz, y cogido por un cintó y en la cintura de un cuerpo, le fue encontrado un aparato al parecer detector de acidos y una fotografía, tamaño tarjeta postal de una niña con vestido de comunión. En poder del primeramente fallecido se encontró otra cartera de bolsillo con un carnet de la C.R.T. a nombre de JUAN GAYO GIVAN, una tarjeta de abatecimientos; una notificación del fallo de la Junta de clasificación y Revisión del remplazo de 1.940; un contrato de trabajo de la Empresa Coche S.A.; un certificado del Ayuntamiento de la misma localidad, sobre copia de una cédula personal, todos estos documentos a nombre del ya expresado Gayo; tres folios papel copia con datos sobre antecedentes personales del ya repetido Gayo; una libreta de recorrido y servicios de un vehículo; un carnet-ghimino de conducción a favor del Cabo del Batallón de Automovilismo de Marruecos, JUAN LLOVET CAMUDES; una autorización de conducción expedida por el la Escuela de Automovilismo del Ejército a favor del Cabo del mismo Batallón Roberto VALENT PASCUAL, un sobre cerrado y lacrado, por el reverso, conteniendo 5

NOTAS

escritos relativos a informaciones de carácter político, social y militar que afectan a nuestra Nación, hallándose en hoja aparte y unida a uno de ellos un cifrado en clave en grupos de cinco cifras, y finalmente y en un sobre para tarjetas de visita con la inscripción de ARAMIS, un volante escrito y dirigido a un tal ATOS firmado por el tal -- ARAMIS, solicitando recursos monetarios y otras noticias -- expuestas en forma velada.

Al apreciar las circunstancias que han concurrido en -- los hechos, he de hacer resaltar el celo del Capitán de la Compañía previniendo a la fuerza de su Unidad para que -- dispusieran el servicio conveniente que les condujese al servicio conseguido; previsión del Sargento Comandante -- del Puesto para colocarse con la fuerza a sus órdenes en forma conveniente a fin de que ni los malecheros pudieran evitar su captura ni que la fuerza resultara alcanzada -- por el fuego hecho por los bandoleros y finalmente el -- arrojo y la forma decisiva de la fuerza que ha tomado parte en este servicio.

De los hechos que se indican, y por el Jefe que suscribe se levantó el correspondiente atestado, que en unión -- del armamento, numerario, documentación y efectos, fué entregado al Comandante Militar de la Plaza de Massanet, ordenándose al propio tiempo al Capitán ya expresado continuar las diligencias precisas para comprobación de las manifestaciones hechas por uno de los bandoleros respecto al amparo y auxilio que les prestaran los moradores de la masia sita en Rocacorba del término municipal de San Miguel de Compnayor de esta provincia de Gerona, de cuyo resultado dará cuenta oportuna a su Autoridad.

Lo que tengo el honor de participar a la respetable Autoridad de V.E. para su superior y debido conocimiento, y como confirmación al telefonema de hoy fecha.

Dios guarde a V.E. muchos años.

Figueras 8 de abril de 1.950.

EL TENIENTE CORONEL PRIMER JEFE.

[Firma manuscrita]

Excmo. Señor Gobernador Civil de la Provincia

Gerona.

GUARDIA CIVIL
131ª Comandancia
Jefatura

Excmo. Señor:

Núm. 1438

Ver. Lg. 80
8739

Relacionado con el paso por esta provincia de los bandoleros que agredieron a la fuerza del Destacamento de Vall de Vianya y con los dos que fueron muertos en encuentro con fuerza de la 124ª Comandancia, se han practicado gestiones dando por resultado la detención de CARMEN ESTEVA PARRAMON, MARIA ESTEVA ARTICAS, JOAQUIN ESTEVA ROURE, JAIME SALA DORCA y TRINIDAD VILA XIFRE.

La primera de las citadas ha resultado que no solo proporcionaba albergue en la casa de campo donde habita, conocida por "San Nicolau", sino que incluso cohabitaba con uno de dichos bandoleros llamado JUAN, alto, delgado y de unos 30 años, que aunque ignora el apellido y naturaleza, por las referencias que da parece ser uno de los muertos por la fuerza de la 124ª Comandancia y que estuvo en la casa "San Nicolau" el día 31 de marzo último de paso hacia Barcelona y el día 4 del actual de regreso hacia Francia; al unos de estos bandoleros dejaban las armas y ropa en la citada casa, cuyas armas recogían después de haberse cambiado de ropa a su regreso para Francia, los cuales les abonaban por cada comida cien pesetas, y en una ocasión el referido JUAN le entregó 500 pesetas.

MARIA ESTEVA ARTICAS, residente en la casa de campo "Can Mitja", si bien niega haber visto a dichos bandoleros, se ha comprobado por los otros detenidos que también conocía el paso de los bandoleros por la inmediación de su casa y tenía noticia del albergue de estos en la de "San Nicolau".

JOAQUIN ESTEVA ROURE, de oficio carbonero, en una ocasión albergó en su chozo a

dos bandoleros, uno de ellos llamado CARLOS, alto, delgado, de unos 35 años de edad, el cual iba armado de pistola y acompañado de otro aproximadamente de la misma edad, bajo y fuerte, ignorándose más detalles de estos dos; en otra ocasión proporcionó dos cazadoras y dos pantalones a otros dos bandoleros, uno de ellos era el llamado JUAN, para lo cual le entregaron 500 pesetas, cuyas prendas fue a entregarles a la casa de campo "San Mitja", por cuyo servicio le dieron tres o cuatro duros, habiendo visto varias veces al repetido JUAN pasar hacia las casas de "San Nicolau" y "San Mitja"; en otra ocasión, en el mismo sitio, encontró a otro de unos 45 años, que le preguntó la dirección de El Pastoral, el cual se quedó a dormir en un pajar que tiene el encargado de la ermita de Rocacorba con autorización de éste.

JAIME SALLA BORCA, encargado de la ermita de Rocacorba, hace cosa de un mes, vió e iba detrás de dos individuos que llevaba macuto, ignorando si llevaban armas, los cuales pasando por la ermita señalada iban en dirección a Francia, y, posteriormente, al lado de dicha ermita, habló con otro que venía de Francia el cual se quedó a dormir en su pajar, ignorando si era bandolero por no haber visto que llevara armas.

TRINIDAD VILA XIFRE, de 17 años e hija del anterior, niega haber visto a ningún bandolero en las inmediaciones de su casa y dice que solo van por allí muchos excursionistas de la parte de Barcelona, algunos de ellos con macuto como es costumbre en la provincia, pero por las declaraciones de CARMEN ESTEVA, se deduce conocía al bandolero JUAN y a otro que en una ocasión le acompañaba, cuyos nombres ignoran.

Todos ellos estaban de acuerdo en ocultar el paso de los referidos bandoleros, manifestando que esta actitud obedecía a que les habían amenazado de muerte caso de dar cuenta a las Autoridades, por cuyo motivo no lo denunciaron a las parejas en las frecuentes presentaciones de éstas en sus domicilios.

Las casas de campo y ermita citada se encuentra en la sierra llamada de Rocacorba.

En los registros practicados se han encontrado: en la casa de campo "San Nicolau", tres escopetas de dos cañones sin legalizar y otra también de dos cañones en una barraca de JOAQUIN ESTEVA.

Las tres mujeres y los dos hombres citados, así como las escopetas a que se ha hecho referencia, junto con el atestado correspondiente, han sido entregados al Exce-

lentísimo Señor Gobernador Militar de esta Plaza.

Lo que tengo el honor de participar a la respetada Autoridad de V.E. para su superior y debido conocimiento.

Dios guarde a V.E. muchos años.
Gerona, 18 de abril de 1950
El Teniente Coronel Ier. Jefe,

[Firma manuscrita]

Excmo. Señor Gobernador Civil de la Provincia. Gerona

124ª COMANDANCIA
DE LA
GUARDIA CIVIL
(FRONTERAS)

Número 683

Participa detención
de dos individuos -
que habían prestado
auxilio a bandole--
ros. - - - - -

Excmo. Señor:

Como continuación al escrito de esta -
Comandancia número 669, de fecha 8 del
actual y en el que me honraba en parti-
cipar a su Autoridad las circunstancias
habidas en un encuentro sostenido por -
fuerzas del Puesto de Massanet de esta
Comandancia con dos bandoleros que res-
ultaron muertos y a los que les fué in-
tervenido armamento y documentos de in-
tes; tengo el honor de informar a V.E. -
que las gestiones llevadas a cabo por -
el Capitán DON DAVID GONZALO PAREDES, de
esta Unidad, para comprobar la veracidad
de las manifestaciones hechas por uno de
los bandoleros antes de morir sobre au-
xilio recibido de los moradores de una
masía sita en Rocacorba del término mu-
nicipal de San Miguel de Campmajor de -
esta provincia, han dado el siguiente re-
sultado:

Por el Capitán de referencia y auxilia-
do éste, por el Cabo 1º JOSE FORCH BUS-
CAL y Guardias 2º CAMILO SANZ MARTINEZ,
RAFAEL RODRIGUEZ PANTAGUA y JESUS ALVA-
REZ MALVAR, y previo desplazamiento a la
citada localidad, consiguió localizar la
masía indicada por el bandolero que an-
teriormente se alude y denominada San -
Nicola de Salgons, habitada por el colo-
no ENRIQUE SOLA GARRIGA, de 50 años, la-
brador, hijo de Miguel y Dolores, natural
de San Clemente de Amer (Gerona), casado
con Carmen Esteve, de 38 años, cuatro hi-
jos de estos, llamados Miguel, Juan y Pe-
dro de 18, 17 y 14 años y una niña de dos
años, además de la madre política del ci-
tado Enrique, llamada Magdalena Farramón
de 65 años.

Al proceder a la interrogación de los
mismo, en un principio todos negaron, que

haber prestado auxilio a dichos bandoleros, ante cuya negativa se procedió a efectuar un registro en la misma hallándose dos trajes grises azulados, condecorada en Barcelona, poco usados, uno a ellos sin chaleco, una corbata, una gabardina y dos pesetas con treinta céntimos en moneda fraccionaria, dentro de una maleta pequeña, manifestando el dueño de la misma que esta prendas eran de uno de sus hijos.

Al proceder a la detención por el Capitán del citado ENRIQUE SOLA GARRIGA y de su hijo mayor JUAN, cesaron estos dos por manifestar que efectivamente, el día 31 de marzo último se presentaron en su domicilio dos individuos, cuyos señas personales coinciden con las de los dos bandoleros muertos, pidiéndoles comida y preguntándoles por el camino a seguir para ir a Girona, y que unos tres días después volvieron a pasar por su casa, y con dirección a Francia, dejándoles para que se les guardaran, las prendas de ropa citadas anteriormente, y entregándoles la cantidad de cien pesetas, no sin amenazarles con una metralleta y una pistola de muerte si de su presencia en la misma decían algo a la fuerza pública.

Posteriormente y después de un hábil interrogatorio, hecho por el Capitán a la esposa del repetido ENRIQUE, consiguió de ésta que manifestara que dichos bandoleros habían estado en su casa cinco o seis veces, en las mismas circunstancias y condiciones que la ya expresada, amenazándoles siempre de muerte, caso de delación.

Los habitantes de la casa de campo Mas Nicolau, según los informes adquiridos, son de buena conducta moral y política, sin que hayan tomado parte en acto alguno durante la dominación roja, conociéndose que el citado ENRIQUE, permaneció escondido en el hogar para no prestar colaboración a aquel régimen.

Posteriormente y a requerimiento del repetido Capitán, en un nuevo reconocimiento de la repetida casa de campo por las fuerzas del Cuerpo del Puesto de Mierre de la 13.ª Comandancia, a cuya demarcación corresponde, han sido encontradas tres escopetas, calibre 16mm, sin documentación, cinco cartuchos de dinamita, veintidós subminantes y unos ocho metros de mecha, que al parecer los tenían para la apertura de una carretera, extramuros de los que se trata de esclarecer.

De lo expuesto se ha instruido al correspondiente atestado de que en unión de los dos detenidos y prendas halladas, se han entregado al Señor Comandante Militar de esta Plaza de Figueras, y a disposición del Excmo. Sr. Gobernador Militar de la provincia, por si es procedente a su vez su remisión al Juez Instructor que por esta última Autoridad ha sido nombrado para el procedimiento, que por el encuentro y muerte de los bandoleros se está incoando.

Dios guarde a V.E. muchos años.
Figueras 11 de abril de 1.936.
EL TENIENTE CORONEL. FERNAN JERE.

Fernan Jere

Excmo. Señor Gobernador Civil de la Provincia

Girona.

RESERVADO

5

SERVICIO DE INFORMACION (S.I.C.C.)

NOTA INFORMATIVA

NUMERO 179

ORIGEN: 124 Comandancia de la Guardia Civil de Fronteras.- FIGUERAS

DESTINO: Excmo. Sr. Gobernador Civil de la Provincia.- GERONA

FECHA: 11 de Abril de 1,950.

ASUNTO: Muerte de dos bandoleros y detención de dos cómplices.

El día 7 del actual y por fuerzas del puesto de Masanet de Cabrenya de esta Comandancia, estuvieron un encuentro con dos bandoleros que resultaron muertos sin que por las fuerzas propias haya bajas, resultado al identificarlos ser sus verdaderos nombres los de MIGUEL MONTAÑA ESCALA, oriundo de America y nacionalizado en España y JUAN PLATE, sin que de este se sepan mas datos por el momento, a los que se les encontró la siguiente documentación; al llamado Miguel Montaña Escala, una documentación falsa a nombre de Juan Medina Muñoz que usaba para circular por España; Un Carnet de C.N.S. una tarjeta de abastecimientos Serie B. N° 174257; un Certificado de la Revista Anual Militar; una Cedula Personal del año 1,942; un volante provisional de asistencia del Instituto Nacional de Previsión; dos Certificados de trabajo, todos estos documentos a favor del expresado Juan Medina Muñoz y una fotografia tamaño tarjeta postal de una niña con vestido de Comunión, hecha por Fotografia Moderna de Olot (Gerona), calle Clivillers 23. En poder del primeramente fallecido se encontró otra cartecita de bolsillo (el cual su verdadero nombre es Juan Plate) con un Carnet de la C.N.S. a nombre de Juan Cavet Ribas, una tarjeta de Abastecimientos Serie T. n° 276421; una notificación del fallo de la Junta de Clasificación y Revisión del Reemplazo de 1,940; un contrato de trabajo de la Empresa Cochs S.A. de Reus (Tarragona); un Certificado del Ayuntamiento de Reus sobre la copia de una Cedula personal; tres folios papel copia con datos escritos a máquina sobre antecedentes personales del repetido Cavet Ribas; una libreta de recorridos y servicios del coche Ford E.T.-95102 con numeraciones a lapis; un Carnet de permiso de conducción a nombre de JUAN LLOVET CANUDÉS; una autorización para conducir expedida por la Escuela de Automovilismo del Ejército a favor del Cabo del mismo Batallón ROBERTO VALENT PASQUAL, tres hojas de ruta a favor del personal de Tropa del Ejército numero A-339941, A-339943 y A-339945 del servicio de Automovilismo del Ejército; un recibo de gasolina y una Autorización del Unidades del Ejército. También en poder de éste y en un sobre cerrado y lacrado por el reverso se hallaron cinco escritos relativos a informaciones de caracter politico, social y militar, que afectan a nuestra Nación, hallándose en hoja a parte y unida a una de ellas un cifrado en clave y en grupos de cinco cifras y finalmente en un sobre para tarjetas de visita en el que figura la inscripción de ARAMIS, un volante escrito a máquina dirigido a un tal ATOS, firmando dicho ARAMIS, solicitando recorridos monetarios y otras noticias expuestas con frases veladas. Toda esta documentación que se recien fue remitida a la Jefatura Superior de Policía de Barcelona para la continuación del servicio, habiéndose hecho cargo de todos estos documentos con anterioridad la Comandancia Militar de Masanet de Cabrenya (Gerona) lugar donde han ocurrido los hechos, así como del armamento, numerario y efectos que son los siguientes: Una pistola ametralladora descargada, sistema Mauser n° 32104; una Metralleta sin marca n° A-806793 de 9m/m., tres cargadores para la misma, con 62 cartuchos especiales; una bomba de mano sin marca; dos maletines conteniendo ropa interior usada, un par de zapatos usados, dos paquetes de cura y utiles de aseo; una cartera de bolsillo con 315 pesetas en papel moneda, al parecer de curso legal y un aparato cuyos fines y utilidad se desconoce, suponiendo pueda ser un emisor de radio.

El bandolero MIGUEL MONTAÑA ESCALA, antes de fallecer hizo las manifestaciones siguientes: que su verdadero nombre es ~~que~~ que antes queda recienado y no el de Juan Medina Muñoz, que es oriundo de America e hijo de padres españoles y nacionalizado en España; que habia pasado tres veces de España a Francia y viceversa (de cuyos pases se tenia conocimiento en este Servicio habiéndose dado las instrucciones necesarias para lograr la captura de estos bandoleros), la ultima vez el día 10 de Febrero de 1,950 y siempre por los distritos de Masanet de Cabrenya y Albani, yendo a parar cuando entraban y salían de España a la Masia Nicolson, cita en el lugar conocido por Rocacorba entre Bañolas y Besalú de la Provin-

cia de Gerona, donde dejaban y recogían al volver las armas y se cambiaban de traje, dejando el que se quitaban allí para encontrarlo al regreso retribuyendo al habitante de la mala, que se llamaba JUAN o ENRIQUE y ella MARIA y los hijos de los tres que tenía el colono se llamaban PEDRO y JUAN, retribuyendo al masero con CIEN pesetas cada vez, tomando el tren y dejándolo en la Estación de Riu de Llers, salían de Barcelona para Francia después de haberse entrevistado en el Parque de la Ciudadela con un sujeto que para conocerle llevaba el Diario de Barcelona visible y al que se dirigían con la siguiente contraseña "NO SABE V. COMO PODRIA IR A LA ESTACION DEL NORTE" contestándole aquel con esta otra "VA YA V. ANDANDO HASTA EL ARCO DEL TRIUNFO Y LA ENCONTRARA" dándole este documento para trasladar a Francia, ignorando su contenido. En el Cafe "ELOY" de aquella Ciudad, percibían por estos servicios cada vez, 3,000 pesetas y 10,000 francos. Partieron de Perpignan en un autobus hasta Ceret y desde esta a España por la montaña. En Francia les enseñaba estos servicios un tal MANOLO, residente en Tolouse, calle Riqué. En Barcelona tenían que entrevistarse con el "LECHUGUITAS" y que el manifestante reside en Tolouse como representante de licores, es de la C.N.T. y Anarquista y que el verdadero nombre de su compañero muerto es el de JUAN PLATZ. El citado Manolo pertenece tambien a la C.N.T. así como tambien los individuos de Barcelona con los cuales se entrevistaban.

Como ampliación del anterior servicio, se procedió a la localización de la mala que en el se menciona dando por resultado lo siguiente: Que se denomina de Santa Nicolau de Falgon, llamándose el colono ENRIQUE SOLA GARRIGA, de 50 años de edad, labrador, hijo de Miguel y de Dolores, natural de San Clemente de Amer, el cual manifestó que el día 31 de Marzo último se presentaron dos individuos cuyas señas personales coinciden con las de los dos bandoleros muertos, pidiendo comida y preguntando por el camino para Gerona, que unos tres días después pasaron en dirección a Francia, pidiendo tambien comida y dejándole para guardarles dos trajes grises azulados, confeccionados en Barcelona uno de ellos sin chaleco, poco usados, una corbata y dos pesetas con 30 centimos en moneda fraccionaria, todo ello en una maleta pequeña y una gabardina hasta tanto ellos volvieran a recogerla, entregándole la cantidad de CIEN pesetas y que con una metralleta y una pistola le amenazaron de muerte si los delataban a la fuerza pública. Estas manifestaciones fueron corroboradas por la esposa del citado Enrique, quien añadió, que los dos bandoleros habían pasado por su casa unas cinco o seis veces pidiendo comida y amenazándole siempre de muerte en caso de denunciarlos; que una de las veces que pasaron el bandolero que dijo llamarse Juan, les enseñó la foto de una niña en traje de primera Comunión, diciendo que era su hija. Ambos manifestan que no dieron cuenta a la Autoridad por miedo a los bandoleros.

Posteriormente en un registro efectuado en la referida mala por la Guardia Civil del Puesto de Mieras de la 131ª Comandancia, han sido halladas tres escopetas de casa calibre 16, ocho cartuchos para las mismas, sin documentación que legitime su tenencia, cinco cartuchos de dinamita, unos ocho metros de sacha y 21 fulminantes, esto al parecer de legal adquisición y destinados para la apertura de un camino carretero, cuyos extremos así como al su procedencia es legal o no se está comprobando por la fuerza del citado puesto. Adquiridos informes de estos individuos, resultan ser: de buena conducta moral-política, sin que durante el periodo de la dominación roja hayan tomado parte en acto alguno y el referido Enrique permaneció escondido en el bosque para no prestar servicio a los rojos.

Por todo ello se procedió a la detención del Enrique SOLA e hijo Miguel, por no haber dado cuenta de la presencia de los bandoleros, poniendo estos y los efectos recogidos a disposición del Excmo. Sr. Gobernador Militar de la provincia de Gerona entregando los detenidos en la Comandancia Militar de la Plaza de Figueras (Gerona).

Se continúan las gestiones para la terminación completa del servicio y localización de personas complicadas.

DESTINATARIOS

2ª Sección de Estado Mayor de la Dirección General del Cuerpo.- MADRID
2ª Sección de Estado Mayor de Capitanía General.- BARCELONA
Excmo. Sr. General Jefe de la 2ª Zona del Cuerpo.- BARCELONA
Excmo. Sr. General Gobernador Militar de la Plaza de GERONA
Excmo. Sr. Gobernador Civil de la Provincia de GERONA.-
S.I.G.C. del 24º Tercio del Cuerpo.- FIGUERAS

Excmo. Señor:

En dos encuentros habidos recientemente en esta provincia de mi cargo, entre bandoleros y fuerzas de ese Cuerpo de su digno mando, se ha puesto una vez más de manifiesto el espíritu de sacrificio, abnegación y disciplina de las huestes de ese Benemérito Instituto.

El día 21 de marzo último y con motivo del brutal asesinato de dos Guardia Civiles del Descamto de Vall de Viña, y graves heridas a otro, hecho realizado por dos bandoleros, movilizáronse todas las fuerzas de la provincia, y así se consiguió en la madrugada del día 23 que por los Capitanes, DON RECARDO GARCHITORENA ZALLA, de la 124ª Comandancia de Fronteras, y DON RAFAEL SANCHEZ IGLESIAS, de la 131ª Comandancia, en colaboración con Agentes de Policía de Camprodón, dar alcance y muerte a uno de los bandoleros asesinos que no quiso entregarse; y sobre las 18, 30 horas del mismo día 23, los grupos formados por el Cabo PABLO ALASTRUY, Guardias MARIANO RIVERA IGLESIAS, MIGUEL LORENTE MARTINEZ y JUAN GONZALEZ PUNTI, de la 124ª Comandancia de Fronteras, y Cabo MIGUEL HARO VALLE, Guardias CAMILO SANCHEZ NOVOA y LAMBERTO BLASCO CERRILLO, de la 131ª Comandancia, entablaron contacto con el otro fugitivo, al que tras un ligero tiroteo lograron también matar, ocupándole una pistola marca Colt de 45 mm.

No extinguido el eco aún de la operación anterior, en la noche del día 7 del actual, fuerzas del Puesto de Massanet de Cabrenys, de la 224ª Comandancia de Fronteras, compuestas por el Sargento DON ROGELIO IBÁÑEZ GÓMEZ, Cabo 1º JOAQUÍN BALAGUER BERENGUER y Guardias ANGEL LÓPEZ RODRÍGUEZ y FRANCISCO BASTIDA MARISCAL, que se hallaban cubriendo servicio para evitar el paso clandestino de fronteras, sostuvieron otro tiroteo con dos bandoleros que efectuaban el servicio de enlace con los exilados rebeldes de la vecina Nación, dando muerte a los dos, sin ninguna baja propia y ocupándoles importante documentación y armamento.

Al tener el honor de dirigirme a V.E. con este motivo es para hacerle presente mi agradecimiento hacia los citados Oficiales y resacada fuerza que, al limpiar de malhechores el terreno encomendado a su vigilancia y conseguir la paz y tranquilidad de los ciudadanos, interpretan dignamente y de una manera fiel los postulados de la sabia Cartilla y Reglamento de ese Cuerpo, por lo que a juicio del Gobernador Civil que suscribe, se han hecho acreedores a alguna recompensa o distinción que les serviría de estímulo en el cumplimiento de su deber y ejemplo para los demás.

Dios---

guarde a V.E. muchos años.
Gerona, 28 de abril de 1.950
EL GOBERNADOR CIVIL,

Excmo. Señor Director General de la Guardia Civil

MADRID

I

52.-

Excmo. Señor:

315

Para su conocimiento y fines que estime pertinentes, tengo el honor de remitir a V.E. adjunta copia traducida de distintos reportajes publicados hasta el presente en prensa francesa con motivo del asesinato en Toulouse de una mujer española llamada REDENCIÓN QUEROL y cuyo cadáver encerrado dentro de una caja fué arrojado a un lago próximo a dicha Ciudad.

67
6612

El marido o amante de la citada mujer no es otro que el bandolero MIGUEL MONTAÑA ESCALA, que como oportunamente se comunicó a esa Dirección fué muerto en la noche del 7 de los ctes. en término municipal de Massanet de Cabrenys de esta Provincia, en tiroteo que sostuvo con Fuerzas de la Guardia Civil, juntamente con el también bandolero JUAN PLATÉ VERGES, que resultó asimismo muerto.

Dios guarde a V.E. muchos años.
Gerona, 22 de Abril de 1.950
EL GOBERNADOR CIVIL

Excmo. Sr. Director General de Seguridad: M A D R I D .-

DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD

COMISARIA DE POLICIA DE LA
FRONTERA ZONA ORIENTAL
S. P. F. P. A.

FIGUERAS

(GERONA)

Excmo. Señor:

Como ampliación a mis escritos numeros 3257 y 3306, de fechas 8 y 9 del actual, relativos a los bandoleros muertos por la Guardia Civil de Massanet de Cabrenys (Gerona) cuando intentaban marchar a Francia clandestinamente, despues de haber entrado en nuestro país en igual forma, adjunto remito a V.E. copia fotográfica de los carnets sindicales falsos utilizados por los citados individuos, como asimismo otra copia fotográfica obtenida de los cadáveres de los mismos.

Como ya se hacia constar el bandolero que en su carnet sindical usaba el nombre de JUAN MEDINA MUÑOZ, antes de morir manifestó a la Guardia Civil que su verdadero nombre es el de MIGUEL MONTAÑA ESCALA, oriundo de America y nacionalizado español, no habiendose podido confirmar hasta el momento su verdadera identidad por estar pendiente el informe de la Jefatura Superior de Policia de Barcelona y Gabinete Central de la Direccion General de Seguridad, a donde fueron remitidas las impresiones digitales. Dijo asimismo este individuo que su compañero se llamaba JUAN PLATE aun que usaba documentación a nombre de JUAN CAVET RIVAS y como en poder de este último obrara una fotografia de una niña, hecha en Olot y que decía ser hija suya, se practicaron las oportunas gestiones encaminadas a la identificación de la citada niña y por tanto de su padre, comprobandose que el 27 de junio de 1949 fue fotografiada en el establecimiento "La Moderna" de Olot una niña de unos 11 años que dijo llamarse MARIA PLANTE y a tenor de las manifestaciones del fotografo industrial debia vivir en algun pueblo de aquellas inmediaciones. Ampliadas las indagaciones se confirmó que en el pueblo de San Jaime de Llierca (Gerona) vivia la niña MARIA PLATE CANET, nacida el 10 de junio de 1937 en la citada localidad, hija de Juan y de MAGDALENA CANET ALEGRI, siendo su padre JUAN PLATE VERGES, nacido el 17 de mayo de 1919, de profesión lampista, hijo de Tomas y Maria, natural de San Jaime de Llierca, de cuyo individuo ya tenia antecedentes ese Gobierno Civil facilitados por la Guardia Civil de Besalú, en Nota Informativa de fecha 15 de abril de 1949, relatando sus actividades.

Practicado por personal de esta Comisaría un registro domiciliario en el de los familiares residentes en San Jaime de Llierca, MAGDALENA CANET ALEGRI, de 28 años, casada, sus labores, hija de Isidro y Maria, natural y vecina de dicha localidad, habitante en la calle Fluvia s/n, esposa del anterior, y en el de MARIA VERGES COROMINAS de 54 años, casada, sus labores, hija de Juan y Maria, natural y vecina de San Jaime de Llierca, habitante en la calle del General Sanjurjo nº 6, madre del bandolero JUAN PLATE VERGES, no ha dado resultado satisfactorio en cuanto al hallazgo de armas, explosivos o documentos comprometedores, pero de este servicio se ha obtenido la plena confirmación de que el bandolero que usaba el nombre de JUAN CAVET RIVAS es el llamado JUAN PLATE VERGES pues aun cuando dichos familiares alegan no reconocer claramente la fotografia del interesado, al serles exhibida una copia fotográfica del carnet sindical que utilizaba, se encontraron fotografias y escritos, tales como cartas que evidencian sin lugar a dudas la identidad que se trataba de esclarecer, informandose en este sentido a la Agrupacion Mixta de Montaña nº 11 que instruye las diligencias propias del caso y a la Superioridad.

Con este motivo he de significarle que al examinar los carnets sindicales que portaban los citados bandoleros, ofrecen entre otras particularidades interesantes de su falsedad, como son los sellos sindicales la muy importante de ir cosida la fotografia con dos objetos que no se usan en nuestras organizaciones sindicales y si

por las oficinas de la vecina Nación, por lo que sería muy conveniente que todas las fuerzas de orden público, especialmente las de vigilancia en la frontera, conocieran este significativo detalle, pues en cualquier detención que efectúen, tanto con motivo de paso clandestino de fronteras como por intento, es indudable que si encuentran un carnet sindical en dichas condiciones, se puede presumir la presencia de un individuo con documentación falsa y, posiblemente peligroso.

También remito a V.E. copia fotográfica de dos permisos de conducir automóviles que portaban los bandoleros entre la documentación que fue intervenida, uno a nombre del Cabo JUAN LLOVET- CANUDAS y el otro a nombre del Cabo ROBERTO VALENT PAS CUAL. Estos documentos, de los que también se remite copia fotográfica a la Superioridad, son seguramente falsos o los llevaban para cambiar la fotografía por otra de algún extremista refugiado en Francia que habría de venir a España con los mismos fines terroristas que los que han resultado muertos. Resulta sumamente interesante pretendan utilizar carnets de conductores militares, seguramente para poder maniobrar con libertad de movimientos y con impunidad por el Sector fronterizo que es el más vigilado y donde precisamente necesitan despistar a las fuerzas de orden público, no siendo aventurado suponer que en tal maquinación habrían de servirse igualmente de uniformes militares.

Las copias fotográficas de los carnets sindicales de los bandoleros y de los citados conductores militares, se remiten igualmente al primer Jefe del Tercio de la Guardia Civil de Fronteras, a la Jefatura Superior de Policía de Barcelona para que puedan tener presente este importante detalle, especialmente los Agentes de la Brigada Móvil, a la Dirección General de Seguridad y a los Puestos fronterizos dependientes de esta Jefatura.

Le remito igualmente copia de otro documento que obraba en poder de los bandoleros y que ha sido enviado a esta Jefatura por la Autoridad Militar que entiende en la instrucción de las oportunas diligencias.

Dios guarde a V.E. muchos años.

Figuerras, 15 de abril de 1950.

EL COMISARIO JEFE,

[Handwritten signature]

Excmo. Señor. Gobernador Civil de esta Provincia.- GERONA.-

Archivo

GOBIERNO CIVIL

DE

GERONA

*****

PORTE DIARIO DE NOVEDADES Nº 98, CORRES-

PONDIENTE AL DIA 8 DE ABRIL DE 1.950.-

*****

NOVEDADES.-

En el día de hoy, 8, no ha ocurrido novedad en esta Provincia ni en la línea fronteriza correspondiente a la misma.

(Ampliación al Parte de Novedades nº 97 correspondiente al 7-4-5)

Como ampliación a dicho Parte alusivo a la muerte de dos bandoleros en tiroteo que sostuvo con la Guardia Civil en el término municipal de Massanet de Cabrenys, se comunica lo siguiente:

Dicho encuentro tuvo lugar sobre las 21 horas del día 7 de los ctes. en el lugar conocido por "El Seris", de dicho término municipal y próximo a la línea fronteriza, cuando los citados bandoleros regresaban a Francia. Dada la voz de alto por la Guardia Civil los bandoleros hicieron uso de sus armas, repeliendo entonces la agresión la citada Fuerza, cayendo muerto en el acto uno de aquellos elementos y continuando disparando el otro hasta que fué gravemente herido, sobreviviendo un par de horas, lo que permitió a la Fuerza actuante interrogarle. Manifestó dicho elemento llamarse MIGUEL MONTAÑA ESCALA, de 37 años de edad, ser oriundo de América y nacionalizado en España. Asimismo manifestó que pertenecían a la G.N.T. y actuaban de enlace por la misma.

Este bandolero llevaba documentación falsa a nombre de JUAN MEDINA MUÑOZ y el que resultó muerto llevaba igual documentación a nombre de JUAN CALVET RIBAS, si bien su nombre verdadero es el de JUAN PLATÁ, según manifestó el herido.

En la documentación que le fué intervenida figura un escrito sobre "La marcha de las negociaciones hispano-americanas" y el mismo contiene información sobre España de carácter político, económico y militar; otro informando sobre los carnets que llevan los soldados conductores de nuestro Ejército, sus clases y forma de obtenerlo, así como sobre las libretas de identidad del vehículo y hojas de ruta; otro informando sobre las repercusiones en el interior de España de los manejos de Prieto - Gil Nobles; otro que se refiere al estado actual de la organización y en el que se emplea un lenguaje convenido, así como un cifrado anexo al mismo que consta de 95 grupos de cinco cifras cada uno; y otro escrito informando sobre las reorganizaciones del Ejército de Tierra.

Además de estos escritos y armamento reseñado en Parte anterior, les fué intervenido un aparato, creyéndose se trate de un dictáfono.

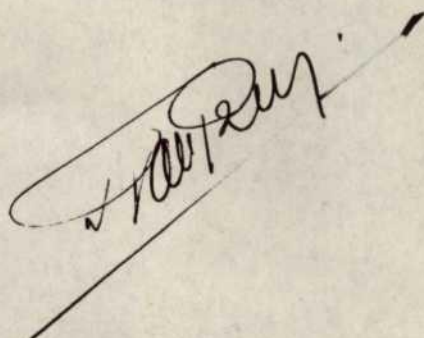
Gerona, 9 de Abril de 1.950
EL GOBERNADOR CIVIL

TELEFONEMA OFICIAL, Coronel Jefe de la 124 Comandancia a Gobernador Civil

El Agente que suscribe tiene el honor de poner en su Superior Conocimiento, que a las DOS de la madrugada del día de hoy se recibió un Telefonema de Figueras que decía: El 1º Jefe de la 124 Comandancia de la Guardia Civil a Gobernador Civil,- A las 22 horas de hoy fuerzas del puesto de Masane de esta unidad tuvo encuentro con bandoleros resultando los dos muertos, sin que en las fuerzas se sufriera baja, habiendo recogido armamento y documentación de los Bandoleros citados, dando mas detalles dicha Comandancia por Correos. Firmandolo el Teniente Coronel de la Comandancia.

Gerona 8 de Abril de 1950
El Agente de Guardia.

TELEGRAMA OFICIAL

GOBIERNO CIVIL
DE
GERONA

DOS DESTINATARIOS

Gerona 8 de abril de 1.950

Neg. 39
Núm. 12

GOBERNADOR CIVIL A

MINISTRO GOBERNACION Y DIRECTOR GENERAL SEGURIDAD.
MADRID

Clave SOL.-501-583-543-563-503-522-481-461-423-441-
442-321-302-221-341-323-363-301-343-381-281-263-261-
242-281-202-285-121-184-161-162-541-501-522-545-402-
563-562-504-583-503-584-581-484-461-404-424-465-441-
301-303-561-384-365-321-382-343-444-402-381-323-244-
262-223-264-281-244-121-165-141-184-144-125-105-143-
141-183-181-125-141-183-224-264-223-282-285-221-264-
225-301-381-382-341-342-301-481-443-423-461-483-401-
561-503-501-522-121-181-143-183-241-223-244-361-301-
343-381-323-303-321-344-443-404-441-483-444-581-504-
543-522-503-583-103-121-164-244-281-263-221-224-181-
121-101-184-321-343-385-384-344-441-404-465-463-584-
561-503-521-583-441-404-324-323-384-363-305-321-344-
224-223-244-164-162-183-101-121-142-281-244-304-301-
344-461-463-461-563-565-581-504-585-121-184-141-181-
143-102-162-221-263-241-223-244-521-301-344-363-461-
423-441-483-444-583-525-381-323-341-305-363-321-343-
324-281-261-242-223-263-Saludole.

TRANSMITASE

Jiménez

Telefonema recibido a las 10 horas del día de hoy:

Primer Jefe 124ª Comandancia Guardia Civil Fronteras a
Gobernador Civil Gerona.

Ampliando telefonema esta noche le participo que en el encuentro entre las fuerzas de esta Comandancia en Massanet de Cabrenys con dos bandoleros sobre 22 horas de ayer después del tiroteo entablado por ambos bandos se consiguió dar muerte a los dos sin bajas propias, ocupándose 1 metralleta, 1 pistola ametralladora, cargadores, municiones, 1 bomba de mano, documentación de interés y otros efectos. Correo detalles.

(Ha añadido el Jefe de la Comandancia, que también han ocupado un aparato, cuyo uso desconocen, aunque suponen puede tratarse de una especie de dictafono en que queda impresa una conversación y por medio de una tinta simpática o reactivo aparece luego.)

Gerona, 8 de abril de 1950.

25

marzo

9

Sr.Teniente jefe de Línea de la Guardia Civil: BESALU.-

JUAN PLATET.-

El epigrafiado es natural de San Jaime de Llerca, donde al parecer tiene o ha tenido su domicilio.

Desde hace algún tiempo se viene dedicando a facilitar el paso a España de bandoleros y elementos del Partido Comunista, asegurándose también que en multitud de ocasiones ha traído de Francia documentación relativa al referido Partido.-

Servicio de Información (S.I.G.C.)

Nota Informativa

Núm. 10.-

Origen : S.I.G.C. Línea Guardia Civil Besalú
Destino: idem Gobierno Civil de la Provincia GERONA.-
Fecha : 15 de Abril de 1.949.

ASUNTO: Informe actividades JUAN PLATE VERGES.

El informado nació el día 17 de Mayo de 1919, de estado casado, profesión lampista, natural de San Jaime de Llerca, con domicilio en la misma localidad calle del General Sanjurjo nº 6, e hijo de Tomás y María (fallecido el primero).-

Con anterioridad al G.M.E. era más bien apolítico, durante el mismo hizo algunos actos buenos en favor de elementos de derechas de la localidad, que se hallaban comprometidos, pero al ser movilizado su reemplazo, el mando rojo le confirió el cargo de Comisario Político (ignórase si de Batallón ó Compañía).-Finalizada la guerra y hallándose encuadrado en un batallón de Trabajadores y trabajando en San Juan de las Abadesas, desertó a Francia donde al cabo de algún tiempo, se amancebó con una francesa, la cual poseía un bar en Perpignan y por sus buenas relaciones con los alemanes durante la ocupación de Francia por estos, cuando fue liberada dicha Nación, la fusilaron los miembros de la resistencia.

Dicho individuo se cree sigue residiendo en Perpignan y al parecer ha acompañado a elementos sospechosos a nuestra Nación, existiendo la presunción de que, como punto de etapa final tiene el pueblo de San Miguel de Campmajor, y casa de Campo conocida por "LA BRUGADA", casa donde hay dos colonos, uno de ellos que es viuda y tiene una hija llamada ANGELINA, y en esta casa es donde se hospeda.

Lo que se comunica como contestación a la Nota de ese Gobierno Civil, 5º Negociado de fecha 25 de Marzo del corriente año.

Excmo. Señor.

CUERPO DE LA
GUARDIA CIVIL124ª Comandancia de
Fronteras

MANDO

Número. 709

Participando el nombre
de uno de los bandole-
ros muertos por fuerzas
del Puesto de Massanet
y ampliando informes
sobre el mismo.....

Como continuación a mis escritos
números 669 y 683 de fechas 8 y 11 del
actual, tengo el honor de participar a
la respetable y superior autoridad de
V.E. que uno de los bandoleros muertos
por fuerzas del Puesto de Massanet de
Cabrenys en la noche del día 7 del
presente, se llamaba, según informes ad-
quiridos JUAN PLATÉ VERGES, natural de
San Jaime de Llierca (Gerona), nacido
el día 17 de mayo de 1919; tenía a sus
padres y otros parientes residiendo
en la citada localidad, siendo tildados
todos ellos políticamente de indife-
rentes.

El citado bandolero en el año 1937
contrajo matrimonio civil con Magdale-
na Canet Pelegri, vecina de San Jaime
de Llierca, y de cuyo matrimonio han
tenido una hija, que en la actualidad
cuenta 13 años; manifestando su esposa
que desde el año 1940 no había visto
a su esposo, no mereciendo esta mani-
festando entero crédito, ya que bien
pudiera ser que dichos individuos hi-
cieran escala en dicha localidad o
sus proximidades, por otra parte la fo-
tografía de la hija de que era portae-
dor estaba en perfecto estado y dado
su tamaño no era apta para ser lleva-
da constantemente; manifestó también,
que su esposo residía en Toulouse, y
que le dirigía la correspondencia a
su nombre, Rue Fourcade, "Chez Mr. Gua-
rez", en la citada ciudad francesa.

Dicho individuo al iniciarse el mo-
vimiento Nacional, dada su poca edad,
no tenía antecedentes políticos, más
tarde formó en una agrupación de fi-

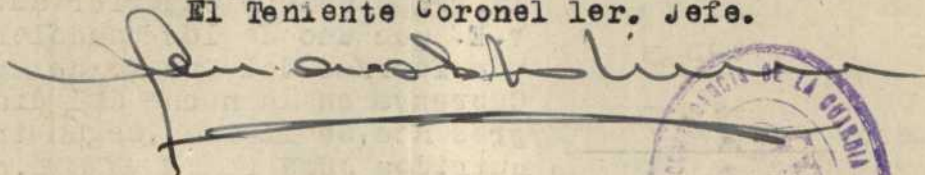
67
6.612

- . SICH IVOT

AMONT

liación socialista, integrada por personas de identificación derechista; al ser movilizado su reemplazo marchó al ejército rojo en donde fué al parecer, Comisario Política. Terminada la guerra fué internado en un campo de concentración y más tarde destinado a un Batallón de Trabajadores, de cuya Unidad se fugó marchándose a Francia.

Dios guarde a V.E. muchos años.
Figueras 15 de Abril de 1.950.
El Teniente Coronel ler. Jefe.

Excmo. Señor Gobernador Civil de la Provincia.-

GERONA

39

DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD

COMISARIA DE POLICIA DE LA
FRONTERA ZONA ORIENTAL

S. P. F. P. A.

FIGUERAS

(GERONA)

Excmo. Señor:

Nº 3635

Como ampliacion a mis escritos anteriores relativos a los bandoleros muertos en el Sector de Massanet de Cabrenys, por fuerzas de la Guardia Civil de aquel destacamento, uno de ellos identificado con el nombre de JUAN PLATE VERGES, aun cuando usaba carnet sindical a nombre de JUAN CAVET RIVAS, y el otro que dijo llamarse MIGUEL MONTANA ESCALA, aunque tambien usaba carnet sindical a nombre de JUAN MEDINA MUÑOZ, tengo el honor de informar a V.E. que la Direccion General de Seguridad a donde fueron remitidas las huellas necrodactilares de los cadaveres de dichos sujetos, participa que carecen de antecedentes en el Gabinete Central de Identificación.

Dios guarde a V.E. muchos años.
Figueras, 19 de abril de 1950.

EL COMISARIO JEFE

[Firma manuscrita]

Excmo. Sr. Gobernador Civil de esta Provincia.- GERONA.-

DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD

COMISARIA DE POLICIA DE LA
FRONTERA ZONA ORIENTAL

S. P. F. P. A.

FIGUERAS

(GERONA)

Excmo. Señor.

Nº 3257

Para su debido conocimiento y demás efectos, tengo el honor de informar a V.E. que según noticias facilitadas por la Comandancia de la Guardia Civil de Fronteras de esta Ciudad, durante la pasada noche ha habido un encuentro entre fuerzas de la Guardia Civil de Fronteras de Massanet de Cabrenys y bandoleros que venian de Francia, resultando muertos dos de estos a los que les han sido ocupadas una "metrallera", una pistola ametralladora, una bomba de mano, munición de distintas armas, dos macutos con ropa interior y de aseo personal, importante documentación en un sobre lacrado y un aparato de radio que se supone sea un receptor o transmisor.

Uno de los bandoleros llevaba documentación falsa a nombre de JUAN CAVET (debe ser CALVET) RIVAS, pero según declaró el otro bandolero antes de morir el verdadero nombre del que murió en el acto es el de JUAN PLATE. -El que de momento quedó con vida llevaba documentación falsa a nombre de JUAN MEDINA MUÑOZ, manifestando que su verdadero nombre es el de MIGUEL MONTAÑA ESCAIA, oriundo de América y nacionalizado en España. Había realizado repetidos viajes por el sector de Massanet en plan de enlace.

Significo a V.E. que en estos archivos carecen de antecedentes habiendo salido para Massanet de Cabrenys personal de esta Jefatura para obtener las huellas digitales y fotografías de los interfectos a fin de poder conseguir la verdadera identidad de los mismos por conducto de nuestro Centro Directivo.

Dios guarde a V.E. muchos años.

Figue..

.....

ras 8 de Abril de 1950.
EL COMISARIO JEFE.

[Handwritten signature]

Excmo. Sr. Gobernador Civil de esta provincia.- GERONA.-

DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD

COMISARIA DE POLICIA DE LA
FRONTERA ZONA ORIENTAL

S. P. F. P. A.

FIGUERAS

(GERONA)

Excmo. Señor.

Nº 3306

Como ampliación a mi escrito nº 3257 de fecha 8 del actual, dándole cuenta de haber resultado muertos dos bandoleros en encuentro con la Guardia Civil de Fronteras de Massanet de Cabrenys (Gerona), los cuales utilizaban documentos al parecer falsos, a nombre de JUAN CAVET o CALVET RIVAS y JUAN MEDINA MUÑOZ, respectivamente, adjunto remito a V.E., copia de la documentación que ha sido intervenida por la Guardia Civil de Fronteras a los citados sujetos, cuyos originales son remitidos por dicho Instituto a la Autoridad Militar competente. Asimismo le remito copia de la comunicación que a esta dependencia ha dirigido el Jefe de la Agrupación Mixta de Montaña nº 11, de guarnición en esta Plaza, relatando el suceso, quedando así rectificado mi escrito anterior en el sentido de que dichos bandoleros no fueron muertos al venir de Francia, sino cuando regresaban a dicho país después de haber entrado en España clandestinamente.

Signifícole que las huellas dactilares de los interfectos, han sido remitidas a la Jefatura Superior de Policía de Barcelona y Dirección General de Seguridad a efectos identificativos y tan pronto se obtengan las correspondientes fotografías, le remitiré copias.

Dios guarde a V.E. muchos años.

Figueras 9 de Abril de 1950.

EL COMISARIO JEFE.

Excmo. Sr. Gobernador Civil de esta provincia.- GERONA.-

10.3. Informe de l'Archivo General Militar de Guadalajara (AGMG)

9882

INSPECCION DE CAMPOS DE CONCENTRACION DE PRISIONEROS DE GUERRA

SUBINSPECCION DE BATALLONES DISCIPLINARIOS
DE LA CUARTA REGION MILITAR

SECCION JUSTICIA

EXPEDIENTE N.º 6088

DE

Plato }
Verges } Juan

Ver Exp. N.º de { }
9983

BATALLON DE TRABAJADORES N.º 12

MANDO

Número 1.414

5

ENTRADA
N.º 18146
Fecha 13 MAY. 1940

Re 9m

Remito a V.S. adjunto parte por escrito copia del original, que con esta fecha recibo del Alférez Comandante de la 2ª Compañía de este Batallón, contra el trabajador de la misma JUAN PLATES VERGES por evasión. Con esta misma fecha doy cuenta y por parte por escrito al Sr. Coronel Gobernador Militar de Gerona, y designo al Alférez de este Batallón D. SATURNINO LARDIES ORTAS, para que con carácter de Juez instructor el correspondiente procedimiento, adjuntándole el parte original para que con el mismo lo inicié.

Dios guarde a V.S. muchos años.
San Juan de las Abadesas 10 Mayo 1940.

TENIENTE JEFE ACCIDENTAL.

9.0

Repul H. ...

Sr. Teniente Coronel Sub-Inspector de los Batallones de Trabajadores de la 4ª Región Militar. BARCELONA

BATALLON DE TRABAJADORES N.º 12.

En el día 10 de Mayo de 1940.
En la ciudad de Barcelona.
Yo, el Teniente Jefe accidental
del Batallón de Trabajadores N.º 12.

A V.S., da parte el Teniente Jefe accidental que suscribe de haberlo recibido del Alférez Comandante de la 2ª Compañía de este Batallón que copiado literalmente es como sigue:

"BATEMAN DE TRABAJADORES N.º 12- 2ª Compañía. A V.S., da parte el Alférez que suscribe de que el trabajador JUAN PLATES VERGES; ha dejado de asistir a las listas de retiro de ayer y a las de mañana y retiro de hoy, consumiendo el delito de evasión, según parte que me transmitió el Oficial de Sumaria; habiéndose llevado consigo una muda y el traje puesto.- San Juan de las Abadesas 8 Mayo 1940.- EL ALFÉREZ COMANDANTE. Francisco Carbonell. (Rubricado)."

Se pongo en el superior conocimiento de V.S., de los hechos de justicia procedentes de las Abadesas 10 Mayo de 1940. TENIENTE JEFE ACCIDENTAL.

90
Rafael Hernández

Sr. Teniente Coronel Sub-Inspector de los Batallones de Trabajadores de la 4ª Región Militar.

BARCELONA

S.M.

Sr. TENIENTE CORONEL SUB-INSPECTOR DE LOS BATALLONES DE TRABAJADORES DE LA 4ª REGION MILITAR.

En el día 10 de Mayo de 1940.
En la ciudad de Barcelona.
Yo, el Teniente Jefe accidental
del Batallón de Trabajadores N.º 12.

DEL

TENIENTE JEFE ACCIDENTAL
DEL BATALLON DE TRABAJADORES N.º 12.

Folio _____ 75

REGISTRO CIVIL DE _____ DISTRITO _____

Número 147

NOMBRE Y APELLIDOS
Juan
Plati Vergés

Diligencia: Elaborada el día _____ de _____ de _____ a las _____ horas y _____ minutos del día _____ de _____ de mil novecientos _____, ante D. Marcelino Pi Roca, Juez municipal, y D. José Gracir Borch, Secretario.

se procede a inscribir la defunción de D. Juan Plati que representaba unos 35 años de edad, cuya fecha de nacimiento, nombres de los padres, domicilio, estado civil provincia de _____ el día _____ de _____ profesión se ignoran y cuyos datos personales son, talla 1'70 metros, color moreno, pelo castaño, ojos al pelo azules, nariz recta, con bigote recortado y negro, vos. fin canosa caqui, y de Doña Sobania pariente de Juan re- gro, dos hijos, uno de ellos de algodon blanco, chaleco de lana azul y calavera calientes de lana marrón y alporcatas de lana y goma, forma barbaqui.

El fallecimiento ocurrió en la Calle Cruz del Camo del Poble con el del San el día _____ de _____ a las _____ horas y _____ minutos, a consecuencia de una hemorragia interna y externa según resulta de la diligencia de autopsia y reconocimiento practicado, y su cadáver habrá de recibir sepultura en el Cementerio Civil de esta villa.

Esta inscripción se practica en virtud de la providencia de- dada por el Sr. Juez de Paz.

consignándose además (9) _____ habiéndola presenciado como testigos, D. Martín Sabat Vinas y D. José Batlle Pons mayores de edad y vecinos de esta villa.

Lida esta acta, se sella con el del Juzgado y la firman el señor Juez, los testigos (7) _____ de que certifico.

Marcelino Pi

Cornias Batlle

Alabartina

J. Pons

Se selló en _____ de _____ de _____

Juan Platé Vergès

Diligencia: Identificado el individuo a que se refiere la presente inscripción, según oficio de la Comandancia Militar de esta Villa, nº 5 de 19 del actual, se consignan a continuación todos los antecedentes personales del mismo: Se llamaba Juan Platé Vergès, nacido en San Jaime de Llierca, provincia de Gerona el día 17 de mayo de 1919, hijo de Tomás Platé y Maria Vergés Corominas, domiciliado actualmente en Toulouse (Francia) calle Fourcade 38. Oficio lampista y de estado casado con Magdalena Cañet Alegri, de 28 años de edad, residente en San Jaime de Llierca y de cuyo matrimonio deja una hija llamada Maria.

Y para que conste se extiende la presente en Massanet de Cabrenys a 20 de abril 1950. El Juez de Paz

En la villa de Massanet de Cabrenys provincia de Gerona, a las veinte horas y cincuenta minutos del día ocho de abril de mil novecientos cincuenta, ante D. Marcelino Pi Rosa, Juez municipal, y D. José Giralt Bosch, Secretario, se procede a inscribir la defunción de D. Juan Platé que representa unos 35 años de edad, cuya fecha de nacimiento, nombres de los padres, domicilio, estado civil y profesión se ignoran y cuyas señas personales son, talla 1'70 metros, color moreno, pelo castaño, cejas al palo, ojos pardos, nariz recta, con bigote recortado y negro, vestía camisa caqui, jersey blanco, pantalón de pana negro, dos calzoncillos de algodón blanco, chaleco de lana azul y calzaba calcetines de lana marrón y alpargatas de lana y goma, forma borceguí. Falleció en Prat de la Costa, cruce del camino del Balló con el del Saris el día siete del actual a las veintiuna horas 45 minutos, a consecuencia de hemorragia interna y externa según resulta de diligencia de autopsia y reconocimiento practicado, y su cadáver habrá de recibir sepultura en el Cementerio Civil de esta villa.

Esta inscripción se practica en virtud de providencia prestado por el Sr. Juez de Paz habiéndola presenciado como testigos, D. Martin Sabà Viñas y D. Tomás Batlle Rosa, mayores de edad y vecinos de esta villa.

Leída esta acta, se sella con el del Juzgado y la firman el señor Juez, los testigos de que certifico.

10.5. Transcripció de l'entrevista feta a Maria Platé Canet, filla de Joan Platé Vegés, el dia 15 de maig de 2021.

Aniol: Què ens podria dir del seu pare?

Maria:

(...)

Vam demanar la pensió per la mama (viudetat) i van fer constar que el papa havia mort d'una hemorràgia interna passant la frontera. Necessitàvem testimonis i l'ajuntament de Maçanet va donar veus i 40 persones van dir que els havien mort allà: Van quedar *invadits* (l'administració responsable de les pensions).

El que sabem de l'ajuntament de Maçanet és que ells (Platé i Montané) eren allà que s'afaitaven (algú d'una casa de pagès que estava a prop ho va veure). Algú els va denunciar i delatar. Aquest que teòricament els va denunciar (no se'n sap la identitat) era contrabandista, que havia estat arrestat per la Guàrdia Civil i per poder-se'n sortir els va delatar. Va acabar tenint tractes amb la Guàrdia Civil.

Volíem recuperar el cos. L'ajuntament de Sant Jaume de Llierca em va dir que havia de trucar allà a l'Administració (no recordo si Sanitat o el Govern Civil) per fer aquest trasllat del cos del pare. Vaig haver de donar les dades i vaig preguntar: que valdrà? I va dir: "80.000 pessetes". Com que teníem ganes de pujar-lo (el cos a St. Jaume de Llierca), vam dir *bueno*. L'alcalde de St. Jaume de Llierca ens va preguntar: "què t'han demanat?". Vaig dir 80.000 pessetes. L'alcalde diu: "Què? No te'n cuidis pas de res, ja me'n cuidaré de tot jo". Va anar l'administració competent per aconseguir els papers i va dir: "No marxaré pas d'aquí fins que em doneu els papers d'en Joan Platé. Si no me'ls voleu donar, m'és completament igual, l'agafaré jo amb el meu cotxe, perquè no vull que a aquesta família els n'hi busquin (de problemes) i el portaré jo a Sant Jaume". El paper va valer 80 pessetes, al final. Això va ser el primer any de la democràcia.

L'alcalde va dir: "Us diré el dia que el trec de Maçanet i el porto cap a Sant Jaume. Que sapiguen que si voleu dir-li a la Guàrdia Civil, jo faré aquest trasllat".

El secretari de l'ajuntament de Sant Jaume em diu: "Ara vols treure al teu pare, després de tants anys de ser mort? Això és sentimentalisme. Però no ho veus que et costarà un dineral?".

(...)

Venien de França cap aquí (el moment que els van matar). En Josep Olives (veí de Sant Jaume), un cop el va trobar per aquí dalt (en Joan), a prop de la Miana. En Platé va dir: "Soc aquí mateix, però no vaig a casa perquè no els hi busqui problemes. Sobretot no diguis res a casa". En Josep ens va explicar això quan el papa ja era mort.

Jo tenia nou mesos quan el meu pare va marxar. El vaig anar a veure amb la meva mare i la meva àvia a St. Joan de les Abadesses.

Ell va anar a la Batalla de l'Ebre. Era comissari polític.

Un tinent del camp de St. Joan de les Abadesses s'enduia alguns presoners que treballaven als ponts amb l'excusa que se'ls enduia al front, però mai en tornava cap. Cada vegada que sortien set o vuit homes, venia ell sol (l'oficial); els havien pelat a tots. Col·laborava amb el seu germà, que també era oficial. Un dia va venir el germà i es va barallar amb el papa, que el va acabar matant. Llavors, hi va haver dues persones que li van dir "Platé fot el camp que hi ha aquell tinent que et busca". Llavors es va escapar.

Quan es va escapar de St. Joan, una cosina seva (d'en Platé) treballava a França per a una família, i mitjançant aquest contacte en Joan va arribar a França.

Ell havia escrit un llibre de tot el que havia viscut.

Primer el van portar al camp de concentració d'Horta, a Barcelona. Després a Sant Joan de les Abadesses, d'on es va escapar cap a França. Allà, els gendarmes el van detenir i el van portar a Argelers.

Cada dos per tres anaven a buscar la mama a la fàbrica tèxtil per fer-li preguntes (després que matessin en Joan).

Era lampista de professió. Treballava en una empresa que feia maquinària per a hospitals. Segons diuen, era molt espavilat.